

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Juuni 2014 nr 6 (2428) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

SENAT KIITIS HEAKS UUE PÕHIKIRJA

ÜLIÕPILASESINDUSE TUDENGIPOLIITIKA
EESMÄRK ON PAREM ÜLIKOOL

TEADUS: LASTE SAAMISE HALL ALA

SIIRDEMEDITSIINIKESKUS SAI
PIDULIKULT AVATUD

Õpime parimatelt

Signe Ivask
UT toimetaja

Käisin möödunud kuu lõpus esimest korda oma elus lasteaias lõpupeol. Lillekimbu ja tunnistuse sai üks mu väike sugulane, kes on nüüd kooliks küps. Kasvatajad, kes aktuse läbi viisid, palusid rahval meenutada, missugune oli nende lasteaias käimise aeg. Ausalt öeldes ega ma palju mäleta, peale selle, et poisid ajasid ühte tüdrukut taga, kes neile lõpuks kingakontsaga vastu pead äsas. Täpselt nagu «Siin me oleme» filmis, tuli ka meil sellest suur pahandus.

See polnud aga veel kõik. Kord lõhkusid poisid ukse klaasi ära, jõid värvivett ja söid vihmausse. Tüdrukud mängisid nukkudega ja proovisid salaja veekindlat ripsmetušši, mis maha ei tulnud. Oi kuidas need silmad pärast pikka hõõrumist kipitasid ja oh õnnetust, milline pahandus sellest hiljem tuli.

Lapsed on lapsed, ütleb persooniloo kangelane Moonika Haili. Tema elu on praegu väga suuresti

laste- ja noortekeskne: ta töötab lasteaiakasvataja, tugikeskuse abilise ja malevarühma juhina. Jääb üle vaid loota, et tema siirus ja positiivsus nakatavad ka lapsi ja noori, kellega ta tegeleb.

Moonika püüab näha inimest ennast, alles seejärel laseb ennast mõjutada selle isiku tegudest. See on minu meelest ääretult vajalik, et kasvatada kõik lapsed täisväärtuslikeks kodanikeks. Kui laps ei käitu normidele vastavalt, siis tasub enda käest küsida, miks, seejärel mõelda, kuidas ma saan seda last aidata. Moonika on eripedagoog ja tema meelest on koolis erivajadustega laste äratundmisega probleeme. Teame ju isegi, et Nuki tegi pahandust ja töötas Itile ja Kustile igatpidi vastu, aga ta polnud paha poiss. Temaga tuli lihtsalt pisut vaeva näha ja sarved maha viilida. Lõpuks see ju õnnestus!

Olin möödunud kuul tunnistajaks olukorrale, kus poes tekkis järjekorras väike seisak. Olukord kulmineerus sõnasõjani, kus täiskasvanud poekülastajad sarjasid müüjaid nii ilusamate kui ka koledamate eestikeelsete sõnadega. Küll oli probleem selles, et teenindajad ei liiguta ennast piisavalt kiiresti, veel suuremaks läks hädakisa siis, kui selgus, et kaardimakse ei tööta. Täiskasvanud kaklesid, lapsed limpsisid vaikides oma jäätist ja seisid eeskujulikult vanemate kõrval. Tekkis kontrast, millest ma ei saanud tükk aega üle. See oli olukord, milles oli lastelt nii palju õppida.

Kui me räägime pidevalt lastele, mida tohib teha ja mida mitte, siis selle pildi järgi tundus mulle, et väga paljudele ongi viisakad kombed kenasti külge jäänud. Lastele, mitte vanematele.

Juuni on lastekaitse kuu, lõppeb kool ja algab suvevaheaeg. See, kelle jaoks tähendab heinakuu ühe eluperioodi lõppu, jääb nüüd hingevärinal sügist ja uut elupeatükki ootama. ☺

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Ülikooli 18–102; Tel: 737 5686, 5802 8827; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Merylin Merisalu; **toimetajad:** Signe Ivask ja Mart Zirnask; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infotoimetajad:** Kristina Hermann, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetusel lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

- 5 Senat võttis vastu TÜ uue põhikirja.
- 11 Tudengite äriideede võistluse võitis psühholoogiabuss.
- 13 **KOLUMN:** Hariduskeskuse koordinaator Piret Pungas-Kohv ja tehnikaspetsialist Eleri Lõhmus tutvustavad, milliseid võimalusi õppimiseks ja õpetamiseks uus keskus pakub.
- 14 **PERSOON:** Tartu ülikooli eripedagoogika teise aasta tudeng Moonika Haili on kui tänapäeva Mary Poppins.
- 18 **AKTUAALNE:** Aprilli keskel välja kuulutatud Vega fondi esimese vooru võitjad teevad elu lihtsamaks.
- 20 **AKTUAALNE:** Uuel TÜÜE juhatusel on sihid selged.
- 24 **AKTUAALNE:** Lõppeval õppeaastal käisid TÜ füüsikaturdengid omal algatusel gümnaasiumiõpilastele tänapäeva füüsikat ja selle uuemaid avastusi tutvustamas.
- 26 **AKTUAALNE:** Mis mured on välistöötajatel Eestis?
- 29 **ETTEVÕTLUS:** Turundusega puutub päevast päeva kokku igaüks ka eraisikuna.
- 32 **TEADUS:** Molekulaargeneetik Liina Nagirnaja avastas pärikkusaine muutuse, mis näikse esinevat nii raseduse korduva katkemise kui ka nn rasedustoksikoosi puhul.
- 35 **VÄITEKIRI:** Kuus lõunaeesti kirjandust.
- 38 **ARVUSTUS:** Galvanic Elephantsi debüütalbum «Mosaic».
- 40 **VILISTLANE:** Ajaloolase haridusega moedisainer.
- 43 **REISIKIRI:** Ühe doktorandi elu Rootsis.
- 46 **ESSEE:** Usu ja uskmatuse teemal mõtiskleb Atko Rimmel.
- 48 **AJALUGU:** 1923, 1998 ja 2014 – esimesed, taasalustatud ja tänavused SELL-i mängud.
- 52 juubelid, kaitsmised, stipendium, tunnustused, teated, in memoriamid.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 4. juulil 2014.

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükkivärvidega. ©Ecoprint

LÕPUAKTUSED 2014

USUTEADUSKOND

bakalaureuse- ja magistriõpe
18. juunil kell 15 aulas

ÕIGUSTEADUSKOND

bakalaureuseõpe
17. juunil kell 11 aulas

magistriõpe

19. juunil kell 15 aulas

Õigusteaduskond Tallinnas

bakalaureuseõpe
18. juunil kell 14 (päevane õpe)
20. juunil kell 15 (avatud ülikool)
Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis

magistriõpe

19. juunil kell 15 TÜ aulas

ARSTITEADUSKOND

20. juunil kell 12 aulas

FILOSOOFIATEADUSKOND

bakalaureuseõpe
ajaloo ja arheoloogia instituut
germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut
27. juunil kell 10 aulas

eesti ja üldkeeleteaduse instituut
filosofia ja semiootika instituut
kultuuriteaduste ja kunstide instituut
27. juunil kell 13 aulas

magistriõpe

18. juuni kell 12 aulas

KEHAKULTUURITEADUSKOND

bakalaureuse- ja magistriõpe
16. juunil kell 14 aulas

LOODUS- JA TEHNOLOGIATEADUSKOND

bakalaureuseõpe
17. juunil kell 15 aulas

magistriõpe

17. juunil kell 13 aulas

MAJANDUSTEADUSKOND

bakalaureuseõpe
26. juunil kell 12 aulas

magistriõpe

26. juunil kell 15 aulas

MATEMAATIKA-INFORMAATIKATEADUSKOND

bakalaureuse- ja magistriõpe
27. juunil kell 16 aulas

SOTSIAAL- ja HARIDUSTEADUSKOND

bakalaureuseõpe
riigiteaduste instituut
psühholoogia instituut
19. juunil kell 12 aulas

haridusteaduste instituut

19. juunil kell 12.30 Salme 1a aulas

ühiskonnateaduste instituut

18. juunil kell 17 aulas

magistriõpe

20. juunil kell 15 aulas

Kolledžid

PÄRNU KOLLEDŽ

20. juunil kell 16 Pärnu kontserdimajas

NARVA KOLLEDŽ

20. juunil kell 12 Hermanni kindluse
rüütliisaalis

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

22. juunil kell 13 Ugala teatris

EUROOPA KOLLEDŽ

20. juunil kell 15 aulas

Ülikooli aulas toimuvate LÕPUAKTUSTE OTSEÜLEKANDED interneti vahendusel. Aktuste otseülekandeid on võimalik jälgida peahoone auditoriumites 139 (v.a 17. juunil kell 11 ja 13) ja 140 (v.a aktused alates 20. juunist) ning ülikooli kohvikus. Internetiülekanne ja salvestused videoportaalil <http://www.uttv.ee>

Põhikiri ja uus koosseis läksid senatis läbi

Esimese koosseisuga senat pani oma tööle 30. mail kena punkti, kui istungil hääletas 20 senati liikme hulgast 17 uue Tartu ülikooli põhikirja poolt.

Nüüd peab nõukogu 30 päeva jooksul senati otsuse kinnitama. Istung toimub 16. juunil.

Senat otsustab ülikooli akadeemilise struktuuri ümberkorraldamise filosoofia-, sotsiaal-, arsti- ning loodusteaduskonnaks ja nende koosseisus olevate instituutide ja kolledžite loomise hiljemalt 31. maiks 2015. Hiljemalt 31. augustil 2015 kehtestab rektor instituutide, kolledžite ja teaduskonnaväliste asutuste põhikirjad. Dekaanide valimised toimuvad hiljemalt 15. detsembril 2015. Põhikiri jõustub 1. jaanuaril 2016. aastal.

Rektor kinnitas, et kuigi põhikiri sai senatilt n-ö rohelise tule, jätkab uue koosseisuga senat sellega kindlasti veel tööd.

Ühtlasi kinnitati Tartu ülikooli senati uus koosseis. Uue senati volitused algavad 1. juulil ja kestavad kolm aastat.

Senati teise koosseisu valiti *humaniora* valdkonnast muusika-hariduse lektor Tuulike Kivestu, eesti keele (võõrkeelena) professor Birute Klaas-Lang, kultuuriteaduste ja kunstide instituudi juhataja, etnoloogia professor Art Leete ning uue testamendi lektor ja religiooni-uuringute teadur Ain Riistan.

Medicina valdkonna esindajana jätkavad sisekliinika juhataja, sisehaiguste propedeutika professor Margus Lember, mikrobioloogia instituudi juhataja, meditsiinilise mikrobioloogia ja viroloogia professor Irja Lutsar, uued liikmed on meditsiinilise biokeemia professor Mihkel Zilmer ning spordifüsioloogia professor Vahur Ööpik.

Realia et naturalia valdkonnast

valiti senati teise koosseisu füüsika instituudi direktor Jaak Kikas, mikroobigeneetika professor Maia Kivisaar, keemia instituudi direktor, füüsikalise keemia professor Enn Lust ning arvutiteaduse instituudi juhataja, bioinformaatika professor Jaak Vilo.

Socialia valdkonda hakkavad esindama rahvusvaheliste suhete teooria professor Eiki Berg, ühiskonnateaduste instituudi juhataja ajakirjanduse professor Halliki Harro-Loit ja õiguse ajaloo professor Marju Luts-Sootak.

Lisaks akadeemiliste töötajate valitud liikmetele kuuluvad senatisse rektor ja viis üliõpilaste esindajat.

Esimest korda valiti ka senati asendusliikmed, kes võtavad esindaja kohustused üle juhul, kui senine senati liige seda mingil põhjusel enam teha ei saa. Senati teise koosseisu valimistel maikuu keskel osales 662 ülikooli töötajat.

Annetuse abil edendatakse treenerikoolitust

Mai alguses laekus Tartu ülikooli vilistlaste Alma Martini ja Eevi Martin Selenoi mälestuseks USA-st 20 000 dollari (14 341, 93 eurot) suurune annetus. Rektoraat otsustas seda raha kasutada treenerikoolituse edendamiseks kehakultuuri-teaduskonnas.

Annetussumma suunati treenerikoolituse arendamisse, kuna nii kodundusteadlane Alma Martin, toitumisspetsialist Eevi Martin Selenoi kui ka tema abikaasa, korvpalli- ja ujumistreener Alexei Selenoi, pühendasid oma professionaalse elu nii Eestis kui ka hiljem Ameerika Ühendriikides elades tervisele eluviiside edendamisele.

Kehakultuuriteaduskonna

dekaani Priit Kaasiku sõnul on annetus suur tunnustus ja ta püüab tegutseda annetuse ja usalduse väärikselt. «Oleme arutanud, et annetust võiks kasutada kehalise kasvatus ja spordi õppekava muudatuste toetamiseks. Samuti soovime tunnustada treeneriõppes-panustanud õppejõude,» ütles Kaasik.

Ülikoolile tegi annetuse Ameerika Ühendriikides Clevelandis elav perekonnasõber, kes soovis sellega nende mälestust hoida.

Nii Alma Martin koos kahe tütre, Eevi ja Essiga, kui ka Aleksei Selenoi põgenesid 1944. aastal sõja eest Eestist ja jõudsid Ameerika Ühendriikidesse. Alma Martin

(1894–1964) õppis Tartu ülikoolis agronoomiat ja kasvatusteadusi. Aastatel 1935–1941 oli ta Eesti Vabariigi haridusministeeriumi haridusnõunik naiskütsehariduse alal.

Eevi Martin Selenoi (1919–2013) õppis Tartu ülikooli filosoofi-teaduskonnas ja oli Eesti Nais-üliõpilaste Seltsi liige. 1954. aastal lõpetas Eevi magistrakraadiga Ohio riikliku ülikooli, 1982. aastani töötas ta toitumisspetsialistina Huroni haiglas Clevelandis. Aleksei Selenoi (1905–1982) on tuntud eelkõige korvpallitreenerina ning mitmete Eesti meistriks tulnud meeskondade juhendajana. Ta oli ka rahvusvahelise kategooria kohtunik. USA-st töötas Aleksei ujumistreenerina.

Tartu ülikooli tudengite kosmeetikasari jahib 10 000 eurot

Tartu ülikooli majandus- teaduskonna tudengid saavutasid rahvusvahelise tudengite turundusvõistluse Brandstorm Balti regiooni finaalis esikoha L'Oréali mehelikkuse sarja loomise eest. Juuni keskel kaitstakse toodet ülemaailmses voorus Pariisis.

Baltimaade regionaalfinaalis pidid tudengid mõtlema välja tooteseeria meestele ja looma brändile turunduskommunikatsiooni plaani. Kogu tooteprotsessi märksõnaks oli innovatsioon.

«Töötasime välja mehelikkuse sarja, mille eesmärk on suurendada meeste enesekindlust,» rääkis võistkonna üks liige Kristella Kõrgesaar. Kõrgesaar lisas, et loodud tooteseeria nimi «Manoeuvre» rõhutabki ühelt poolt mehelikkust ja enesekindlust ning teisalt toob sisse ka vihje prantsuse keelest: *oeuvre*, mees kui kunstiteos.

Tudengite loodud sarja kuulub kolm toodet: habemekasvu soodustaja, juuksekasvu aeglustaja, mis vähendab juuksurikülastuse sagedust ning hääleladalaja ehk pihusti, mis on mõeldud meestele, kes soovivad madalamat häält.

Tudengite juhendaja, TÜ ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse juhataja Andres Kuusik avaldas hea tulemuse üle suurt rahulolu. «Ma ei kahelnud, et nad tulevad Riias kõrgele kohale. See ei olnud

Pildil vasakult Kristella Kõrgesaar, Edgar Voit ja Helerin Kukk.

Foto: Kristijan Teedema / Postimees / Scanpix

lihtsalt toredate ideede kogum, vaid läbimõeldud kontseptsioon, kus iga toode, omadus, kujunduselement ja sõna oli peensusteni läbi kaalutud ja põhines uuringutel. Tudengid rakendasid kõike, mida neile turundusloengutes või turunduskubis rääkinud oleme ja nagu näha, kandis see vilja,» ütles Kuusik.

Majandusteaduskonna tudengid Kristella Kõrgesaar, Edgar Voit ja Helerin Kukk osalevad sarjaga «Manoeuvre» 12.–13. juunil Pariisis toimivas finaalis, kus nad konkureerivad kõigi teiste regioonide võitjatega. Kosmeetikafirma L'Oréal korraldatava võistluse peaauphind on 10 000 eurot.

Geenifoorum pakub teadustihedat programmi

13. ja 14. juunil toimub Dorpati konverentsikeskuses 14. rahvusvaheline geenifoorum «Oomikapõhine Genoomika», mis toob kuulajateni ettekanded epigenoomikast, glükoomikast, metabooloomikast, metagenoomikast ning proteoomikast.

Konverentsi üks eesmärk on kirjeldada antud meetodite rolli geneetiliste regulatsioonimehhanismide täpsustamisel ning tuvastada täpsemaid biomarkereid terviseriskide ennustamiseks.

Geenifoorumi teaduskomitee esimehe ja Tartu ülikooli Eesti geenivaramu asedirektori teaduse alal Tõnu Esko kinnitusest lähtus programmitöökomitee alateema valikul valdkonnast, mis on viimase aasta jooksul pärilikkuse geeniteadustes kõige rohkem vastukaja.

Konverentsi alapealkiri «Oomikapõhine Genoomika» viitab paradigma muutusele genoomikas. «Oleme jõudnud ajajärku, kus kuue miljardi nukleotiidi täisjärjestuse määramise (inimese genoomi pikkus, kõik 46 kromosoomi) maksumus on väiksem kui uuritava indiviidi (nii haige kui ka tervisest pakatava) fenotüübiandmete kogumine. Ning see võimaldab küsida sootuks erinevaid küsimusi biomeditsiini, molekulaarbioloogia ja populatsioonigeneetika valdkonnas,» ütles Esko.

Lisaks sellele on nüüdisgeenoomika põhiohk nihkunud haiguste uurimiselt rakuliste parameetrite analüüsile, kuna just viimased peegeldavad

täpsemalt muutusi molekulaarsetes signaalradades ja aitavad paremini mõista haiguse tekke patofüsioloogiat.

Tartusse tulevad konverentsiks kohale 19 juhtivat eksperti Euroopast ja Põhja-Ameerikast. Interdistsiplinaarne programm toob kuulajateni ettekanded kuue peamise kõrgtihedusega molekulaarse analüüsivormi osas: epigenoomika, glükoomika, metabooloomika, metagenoomika, proteoomika ning transkriptoomika.

Geenifoorumi eesmärgiks on esitleda genoomikateadust kogu selle mitmekesisuses. Tänavu tutvustatakse kahte uut ja kiiresti arenevat valdkonda, milleks on genoökonomikat ning metagenoomikat.

Kahe teadustiheda päeva jooksul käsitletakse täiendavalt juba traditsioonilisi geenifoorumi teemavaldkondi nagu evolutsiooniline- ning populatsioonigeneetika, süsteemide bioloogia, genoomsed järjestusvariatsioonid ja statistiline geneetika.

Geenifoorumi peaesinejad on mõlemad tänavu Ameerika Ühendriikidest: doktor Geoffrey Ginsburg Duke genoomiteaduste instituudist ja doktor Mark Daly Broad instituudist. Tegu on teadlastega, kes on rahvusvaheliselt tunnustatud ja kelle panus genoomikasse on märkimisväärne.

Tutvu programmiga leheküljel <http://www.geneforum.ee/GF2014/index.est.php?inc=programm>.

Gaudeamus tuleb taas

Baltimaade ülikoolide kultuuri-kollektiivide laulu- ja tantsupidu «Gaudeamus» toimub tänavu 27.–29. juunil Lätis Daugavpilsis. Tegu on traditsiooniga, mida võtavad enda kanda kordamööda Eesti, Läti ja Leedu. Esimene Gaudeamuse laulu- ja tantsupidu toimus 1956. aastal Tartus.

Gaudeamuse laulu- ja tantsupidu on pika ajaloo traditsioon, mille juured ulatuvad aastasse 1927, mil peamiseks üliõpilaslalupeo korraldamise propageerijaks oli dirigent Richard Ritsing.

Aastal 1954 käis Tartu ülikoolil külas Vilniuse ülikooli meeskoor ning kontserdijärgsel koosviibimisel lepiti kokku, et korraldatakse kolme linna – Tartu, Riia ja Vilniuse – üliõpilaskooride kontsert. Samal aastal ei saadud veel ülikoolide rektoritelt heakskiitu laulupeo korraldamiseks, aga järgmisel ehk 1955. aastal vahetult enne Tallinna üldlaulupidu peeti Tartu ülikooli peahoones Tartu üliõpilasmeeskoori erakorraline koosolek. Seal tegi Ritsing ettepaneku kutsuda 1956. aasta suveks üliõpilaskoorid Tartusse laulupeole. Vastavasisuline märgukiri sai toetuse tollaselt TRÜ rektorilt Feodor Klementilt. Kindel otsus peo korraldamiseks võeti vastu 21. juulil 1955 Tallinnas.

Tänavuse «Gaudeamuse» Eesti programmi ideekavandi konkursi parimaks tunnustati Janne Fridolini «Pulmamäng», mis on inspireeritud noorte suhetest. Sellest ideest lähtuvalt on kokku pandud kava lauljatele, tantsijatele ja orkestritele. Enne pidu toimub Pärnus veel 26. juunil kooride peaproov ning seejärel võetakse suund Lätti.

Koorifestival tõi kokku 1300 lauljat

24.–27. aprillini korraldasid ülikooli koorid Tartus IX Põhjamaade üliõpilaskooride festivali.

Tekst: Maarja Ülper

Fotod: Gabriela Liivamägi ja Kaido Muttik

Festivalil osales 1300 lauljat 38-st Eesti, Soome, Norra ja Rootsi akadeemilisest koorist. Festivali teema «ME/WE» («Mina/Meie») rääkis rahvuslikust identiteedist ja selle seotusest praegu väga päevakajalise teemaga – õigusega vabadusele.

Tartus linnas anti tosin eripalgelist koorikontserti, toimus kõrgetasemeline dirigentide töötuba ning kõigil huvilistel oli

võimalik tutvuda Eesti koorimuusika nootide ja plaatidega. Festival kulmineerus 26. aprillil kontsertsaaliks ümber ehitatud A. Le Coqi spordihallis toimunud suure galakontserdiga.

Suurkontserdil esitasid kõik festivalil osalevad lauljad just selleks kontserdiks kirjutatud Maria Kõrvitsa teose «Meri. Mets. Linn». Kontsert-lavastus rääkis Põhjala rahvaste loomusest, lisaks oli kontserdi keskmes rahvaste ja riikide õigus iseolemisele. Esmakordselt kõlanud teosesse oli helilooja põiminud tuntud

põhjamaiseid viise nagu «Tuljak», «Finlandia», «Peer Gynt» ja ABBA «Dancing Queen». Kontserdi lavastaja oli Anne Törnpu, kontserdi dirigent Triin Koch, liikumisjuht Madli Teller ja kunstnik Kairi Mändla (NO99).

Põhjamaade üliõpilaskooride festival sai alguse 1987. aastal, Eestis toimus see teist ning Tartus esimest korda (1999. aastal toimus festival Tallinnas). Järgmine festival toimub 2017. aastal Oulus, Tartus aga uuesti umbes 30 aasta pärast.

Festivalil astusid kontsertidega üles mitmed Euroopa tippkoorid. Trondheimi Studentersangforeningi ülikarismaatiline dirigent Gavin David Lee andis endast tõesti kõik, et lauljatele ja kuulajatele muusikalist elamust pakkuda.

Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori korraldatud Põhjamaade üliõpilaskooride festivali galakontserdil tuli esmaettekandele Maria Kõrvitsa teos «Meri. Mets. Linn».

Galakontserdil A. Le Coqi spordihallis astus lavale 1200 lauljat. Kontserdi fookuses oli Ukraina sündmustest tõukuv laulmine vabadusele. «Free man!»

Festivali õnnestumise eest seisid festivali kunstiline juht Triin Koch (TÜ naiskoori ja kammerkoori peadirigent), lavastaja Anne Törnpu ning helilooja Maria Kõrvits.

Rootsi ühe parima meeskoori, Linköpingi ülikooli meeskoori esinemine pakkus suuri emotsioone.

Festivali lõpetas akadeemiline koosviibimine ja ball EMÜ spordihoones. Korraldus oli niivõrd ladus, et järgmise korra juubelifestivali korraldajad Oulust tundsid muret, kas nad suudavad enam midagi Tartus toimunule lisada.

Konverents teenuste juhtimisest

8.–12. juunini toimub TÜ Pärnu kolledžis rahvusvaheline teenuste juhtimise sümposium «Service Imperatives in the New Economy: Future Directions in Service Research».

Konverentsil mõtestatakse teenuste sotsiokultuurilisi, majanduslikke ja tehnoloogilisi mõjusid ning pidepunkte teenustesektori, uute tehnoloogiate, sotsiaalteenuste ja äri vahel. 11 ettekandesessiooni hõlmavad 54 ettekannet. Põhiettekande peab Hankeni majanduskooli professor Christian Grönroos, kelle uurimused on esimese mittepõhjaameeriklasena kaasatud Sage'i kirjastuse sarja «Legends in Marketing».

Ülejäänud ettekanded puudutavad näiteks loodusturismi ja kaitsealade bioloogilise mitmekesisuse säilitamist, rahvusvaheliste sporditeenuste loomist Eestis, vabatahtlikkust Euroopa alpiklubides, aga ka nn spirituaalturistide teenusevajadusi. Mitmes ettekandes puudutatakse transporti: odavlennuliinidega lennujaamade turismimõju, kiirbusse kui avalikku teenust, säästva arengu ideede mõju linnatranspordile ja praamiliiklusele.

Ühtlasi antakse välja auhind parimale artiklile ja noorele uurijale ning kogu esimese päeva hõlmab teadustöö tegemise alane arutelu.

Arvult viies sümposium toob Pärnusse palju uurijaid maailma eri nurkadest. Varasemad konverentsid on toimunud Mauritiusel, Indoneesias, Hiinas ja Indias.

TIPS ühtlustab indikaatoreid

Teadus- ja innovatsioonipoliitika seire programm (TIPS) andis möödunud aastal välja raporti «Teaduse-arendustegevuse ja innovatsiooni indikaatorid Eesti innovatsiooni- ja teaduspoliitikas: senine praktika ja poliitikasoovitused».

Raporti eesmärk on anda Eesti poliitikakujundajatele sisendindikaatorite kasutamiseks nii uue teadus- ja arendustegevuse programmiperioodi strateegias (2014–2020) kui ka eri innovatsiooni ning teadus-arendustegevuse meetmete juures.

Raporti teises peatükis tutvustatakse üldisi indikaatorite koostamise meetodika põhimõtteid ja analüüsitakse Eesti senise (perioodi 2007–2013) teadus- ja arendustegevuse strateegia täitmist indikaatorite kaupa.

Raporti kolmandas osas analüüsitakse teadus- ja arendustegevuse panust eri tehnoloogilise tasemega majandusharude tegevusedukusse OECD (eesti k majanduskoostöö ja arengu organisatsioon) riikides,

sealhulgas ka Eestis. Sellest joltuvalt tõstatub küsimus: millised võiksid olla teadus-arendustegevuse ja innovatsioonipoliitika rõhuasetused eri majandusharudes. Eesti majandus toimib analüüsi kohaselt suhteliselt madala tõhususega, võrdlusena saab välja tuua, et hinnatud sektorid on OECD riikide mediaantõhususest kohati poole madalamal.

Raporti neljanda peatüki eesmärk on välja pakkuda võimalik algoritm indikaatorite valikuks teadus-arendustegevuse poliitikasse. See eeskiri peab arvestama indikaatoritele esitatavaid nõudeid, vähendama protsessi subjektiivsust ja olema rakendatav eri tasanditel.

Teadus- ja arendustegevuse alase poliitika eesmärkide seadmisel tuleb arvestada majanduse harulist koosseisu ja eri harude positsiooni. Teadus- ja arendustegevus suurendab tootlikkust enam kõrgtehnoloogilistes ning füüsilise kapitali majandusharudes. See peaks kajastuma ka eri toetusmeetmete fookustes.

Metsaülikoolis on luubi all kunst

20.–24. augustil Käärikul toimuva metsaülikooli teema on tänavu «Kunstid – parim enne möödas?».

Seekordses metsaülikoolis võetakse arutluse alla kunsti eesmärk, Eesti kultuuripoliitika ja kunsti eksport, kunstielu organisatsioonid, kunstiharidus ja mitmed muud teemad.

Metsaülikooli avaloengu peab tänavuse programmi koostaja Jaak Kangilaski. Lektoritena jagavad viie päeva jooksul oma mõtteid Kaarel Tarand, Tõnu Viik, Marju Lauristin, Urve Tiidus, Robert

Kitt, Karl-Martin Sinijärv, Mart Laidmets, Ott Karulin, Signe Kivi ja paljud teised.

Lisaks päevastele loengutele ja paneeldiskussioonidele on osalejatel võimalus aktiivselt kaasa mõelda ja rääkida hommikustes mõttekodades ning tulla välja lahendustega «Avatud ruumis». Öhtuti saab vestelda lõkke ääres ja käia saunas. Metsaülikooli lõppeb pidulikult traditsioonilise metsaballiga.

Täpsem programm ja registreerimine on avatud metsaülikooli kodulehel: www.metsaylikool.ee.

Tudengite äriideede võistluse «Kaleidoskoop» võitis psühholoogiabuss

30. mail toimunud TÜ majandus- teaduskonna teise äriplaanide ja -kontseptsioonide võistluse «Tudengite äriideede kaleidoskoop» võitis ja 500 € suuruse toetuse sai psühholoogiabuss, mille eesmärk on tutvustada psühholoogiat ja tekitada huvi selle vastu, kuidas igapäevaseid probleeme selgitada teaduslikul viisil.

Kevadsemestri võistlusele esitati neli projekti- ja 13 ettevõtlusideed. Võistluse esikoha pälvis psühholoogiabuss, kus tegutsesid tudengid viivad läbi interaktiivseid harivaid ja meelelahutuslikke inimkatseid ning selgitavad tavakuulajale arusaadavalt, mis inimese ajus samal ajal toimub. Ettevõtetele suunatud esinemiste tulu rakendatakse koolikülastuste läbiviimiseks.

«Valisime võitjaks seltskonna, kelle tegevuse puhul on otsene seos ülikooliga ja kelle seas on suurim tudengite osakaal. Psühlohobussil on selge visioon sellest, mis nad teevad ja kuidas asjaga edasi minna. Samuti on nad juba oma ideedest edasi liikunud, realselt tegutsenud ja midagi ära teinud,» tunnustas võitjaid žürii liige, TÜ ideelabori juht Kalev Kaarna.

Psühholoogiabussi esindaja Madli Uutma tõi välja, et suvel koolitatakse Psühlohobussi uusi liikmeid ning mõeldakse välja ning harjutatakse uusi katseid ja tegevusi, et ikka hooga edasi minna.

«Meil on konkreetne plaan osta neli seadet, millega katseid edasi teha. Kokku maksavad need umbes 2500 eurot, aga kui ühegi neist saaks ära osta, oleks

Võiduteate ja preemia võttis vastu psühholoogiabussi esindaja Madli Uutma. Foto: Andres Tennus

juba hästi. Esimesena ostaksime Mindflex'i aparadi, millega saab mõttejõul vastast alistada,» rääkis Uutma.

II–III koha vääriliseks tunnistati vanadest rehvidest tumbasid tootev «BO tumbad». Kaarna sõnul ei ole autokummidest tumbade tegemine küll uus idee, kuid vastupidiselt «BO tumbadele», ei ole ükski varasem meeskond veel äriini jõudnud.

Tartu linna eriauhind kõige rakenduslikuma idee eest läks Oliver Stimmeri ettevõtmisele «Slidewipe». Tarkvara Slidewiper võimaldab PowerPoint slaidide vahetada vaid käeviipega, kasutades selleks Kinecti tehnoloogiat. Rakendust kasutades muutuvad esitlused efektiivsemaks ja paremini jälgitavaks.

Tartu maakonna eriauhinna 400 eurot pälvis projekt «Alatski- vi veinid» kui kõige enam Tartu-

maa arengut toetav äriidee.

«Tulles Peipsiäärsse kultuuriga tutvuma ning kohalikku toitu nautima, tundub ebaloogiline Ninaküla Feodori kohakala kõrvale juua välismaist viinamarjaveini. Alatskivi lossi veinimeister pakub mekkimiseks hoopis kohalikust mahedast toorainest käsitööna valmistatud «Mõisaproua põsepuna» või «Mõisahärra jahihahvatlust». Iga veiniga käib kaasas oma valmimisluug ja legend,» kirjeldas üliõpilane Miina Must äriideed.

Projekti kategoorias toetas Tartu linn TÜ kammerkoori kontserttuuri läbiviimist 235 euroga. Kammerkoori eesmärk on koguda 25 000 eurot, et oktoobrikuus korraldada konkurss- ja kontsertreis Iiri saarele, kus toimub Derry rahvusvaheline koorifestival. Lisaks on plaanis korraldada Dublinis ka eraldi kontsert.

Ära märgiti ja toetuse sai ka 2015. aasta kevadel toimuv TÜ avalike suhete üliõpilaste konverents, kus PR-tudengid saavad edukate praktikute juhendamisel arendada tööelus vajalikke oskusi ning laiendada oma suhtlusvõrgustikku.

«Kaleidoskoobile» valiti õppeainete «Ettevõtluse alused», «Äriplaan», «Ettevõtja praktiliste oskuste baaskursus II» ja «Ettevõtetmajandus», «Projekti kirjutamise seminar» ja «IT ettevõtja baaskursus» enamasti rühmatöödena valminud parimad lõputööd. Žüriisse kuulusid ülikooli, Tartu linna, Tartu maakonna ning ettevõtluse tugiorganisatsioonide esindajad.

Botaanikaaed saab uue kasvuhoone

1. juunil sulges ülikooli botaanikaed palmihoone remondiks. 110-aastase kanaari datlipalmi ja veel mitmesaja soojalembelise taime ümber ehitatakse uus energiasäästlikum kasvuhoone, mis avatakse külastajatele oktoobris.

1984. aastal valminud palmihoone klaaskatted on hakanud mõranema ja suure niiskuse tõttu on kahjustada saanud küttesüsteem. Botaanikaaja juhataja Jüri Sild nentis, et vana kasvuhoone laseb sooja välja ja liialt külma sisse.

Nii taimede kasvutingimuste parandamiseks kui ka külastajatele mõnusama keskkonna loomiseks puhastatakse rauast konstruktsioonelemendid, vanad klaaskatted asendatakse alumiiniumtarinditel plastkatetega ning asendatakse kogu küttesüsteem.

Palmihoone renoveerimisprojekt valmis juba viis aastat tagasi. Seni pole aga eurotoetuse saamiseks esitatud rahataotlusi heaks kiidetud. Nüüd otsustas Tartu ülikool kulud ise katta, et energiakulukas hoone lõpuks korda saaks. Uus hoone saab senisest arvestuslikult 25–30% energiasäästlikum.

TÜ botaanikaaja palmihoone jääb külastajatele suletuks septembri lõpuni. Endiselt on võimalik külastada sukulentide- ja troopikakasvuhooneid ning avamaakollektsioone. Kõik remonditööd tuleb lõpetada 30. septembriks ehk enne miinuskraadide saabumist. Uuendatud palmihoone avatakse külastajatele uuesti oktoobris 2014.

Fortumo jagab IT-tudengitele 10 000 eurot

Mobiilimakseteenuseid pakkuva Tartu ettevõtte Fortumo käivitab koostöös TÜ sihtasutusega järgmisest õppeaastast stipendiumiprogrammi, mille kaudu saab viis Tartu ülikooli IT-tudengit 2000 eurot toetust õpingute jätkamiseks.

Kooli kõrvalt töötamine on paljude tudengite jaoks tänapäeval tavapärane, kuid probleem tekib siis, kui haridustee jäetakse raha teenimise eesmärgil pooleli. Stipendiumi eesmärk on ühtlasi teadvustada tudengitele Tartut kui mõnusat kohta, kus jätkata elu ka pärast ülikooli lõpetamist.

TÜ tarkvaratehnika professor Marlon Dumas rõõmustab loodava stipendiumi üle, kuna Tartus on märkimisväärne hulk säravaid uue põlvkonna noori, kes on motiveeritud saama maailmatasemel IT-spetsialistiks. Samuti on siin suur hulk ettevõtteid, kelle tooted ja teenused loovad IT-sektoris uut väärtust ja on uuendusmeelsed.

Dumas tõdes, et IT-sektori võimalusterohkuse juures majanduslikel põhjustel õpingud pooleli jätnud tudeng on pikas perspektiivis kaotus Eesti majandusele, kuna

ülikooli lõpetanud noore professionaali teadmised ja oskused looksid nii ettevõttele kui ka majandusele suurt kasu. «Hindame tudengitega Fortumo algatust kõrgelt ja tunnustame neid tulevikku vaatava pilgu eest,» kinnitas Dumas.

Fortumo juhatuse liige Martin Koppel loodab, et stipendium motiveerib noori ja nutikaid inimesi õpingud lõpule viima, et nad saaks seejärel juba kogenumatena hakata tööturul lahendama keerukaid ja põnevaid ülesandeid. «Selliste väljakutsete leidmiseks ei pea ilmtingimata Tartust kaugemale vaatama. Mõne aasta eest sai Ülikooli tänav Tartus endale IT-sektoris hüüdnime Silicon Alley. Silicon Alleys tegutseb hulgaliselt tuntud Eesti tehnoloogiaettevõtteid: muu hulgas Fortumo, Edicy, Playtech, Plumb, Weekdone ja ZeroTurnaround,» rääkis Koppel.

Fortumo stipendiumile saab kandideerida 1. septembrist 1. oktoobrini ja stipendiumiotsus selgub hiljemalt 15. oktoobriks.

Lisainfot saab TÜ sihtasutuse kodulehelt aadressil sihtasutus.ut.ee/fund/fortumo-stipendium/.

Teatriteemaline kevadkool

14.–15. juunil korraldab teatrieaduse üliõpilaste loož traditsioonilise kevadkooli. Selle aasta põhiteema «Üksinda fookuses, kambakesi teel» keskendub mono- ja soololavastustele.

Monolavastuste ja teatri üle arutlevad kohaletulnutega teiste seas näitlejad ja lavastajad Hendrik Toompere jr, Jan

Uuspõld, Loore Martma, Rein Pakk ning Sirbi peatoimetaja Ott Karulin. Lisaks näeb TÜ Viljandi kultuuriakadeemia 10. lennu teatritudengite soololavastusi ja saab osaleda TÜ teatriteaduse tudengite vestlusringis.

Järjekorras 17. kevadkool toimub Läänemaal Saueaugu teatritalus. Osalustasu 12 eurot.

Haridusuuenduskeskus pakub kihvte võimalusi õppida ja õpetada

Piret Pungas-Kohv, koordinaator

Eleri Lõhmus, tehnikaspetsialist

Vana anatoomikumi vasakus tiivas paiknevad renoveeritud õppeklassid, kus on võimalused suhtlusõppeks kõige laiemas mõttes. «Rääkima» saab õppida tänapäevase esitlustehnikaga ja lihvida ka suhtlussuutlikkust inimeste vahel.

Haridusuuendusekeskuse seob oma tegevusega kokku eri teaduskondade ning kolledžite juures paiknevad didaktikakeskused. Samas püüame kaasata õpetajahariduse arendustöösse võimalikult paljusid koole.

Kuna koolide huvi on märksa suurem kui võimalused meie keskuses, siis püüame oma tegevusplaani jõudumööda ellu viia eelkõige innovatsioonikoolide võrgustikku kuuluvate haridusasutustega. Samas ei ole nende hulk ega nimetused lõplikult fikseeritud ning kui on pealehakkamist, saab mitmed mõtted ka võrgustikuväliselt teoks teha!

Keskust saab ka vaadelda kui tulevast kogukonna keset nende jaoks, kes hoolivad õpetajakutse arendamisest, uute õppeme-

todite ning vahendite väljanähtamisest ning õpetamistöö köitvuse suurendamisest. On väga vajalik ühiselt jälgida seda, et keskuses peituvad tehnilised lahendused oleks mõtestatud ja õppimist ning õpetamist toetavad. Koostöös on selles vallas märksa suurem võimalus kui omaette nokitsedes.

Igasugune tehnika ja tehnoloogia on ideaalis mõeldud inimeste elu hõlbustamiseks. Ent teisipidi eeldab mis tahes tehnilise lahenduse kasutamine eelteadmisi ning selget eesmärki. Vastasel juhul tundub tehnika kasutamine vastumeelsena ning tekib õigustatud küsimus miks üldse.

Meil on palju salvestusvõimalusi alates nutiseadmetest kuni professionaalsete kaamerateni välja.

Meil on näiteks robotid, 3D-printer ja 3D-skanner, käsiskanner, puutetundlik laud, interaktiivsed projektorid ja tahvelarvutid. Kõik see on eelkõige mõeldud õppetöö toetamiseks õpetajakoolituses. Tudengid saavad siin tutvuda mitmesuguste tehniliste võimalustega ja õppida, kuidas ja miks võiksid nad üldhariduskoolis töötades samu võimalusi kasutada.

Õppetööd toetame ka erine-

vate salvestusvõimaluste abil. Näiteks saab keskuses teha minutunde, mille salvestusi hiljem analüüsides saab kindlasti enda kui õpetaja kohta teada midagi uut.

Ühtlasi on keskuses võimalik professionaalse videotehnika abil toota audiovisuaalseid õpiobjekte, mida saab õppetöös kasutada näidetena.

Hea meel on öelda, et haridusuuenduskeskuses saab kõigi nende tehniliste võimaluste kasutamisel ka tuge. Eelkõige peame silmas salvestusvõimalusi. Nii on keskuses üks olulisi märksõnu koostöö nii inimeste ja tehnika kui ka sisulooja ja tehnilise teostuse vahel.

Meie jaoks on oluline rõhutada just sisulooja osa. Haridusuuenduskeskuses on küll olemas tehniline võimekus toota erilaadseid õppematerjale, olgu need siis audiovisuaalsed õpiobjektid või 3D-printeriga valmistatud mudelid. Konkreetse õppematerjali sisu peab tulema aga Tartu ülikooli oma valdkonna spetsialistidelt.

Haridusuuenduskeskuse kontekstis ootame ideid eelkõige ainedidaktikutelt ja teistelt õppematerjalide arendamisega seotud inimestelt.

Moonika Haili – tänapäeva Mary Poppins

Foto: Sine Ivask

Signe Ivask

signe.ivask@ut.ee

Tartu ülikooli eripedagoogika teise aasta tudeng Moonika Haili õpetab lasteaedades laulude ja tantsude abiga inglise keelt 5–7-aastastele põngerjatele, on MTÜ Maarja tugikeskuse kasvataja ja käib mõnel korral kuus Maarja kooli lasteaias abiks.

«Aga tegelikult ei ole mul üldse nii palju teha, mul on ikka vaba aega ka!» kinnitab ta. See aeg aga kulub selleks, et korraldada projekte. Tema viimane suurem ettevõtmine oli eripedagoogide kogunemisõhtu õppejõududega, mille eesmärk oli tekitada omavalgest suuremat ühtsustunnet.

Moonika istub laua taha, naeratab pidevalt, lükkab blondid juuksekiharad kõrva taha ja jääb küsimust ootama. Kohati tundub, et tal ei ole kellegi või millegi kohta pahasti öelda, ta püüab alati astuda sammu tagasi ja mõista, mille tõttu on erinevad seadused ja süsteemid just sellised, nagu nad on.

Küsimusele, mis võiks olla paremini, oskab ta välja pakkuda väga häid vastuseid, ent jääb siis mõtlikuks. Asi pole selles, et ta endas kahtleks, vaid pigem selles, tema meelest on muutuste võti ennekõike meis endis. Moonika kinnitab, et seadused võivad olla olemas, kuid kui inimesed neid omaks ei võta ega nendega arvesta, siis võivad need ka puududa.

PASSIIVNE PERIOOD

Võrumaalt pärit neiu meenutab kooliaega ja naerab, et käis Haanja kooli kõige suuremas klassis, kokku oli tal 12 klassikaaslast. «Kui läksin Võrru keskkooli, siis seal oli mul 22 klassikaaslast,

sain sellest kerge šoki,» räägib Moonika.

Keskonnnavahetus ei mõjunud talle hästi, tihtilugu mõtiskles ta selle üle, miks ta seal on ja mida õigupoolest teeb. Sellegipoolest olid koolitööd alati tehtud, ent täpselt nii palju kui vaja, mitte grammigi rohkem. Ilmselt on see üheks põhjuseks, miks Moonika kutsub seda aega passiivseks perioodiks.

Põhikooli ajal oli ta teistsugune: õppis palju ja oli edukas aktivist, mistõttu tõsteti teda tihti esile. «Keskkoolis ei tahtnud ma enam seda oled-nii-tubli-koormat kanda, hoidsin ennast õppimises ka natukene tagasi.»

Pärast keskkooli võttis Moonika aastaks aja maha, vaatas maailmas ringi ja tegi tööd, et jõuda endas selgusele, mida ta oma eluga siis õigupoolest peale hakkab.

Mingil hetkel oli neiu veendunud, et temast saab kunstnik. Seejärel mõistis ta, et midagi jääb nagu puudu: joonistada oskab ta küll, aga see pole ikkagi päris see, mis paneks südame ärevusest põksuma.

ÕIGE ERIALA JAHIL

Soov lastega tegeleda tuli pärast keskkooli justkui iseenesest, Moonika haaras mõttest kohe kinni ja tulemusena astus ta Tartu ülikooli õppima koolieelse lasteasutuse õpetajaks. Alguses oli huvi suur, kuid aasta möödudes mõistis ta ikka, et see pole täpselt see, mida ta teha tahaks.

«Saan lastega kenasti hakkama ja tundus, et võin õpetada selle hariduseta ka. Tundsin, et midagi on sellel erialal minu jaoks puudu, aga mis, ei osanud öelda.» Praegu mõtiskleb ta, et ilmselt jäi puudu väljakutsest, sellest, mis ta

eriala külge liimiks.

Üks lasteaikakasvataja pöördus Moonika poole 2012. aasta suvel, aasta pärast Tartu ülikoolis õppimist, ja küsis, kas eripedagoogika teda ei huvitaks. Tavaliselt on eripedagoogil väiksem grupp lapsi, keda õpetada, seal on võimalus arendada välja uusi lähenemisi – tuleb rohkem mõelda ja vaeva näha.

See kõik kinnitas Moonikale, et seni puudunud väljakutse on sellel erialal olemas ja mis kõige olulisem, ta saab siiski tegeleda lastega. Nii haaras ta telefoni, helistas õppekorraldusspetsialistile ja asi sai joonde aetud. «Eripedagoogika valik tuli suhteliselt raskelt, aga kui see tuli, siis selleks, et jääda.»

Töö lastega on niisiis südame lähedane? «Kui ma mõtlesin, et saan kunstnikuks, siis kavatsesin seda lastele õpetama hakata. Ma ei kujuta ette, et teeksin mingit muud tööd, isegi laste vanus ei ole oluline.»

ÕPE SUHKRUTÜKKIDEGA

Praegu õpetab Moonika kahes Tartu lasteaias 5–7-aastaste inglise keelt ja kultuuri tantsude, laulude ja mängu abil. «See on selline lõbus alternatiiv arvutis istumisele ja sealt inglise keele õppimisele.» Tõe huvides tuleb ära märkida, et Moonika kuulub ühendusse nimega Fredy, mille kaudu käivadki kasvatajad Eestimaa eri lasteaedades inglise keelt õpetamas.

Tänapäeva lapsed oskavad Moonika hinnangul väga hästi inglise keelt. Tahvelarvutid ja nutitelefonid suurendavad lapse kokkupuudet eri keeltega ning pakuvad ühtlasi mängulisi võimalusi, mille abil õpitu kergesti külge jääb. Kasvatajaga koos ing-

lise keele õppimine pakub lapsele kindlasti rohkem emotsioone, kui tahvelarvuti taga istumine, kuna tublimad teenivad kiitusele lisaks kleepsu või pai.

Moonika jaoks oli töö juures esimeseks üllatusmomendiks see, et lastele jääb inglise keel väga kergesti külge. «Nad jalutavad uksest välja, lauldes ikka veel neid samu laule, mida tunniski, järgmine kord küsin, millest eelmise korra laul rääkis – ja nad teavad!» Moonika kutsub neid väikesteks geenisteks ning näeb nende heaks vaeva, et igal korral inglise keele tunnis jällegi midagi uut ja põnevat teha.

Huvitav fakt selle kõige juures on see, et Moonika ei olnud põhikoolis inglise keelest sugugi vaimustuses. Keskkoolis läks aga nõnda, et ta asus õppima inglise keele kallakuga klassis. Nüüdseks on ta aga isegi ühele lapsele eratunde andnud, keda ootas ees kolimine Eestist Austraaliasse.

MÄRKA ERIVAJADUST!

Moonika töötab lisaks Fredyle Maarja tugikeskuses ning aeg-ajalt ka sealse lasteaia. Kui võrrelda tavalasteaada ning Maarja kooli lasteaeda, siis Moonika kinnitab, et nad on täpselt sama toredad. «Kuna Maarja küla lasteaia on vähe lapsi, kõigest 4–5, siis sa töötad seal põhimõtteliselt ühe lapsega.» Ta kinnitab, et pole pärast lasteaia töötamist väsinud, vahet pole, kummast lasteaiaist rääkida.

Maarja tugikeskuses töötamine on Moonika sõnul väljakutse, mida ei saa iga päev teha. See töö väsitab nii vaimses kui ka füüsilises mõttes. «Seal on kõige raskema puudega lapsed, nende tagaajamine või ratastoolist tõstmine on üpris kurnav.»

Kuna tööpäev lõppeb kell kümme õhtul, siis võib ka selles olla põhjus, miks ta õhtuks on niivõrd väsinud.

«Kui ma ei olnud selles süsteemis sees, siis ma ei arvanud, et seal on midagi lahti,» ütleb ta ausalt. Erivajadustega laste abistamise süsteemis on Eestis kindlasti siin-seal augud, kuid talle omase positiivsusega leiab Moonika, et arengut on juba praegu näha ning seis pole sugugi kehv.

Tema sooviks on hoopis see, et lapsevanemad, arstid ja õppeasutused teeksid tihedamat koostööd. Kindlasti peaks midagi ette võtma selleks, et koolis erivajadustega last märgata. Siinkohal toonitab ta, et erivajadustega laps on näiteks ka üliandekas ja – intelligentne laps. «Kuid kui ikka vanem ei tee koostööd, siis ei saa sa ka ise midagi selle lapse heaks teha,» ütleb ta tõsiselt.

Moonika tunnistab, et iga kord, kui ta lastega kokku puutub, üllatavad nad teda. Tugikeskuse lapsed ja noored ehk jahmatavad teda aeg-ajalt isegi rohkem. «Kui näiteks laps, kes ei räägi, ütleb ühtäkki midagi või kui laps, kes ei suhtle, läheb ühtäkki võõra inimese juurde ja kallistab teda,» särab Moonika. Need hetked teevad rõõmsaks ka kõige väsinuma kasvataja.

LAPS ON LAPS

Ülikoolis õpitu ja praktika teevad teineteist väga hästi ning panevad rohkem asju analüüsima. «Kui näen mingit tegevust, näiteks vihapurset, siis analüüsin seda ja võib-olla jõuan juba järgmisel päeval järeldusele, miks selle häirega lapsed nii teevad.» Seejärel uurib ta teema kohta veel rohkem, sest tekkinud uudishimu, kuidas lapsega edasi käituda,

tuleb kuidagi rahuldada.

Kord käis Maarja külas eripedagoogika magistrant, kes imestas esimese aasta eripedagoogika bakalaureusetudengit nähes, et kuidas küll too juba sinna jõudis. «Ma ei tea, kuidagi sujuvalt,» naerab Moonika. Siiski ei taha ta pikalt peatuda sellel, kuivõrd kaugele ta on jõudnud, kui palju teinud või kui edukas olnud, tema meelest pole õige inimesi hinnata nende tegevuse baasil. Selle asemel, et kiita tegusid, tuleb vaadata inimest ennast ning seda, kuidas ta on sisemiselt kasvanud ja arenenud.

Moonika on enda jaoks selgeks mõelnud, milline õpetaja või kasvataja ta tahab olla. Ühe punktina toob ta välja, et hea õpetaja ei dramatiseeri üle, kui tegeleb erivajadustega lastega – see hakkab nende tööd takistama.

«Õpetaja peab olema kaastundlik, aga ei tohi olla liialt emotsionaalne ning haletsev, ja kui noor on 18-aastane, siis ei tasu temaga rääkida kui väikeselapsega.» Mida ei tohi ära unustada, on see, et ka erivajadustega lastel ja noortel on oma elu, sõbrad ja tegemised. Ka neil on bändi- ja kooriproovid, nad osalevad isegi eriolümpial, nad saavad ennast igal pool välja elada, samuti on neil võimalus tööl käia. Leidub ka neid erivajadustega noori, kes käivad Emajõe koolis ning lõpetavad hiljem väga edukalt ülikooli.

Üldine suhtumine, et erivajadustega noor on lapsevanemale õnnetuseks kaelas, teeb lapsevanema kohanemise veelgi raskemaks. «Seetõttu läbib ta mitu staadiumit: alguses ta küsib, miks just minul nii juhtus,» mõtiskleb ta. Isegi, kui lapsevanem hakkab järjest rohkem abi saama ja asjad

lahenevad, siis osal neist jäävad need staadiumid siiski periooditi kummitama, kuid mingil hetkel normaliseerub olukord ka nende vanemate jaoks.

Moonika ei toeta teste, mida tehakse enne lapse sündi, kus määratakse ära lapse sugu või juba ka puue. Ta leiab, et laps õpetab vanemale üüratult palju, ta tõstab esile, et erivajadustega laps õpetab aga rohkem. «Näiteks kuidas armastada last, kellel on erivajadused? Muidugi on nii hea rääkida, kui endal lapsi pole, aga ma mõtlen, et hea, et selline visioongi vähemalt on, siis ehk on tulevikus kergem.»

SUVI JA NOORED

Valged ööd ahvatlevad ja kutsuvad 14–18-aastaseid linnanoori suvest loovutama kolm nädalat, et veeta see aeg õpilasmalevas. Seal lööb Moonika kaasa õpilasmaleva rühmajuhina. Tema grupp koosneb Tallinna noortest ja salgamata tunnistab Moonika, et tegu on hoopis teistsuguste poiste-tüdrukutega, kui ta Haanjas oli harjunud nägema.

«Alguses ma mõtlesin küll, et nad on ju linnainimesed ja mina, maatudruk, tahan olla rühmajuhit ja neile õpetada, kuidas rohida,» muheleb ta. Teisalt on tal vedanud, ta on saanud olla selline rühmajuhit, nagu ta tahab: alguses karm ja nõudlik, hiljem nõudlik aga sõbralik. See ei tähenda, et rühm kardaks teda, vastupidi, nii mõnigi õhtu on möödunud laagriplatsil istudes ja juttu puhudes.

Pole kerge hallata korraga mitutkümmet teismelist noort, kes peavad marju korjama, heakorratoid tegema, hotellitööd proovima ja rannarantšo töödes kaasa lööma. Mõni teeb neid töid esimest korda oma elus, seetõttu

Moonika Haili kinnitab, et väga suur osa õpilasmalevas töötavatest noortest on hakkajad inimesed. Küll aga tuleb ette olukordi, kus noored on õpilasmalevasse tulnud vahetusjalatsite ja -riieteta, suvisel põllul vajamineva päevituskreemi ning palju muu vajalikuta. Kuid siamaani pole midagi hullu juhtunud, sest Moonika on nende noorte eest seisnud ja vajaminev on leitud külaelanike kaasabil.

Foto: Mati Hiis

tuleb neid aeg-ajalt pisut motiveerida. «Poputada ja kallistada neile päevituskreemi peale.» Mõnikord käib Moonika isegi marjapõllul raha teenimas, et saaks rühmale õhtul pärast tralli kinkida mõni suurem ja uhkem auhind.

Küsimusele, kuidas linnalapsed siis ikkagi põllu peal hakkama saavad, tuleb kõigepealt vastuseks naer, seejärel tõdemus, et on nagu ikka: on neid, kes saavad väga

hästi hakkama ning neid, kes nii hästi hakkama ei saa. «Siis tuleb neile meelde tuletada, et nad teenivad ju endale õpilasmalevas töötades raha.» Nuiaga ta kedagi tööle kihutama ei hakka.

Moonika on noortele heaks juhiks ning eeskujuks mitte ainult õpilasmalevas, vaid juba lasteaia. Seega on lootust, et kellegi põngerjaid saadab ta kogu nende sirgumise aja.

Pl space'i toodete esialgsed joonised (vasakult): päikesepaneelide avamise mehhanism, satelliidi raam, antennide avamise süsteem.

Allikas: pl space.

Vega fondi stipendiaadid teevad teiste elu lihtsamaks

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Aprilli keskel kuulutati välja Tartu ülikooli ideelabori ja SEB panga koostöös loodud Vega fondi esimese rahastusvooru võitjad. Kahe enim toetust saanud meeskonna arendatavad tooted on ajendatud isiklikust kogemusest ja teevad teiste elu lihtsamaks.

Toetusfondi suurima, 8000 euro suuruse stipendiumi pälvis pl space meeskond, kes plaanib arendada välja nanosatelliitide mehaanika ning müüa tootearendust rahvusvahelisel turul. Meeskonna ühe liikme, Paul Liias sõnul on nende tugevus kosmoseprojektide kogemus ja neist saadud teadmised.

«Praegu on paljude nanosatelliitide probleem see, et tegu on invaliididega. Tihti juhtub midagi

juba kanderaketis või sellest eraldumisel. Selle tulemusena puruneb mehaanika, halvimal juhul läheb luhta kogu missioon ja investeringud vastu taevast,» rääkis Liias.

Pl space'i eesmärk ongi toota satelliitide jaoks head mehaanikat, mis sellised riskid välistaks. Meeskond tahab jätkata eduka ettevõtte ja plaanib tulevikus oma äriplaani vastavalt turu vajadustele täiendada.

KOLM TOODET KOSMOSESSE

Vega fondist taotles pl space raha kolme esimese toote prototüübi valmistamiseks. Valmis tahetakse saada satelliidi raami, antennide ja nende avamise mehaanika ja päikesepaneelide avanemise mehaanika prototüübid.

Satelliidi raam ehk korpus peab olema töökindel, lihtsasti

kokkupandav ja kvaliteetne, sest sinna sisse peab mahtuma kogu nanosatelliidi elektroonika ja selle külge kinnituma sisemust kaitsvad seinad. Selleks, et kosmoses korralikult töötada ja vajalikku infot koguda, peavad väga head olema ka antennide ja päikesepaneelide avamise süsteemid.

«Alguses peab satelliit olema kanderaketil võimalikult kokkupakitud, pärast eraldumist on vaja tekitada kordades suurem pindala kui algsel kuubil,» seletas TÜ füüsika magistrant Erik Kulu.

Pärast kanderaketist eraldumist on satelliidil aega umbes pool tundi, et käivitada mehhanismid, mis avaks energiat tootvad päikesepaneelid ja lükkaks pikaks andmeid koguvad antennid.

Kulu rääkis, et paljud satelliidimeeskonnad näiteks ülikoolide juures koosnevad suurelt jaolt ainult IT-tudengitest, kes tege-

levad tarkvaraliste süsteemide loomisega. Mehaanika ostetakse enamasti mujalt sisse ja seega on pl space'i toodete jaoks turg kindlasti olemas.

«Meie kliendid on kindlasti nii teised ülikoolide meeskonnad kui ka kommertsiaalsed ettevõtted, projektid, kes tegelevad nanosatelliitidega,» lisas Liias. Nende meeskond on praeguseks käinud mitmetel konverentsidel ja messidel ning kohtunud mitmete potentsiaalsete klientide ja koostööpartneritega.

Vega fondi avalduse esitamise ajal olid pl space'i tooted suures jaos veel ideetasandil. Olemas olid ka esialgsed kavandid, mida nüüdseks juba veidi täiustatud on.

Liias sõnul tegeletakse praegu sellega, et prototüüpe tootma hakata. Esimesed sellised peaksid Tartus valmis saama juulikuus.

«Materjal nende tegemiseks ei maksagi väga palju, küll aga tööpingi kasutamine, tehniline ettevalmistus ja tööjõukulud. Kahjuks ei kata saadud 8000 eurot kõiki kulutusi ära, pikemas perspektiivis on vaja rohkem investeringuid,» tõdes Liias.

Valmivaid tooteid on plaan katsetada kõigepealt Tartu observatooriumis tehistingimustest ja seejärel juba kas EstCube-2 või mõne muu satelliidi juures avakosmoses. Plaan on igal juhul jõuda kõrgele ja kaugemale.

«Kindlasti on nanosatelliitidega jätkamine üks osa meie tegevusest, aga ainult selle juurde jääda on keeruline. See, mis me praegu leidsime, on kõige mõttekam viis turule siseneda ja sealt saab juba edasi minna. Tähtis on olla paindlik ja valmis muutusteks, mis kosmosevaldkonnas tekivad,» rääkis Liias.

Suuruselt teise, 4000 euro

suuruse toetuse sai Vega fondist Margus Niitsoo ja Kristo Käo projekt MatchMySound. Nende eesmärk on arendada matemaatilistel algoritmidel põhinev automaatse kontrolli tööriist muusikaõpetajatele.

KERGEM PILLIMÄNGU ÕPPIDA

TÜ haridusteaduse doktorant ja kitarriõpetaja Kristo Käo ütles, et MatchMySound idee sündis isiklikust vajadusest.

«Seitse aastat tagasi loodud Kitarrikool.ee töötas põhimõttel, et õpilased salvestasid oma harjutused ja õpetajad andsid kirjalikku tagasisidet. Õpilaste arv kasvas peagi üle 12 000 ja avastasin end kuulamast algajate mängitud heliredeleid ja «Sepapoisse» sagedamini kui oleksin soovinud,» seletas Käo.

Õnneks kohtus ta doktorantuuris ja hiljem juba kitarritunnis Niitsooga, kes leidis, et seda kõike võiks teisiti lahendada. Sündiski idee luua MatchMySound – automaatkontroll kõikide helikõrgust omavate pillide õpilastele ja õpetajatele.

«See on algoritm, mis võrdleb õpilase mängitud õpetaja versiooniga ja annab kiiret tagasisidet erinevuste ja sarnasuste osas. Valdav osa maailma muusikaõppematerjalidest on loodud iseõppijale, kes õpetajaga kunagi ei kohtu. MatchMySound lähendab e-õpet traditsioonilisele meetodile, tuues mudelisse tagasi sealt tehnilistel põhjustel välja jäänud, aga võtmetähtsust omava tagasiside,» rääkis Käo.

Lisaks formaalses õppes osalejatele saavad sellest kasu ka kirjutused ja muusikaõppeks loodud e-materjalide loojad, kasutades selle toote funktsionaalsust oma

õppematerjalide sees.

Vega fondi toetuse taotlemise ajaks oli juba valmis prototüüp, mis suutis õpilase mängitud õpetaja ette mängitud looga klapitada ning ka erinevused välja tuua, samuti ka keskkond, kus õpetaja sai õpilaste jaoks harjutusi luua ja neid koduülesandeks anda.

«Oleme sellest ajast saati tegelema prototüübi töökindlamaks muutmisega, et asjad ka mujal kui vaid meie arvutites töötaks ning kokku ei kukuks, kui rohkem kui kolm inimest seda korraga kasutavad,» tutvustas arvutiteaduse lektor Margus Niitsoo.

Peamine, millele MatchMySound'i meeskonna aeg viimasel ajal kulub, on ärimudeli viimistlemine ning kontaktide võrgu laiendamine. Praegu on Niitsoo sõnul olemas midagi, mida saab inimestele näidata ja neil näppida lasta, nüüd tulebki vaadata kellel ja kus selle järgi kõige suurem huvi on, ning millist tagasisidet antakse.

«Nii olemegi andnud seda proovida inimestele nii Eestist, Skandinaaviast, Saksamaalt kui ka USA-st. Senine tagasiside on olnud positiivne,» ütles Niitsoo.

Käo lisas, et selle projekti turg ongi peamiselt väljaspool Eestit ja võõraste kultuuridega suhtlemine on mitmes mõttes ressursimahukas. Fondist saadud toetusraha kulub tootearendusele ja müügi käivitamisele.

«Plaanime ka Eestis oma toote sügisel üldharidus- ja muusikakoolides proovile panna ning viia läbi mõned eksperimendid. Loodetavasti sünnib sellest pisut teadust, aga selle käigus ka usaldusväärust meie kontseptsioonile,» rääkis Käo tulevikuplaanidest.

Vega fondi teise vooru kandidaadi nimistage on 1. oktoober.

Uuel TÜÜE juhatusel on sihid selged

Foto Andres Tennus

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

Üliõpilasesinduse uuel juhatusel on olnud mõned kuud aega, et olukorraga kohaneda. Senise aasta asemel on neil nüüd oma ideede elluviimiseks kaks korda rohkem aega. Kuivõrd suurejoonelised on juhatuse plaanid ja mida nad kavatsevad korda saata, selle üle arutlevad esimees Martin Noorkõiv, aseesimees Liina Hirv ja aseesimees Mirell Prosa.

Millised on teie esimesed suured plaanid?

Martin Noorkõiv: Me jätkame viimase kahe aasta jooksul alustatuga, kuid teiselt poolt, üks uus juhatuse tuleb mingil määral uute asjadega ka. TÜÜE tegevust saab põhimõtteliselt jagada kaheks: tudengipoliitika (haridusvaldkond) ja tudengkond (tudengielu valdkond). Püüame jagada oma tegevust nende kahe suuna vahel ning neid ühtlasi edasi arendada. Tudengipoliitika eesmärk on parem ülikool, sealt omakorda edasi parem õpe. Tudengkonna poole pealt püüame, et väljaspool ülikooli seinu saadud kogemus oleks igati väärtuslik.

Liina Hirv: Tudengipoliitika suunal jääb väga palju samaks, aga muutub meetodika, ehk see, mil viisil me jätkame. Praegu on võetud siht, et esindajad ja esindus tervikuna räägiks ülikooli puudutavatel teemadel rohkem kaasa.

Kuigi olete kõikide poliitikat puudutavate loomeprotsessidega ülikoolis seotud, siis kas see garanteerib, et esindajatel on üleüldse mingisugune võimatus midagi muuta?

Liina Hirv: Oleme selle peale ka mõelnud. Potentsiaali on kindlasti, sest kui inimesed on kord juba esindusse tulnud, siis on neil ilmselt tahe midagi muuta. Neile on vaja luua soodne keskkond ja pakkuda esimesed teadmised, kuidas midagi saavutada. Inimene ei leia alati ise õiget teed kohe üles, siin tuleb pisut aidata.

Martin Noorkõiv: Oleme TÜÜE-s saanud efektiivseks poliitikatöös, me saavutame tudengkonna eest kõneldes päris palju. Senimaani oleme seda teinud pigem bürooga, juhatusega – see on grupp, kellel on praktiline kogemus ning kes on protsessides pikemat aega osalenud. See on arusaadav, et esimene kord suurel koosolekul võibolla ei oskagi äsjaalustanu kaasa rääkida, teine kord on juba kindlam olla, kolmandal korral on eelteadmised ja kogemused juba suuremad. Me loodame seda võimekat gruppi suuremaks kasvatada.

Millised on plaanid tudengkonna elu silmas pidades?

Mirell Prosa: Jätkame väga suures osas sellega, millega möödunud TÜÜE juhatuse tegeles, kuid viime selle teisele tasemele. Kui vaatame praegu tudengkonda, siis saame tõmmata piire ja näha, kuidas tudengid on jaotunud. Kahe aasta jooksul soovime neid grupe rohkem kokku tuua ja leida ühisosa.

Gruppide ja piiride rääkides järeldan, et praegu on tudengkond fragmenteerunud.

Mirell Prosa: Ma ei ütleks nii. Pigem võib jaotada huvide järgi: kes on rohkem huvitatud spordist, kes rohkem laulmisest. Meil on tudengeid, kes kuuluvad ainult akadeemilistesse noorteorga-

nisatsioonidesse. Nende huvigruppide baasil annab tegelikult luua midagi suuremat, mis tooks tudengkonna kokku.

Martin Noorkõiv: Meie kui tudengite esindaja perspektiivist vaadates oleme siiani lähenenud nõnda, et kõnetamegi kõiki Tartu ülikooli tudengeid. Pigem näeme, et pole väga kedagi, keda huvitaks tudengeid puudutav üldine jutt. Me peame suhtlema huvigruppidega ja olema nende jaoks kasulikud. On grupid, kes meiega praegu kuidagi ei suhestu ja me peame nendeni jõudma. Siis on ka võimalik, et üleülikooliline jutt jõuab nendeni ja paneb neid toimuvast huvituma.

Kas see pole pisut hullumeelne plaan: suhelda kõikide tudengkonnas olevate huvigruppidega ja leida nendega mingi ühisosa?

Martin Noorkõiv: Me ei tee seda kohe – see võtab aega. Me joonistasime tahvlile tudengkonna ja huvigrupid. Neid grupe polnud tohtult palju, umbes 15. Teine pool on see, et täna tudengkond kuulub suures osas huvigruppidesse, aga on ka neid, kes ei kuulu kuhugi. Nende anonüümsete inimestega, kes on organiseerumata, on meil kõige keerulisem kontakti leida. Me tahame seda, et tudengid oleksid rohkem organisatsioonidega seotud, selle kaudu saame meie omakorda organisatsioonidega suhelda. Liigume süstemaatiliselt selles suunas, et tudengkonda ühendada.

Liina Hirv: Meie siht on seatud kõrgele, sest kui tahad kuskile liikuda, peab eesmärk silme ees olema.

Mainitud teemad on laiapõhja-

lised ja tegevus pikaajaline. Kas on midagi konkreetset, millega jätkate?

Martin Noorkõiv: Jätkame kindlasti tasemeõppe kvaliteedi juhtimise põhimõtte rakendamise komisjoniga, mis on loodud rektori käskkirjaga ja mille eestvedajaks on TÜÜE. Sinna kuuluvad üle ülikooli kõige helgemad pead õppe valdkonnas. Selle komisjoniga võtame ette kogu TÜ õppekvaliteedi juhtimise ning küsime, mis toimib, mis ei toimi. Teeme ettepanekuid koostöös ülikooli juhtorganitega, kuidas võiks töö mingites õppevaldkondades sujuda paremini. See on asi, mida jätkame ja mis on väga suure potentsiaaliga.

Liina Hirv: Tuleb määratleda, kuidas suhestub TÜÜE haridustemaatikaga, peame looma oma haridusplatvormi. Peame vastama küsimustele, millisen kujutame ette haridust, mille siit saame, ja milline peaks olema õppekorraldus. Selle all tuleb välja tuua pikaajalisema perspektiiviga teemavaldkonnad, probleemistik ja lahendused. Haridusplatvorm annab võimaluse, et meil on eri haridusprobleemidele kohe ühene vaade.

Martin Noorkõiv: Oleme panustanud sellesse, et ülikoolil oleks huvi kvaliteedijuhtimise vastu, kuigi ka üliõpilaskonnal on siin oma võimalused.

Mirell Prosa: Praegu on tudengielus aktuaalne teema ühisvärbamine. Erinevad noorteorganisatsioonid otsivad endale tulevaks aastaks uusi liikmeid, see on hästi oluline osa meie rebase-nädala juures, mis on iga õppeaasta alguses. Iga tudeng võiks leida endale koha ja muutuda ülikoolis toimuvaga lähedaseks. Ühisvärbamisega pakume neile

välja eri võimalusi. See läheb otseselt kokku meie huvigruppidega suhestumise visiooniga, mis pakub võimaluse jõuda tudengiteni. Enne oli ühisvärbamine piisut teisel tasemel, aga nüüd teeme seda hoopis laiemalt.

Martin Noorkõiv: Liigume sinnapoole, et olla tudengitegevuse katusorganisatsioon, eriti selles osas, mis puudutab toetamist. Uue asjana tooksin välja, et siiani oleme välja jaganud projektitoetusi. Tahaksime selle ära kaotada. Kui me vaatame reaalsust, siis see, kellele me jagame projektitoetusi, on 90% ulatuses samad organisatsioonid. Mõistlikum on jagada organisatsioonidele tegevustoetust.

Kuidas teie tegevust ja plaane mõjutab see, et juhatus on valitud kaheks aastaks?

Mirell Prosa: Kaks aastat on väga hea. Ma tulen organisatsioonist, kus juhatused vahetusid samamoodi iga aasta järel. Valmistad mitu kuud ennast tööks ette, töötad paar kuud ja siis pead juba uute valimiste peale mõtlema hakkama. Sul võivad olla head plaanid, ent sa ei pruugi nende elluviimiseni jõudagi. Kaks aastat annab meile aega, et saaksime oma mõtted teoks teha.

Liina Hirv: Areng venib pikale, kui juhatus vahetub tihti. Areng, mis võiks aset leida viie aasta jooksul, leiab aset hoopis kümnega. Inimesed kordavad samu vigu, sest mälu ei säili, kui aga on piisavalt pikaajaline tegevus ja stabiilsus, on selleks lootust rohkem.

Kas selliseid alusdokumente puudutavaid muudatusi on teil veel plaanis?

Martin Noorkõiv: Arengukava on praegu liiga projektipõhine

– seal võiks olla pigem alaeesmärgid, millest võiks juhatus ise moodustada projektid. Me ei hakka sel aastal rohkem dokumentidega tegelema, oleme siin väga palju ära teinud. Tegevliikmed jäävad mitmeks aastaks, mis annab lootust, et selle võrra mälu pikeneb.

Möödunud korral oli TÜÜE-ga vesteldes pikemalt juttu TÜK-idest ehk üliõpilaskogudest. Kas need on tööle saanud ja täidavad oma eesmärgi?

Martin Noorkõiv: Oleme mõelnud, mida meie saaksime parandada. Väga selgelt on vaja määratleda, kes millega tegeleb. TÜK-id tegelevad teaduskonna asjadega ja TÜÜE sinna ei sekku. Meil aga tekib kiusatus sekkuda, kui näeme, et midagi on valesti ja keegi sellega ei tegele. Kui aga TÜK-id on alles alustanud, siis on normaalne, et nad ei saagi kõigega kohe tegeleda, samas kui TÜÜE-ga mingitesse teemadesse sekkume, võib tekkida probleeme. Püüame nüüd korraldada, et esinduskogu liikmetel on oma rollid ja informatsioon hakkab eri instantside vahel paremini liikuma.

Liina Hirv: Kui eelmisel aastal oli küsimus TÜK-ides, siis nüüd on küsimus selles, kuidas kommunikatsiooniahelad omavahel suhtlema panna.

Millist poliitikat hakkate ajama senatis?

Martin Noorkõiv: Oleme võtnud selge sihi. Mingi teema jõudmisel senatisse on üliõpilaste esindajad sellel alal kõige paremini informeeritud. Kui arvestada välja rektoraat, siis oleme meie need inimesed, kes on kõikides protsessides kaasas. Püüame

jätkata sama loogikat: kui võtame senatis sõna, siis teame, millest me räägime. Oleme asjad läbi mõelnud ning paljusi võetakse meie ettepanekuid ka kuulda. Teaduskondade üliõpilaskogude esindajad, kõik üliõpilastest senaatorid ja TÜÜE esindajad istusid ümber laua ja mõtlesid, mis on meie ühine seisukoht Tartu ülikooli uue põhikirja kavandi suhtes. On teaduskondi, kes on väga tugevalt põhikirja vastu. Ühise laua taga õnnestus jõuda seisukohani, et me peame oleme võimelised astuma välja teaduskondade kingadest ja seisma tudengkonnana kogu ülikooli huvide eest. Tudengkond mõtleb tervikuna. Selle koguga, kes olid kohal, pigem toetame põhikirja. Seda küll väikeste mööndustega, sest me ei saa öelda, et kõik tudengid on nõus.

Kuidas hakkab välja nägema koostöö haridus- ja teadusministeeriumiga?

Liina Hirv: Kuulume Eesti üliõpilaskondade liitu, mis on meie katusorganisatsioon. Nii EÜL kui ka haridus- ja teadusministeerium on mõlemad riikliku tasandi organisatsioonid, milles tõstatatud teemad ei puuduta ainult Tartu ülikooli. Me räägime riigi tasandil kaasa EÜL-i kaudu, sest nii on tudengkonna hääl märksa laiapõhjalisem, kuna sinna koonduvad kokku kõikide kõrgkoolide tudengite arvamused.

Kuidas te hakkate võitlema stipendiumite eest?

Martin Noorkõiv: Esialgne süsteem tundus meile vastu võetav. On olemas üleriigiline tulemusstipendiumite süsteem, erialastipendiumite süsteem ja toimetulekutoetus. Kuna tule-

musstipendiumite maht oli palju väiksem, kui me ootasime, siis kogu süsteem ei tööta. Sellises olukorras oleme pigem selle vastu, et mõnel erialal on korraga nii tulemusstipendium kui ka erialastipendium (kokku kuni 400 eurot kuus). Eriti arvestades, et need erialad on valitud peamiselt majanduslikke huve järgides, mistõttu toetatakse teisi vähem.

Liina Hirv: Stipendiumisaajate hulka tuleks hajutada, et nad ei kattuks. Tekib küsimus, kuidas me muidu oma ala tippe siin hoiame. Stipendiumite süsteem tuleb põhjalikumalt ümber hinnata ja vaadata kogu pilti tervikuna. Mitte nii, et vaatame ühte tükki, tekitame sinna kena summa ja teistele jätame pisku.

Martin Noorkõiv: Keegi ei julge justkui öelda välja mõtet, et äkki ei ole päris normaalne, kui ainult loodus- ja informaatikaerialad saavad erialastipendiumi. Meil on vaja inimesi, kes oleksid tipud erinevates valdkondades.

Liina Hirv: Arusaam, et mingeid suundi ülikoolis tuleb hoida, on niivõrd juurdunud, et teised erialad jäävad tagaplaanile. Unustatakse ära, et aeg liigub edasi ja olukord muutub.

TÜÜE endine esimees Kaspar Kruup rääkis intervjuus, et TÜÜE senine süsteem tuli mingis osas lammutada ning hakata seda uuesti üles ehitama. Kaugel ehitustööd on?

Martin Noorkõiv: Kaspar Kruubi ja Erik Raudsepa eesmärk oli tõesti senine süsteem lammutada ja uus taas üles ehitada. Oleme praegu niikaugel, et süsteem on olemas, nüüd on meie asi seda eesmärkide saavutamiseks kasutama hakata. Organisatsioon on tööle saanud. ☺

ÜKS KÜSIMUS

Mida tähendab, et TÜ ei tohi ajale jalgu jääda?

Liina Hirv: TÜÜE peab olema võimeline pidevalt muutuva haridusmaastiku ja ühiskonnaga kaasas käima. Ma ei tea, see on pigem ennetav suhtumine. See on juhtimisprobleem, et tuleb lähtuda sellest, mis on meie ümber ja jälgida, mis toimub.

Mis hakkab saama üliõpilastraditsioonidega?

Mirell Prosa: Meil on eraldi projekt, mis puudutab üliõpilastraditsioone. Eesmärk on taaselustada ja ajakohastada vanu traditsioone ning siduda need loosungiga «Ole rohkem!». Me ei tantsi traditsioone maha, vaid arendame edasi.

Oma valimisplatvormi kirjeldamisel, Martin, ütlesid, et TÜ käib vaiksel mandumise teed.

Martin Noorkõiv: Olen tunnetanud, et ülikoolis aastakümneid töötanud inimesed räägivad pigem selles võtmes, mis möödunud aegadel siin aset leidis. Tänapäevane ülikool teenindab klienti, aga kunagi oli ülikool ühiskonna kese. Mulle tundub, et ülikool peab sellest mandumisloogikast välja murdma ja võtma ühiskonna edasikandmise rolli.

Füüsikatudengid jagavad koolides teadmisi

Lõppeval õppeaastal käis kaheksa TÜ füüsikatudent oma algatusel gümnaasiumiõpilastele tänapäeva füüsikat ja selle uuemaid avastusi tutvustamas.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

«**T**udeng füüsika-tundi» idee sündis juba eelmise aasta alguses. Mullu suvel koguti kokku kaheksa noort üliõpilast ja sügissemestril alustati ühiste koolituste ja koolitundide ettevalmistamisega.

Füüsikatudengeid aitas ettevalmistuse juures programm «Noored kooli», mille liikmed tutvustasid, millega alustav õpetaja klassi ees kokku võib puutuda. Iga tudeng valmistas ette tunni teemal, mis just teda ennast kõige rohkem füüsikas huvitas, ning ühiselt peeti katsetunnid, millest kutsuti osa võtma ka mittefüüsikuid.

Üks tunde andnud üliõpilastest, Ann Alice Ehala kinnitab, et sellisest ettevalmistustööst oli palju abi. «Tundi ette valmistades arvad, et jõuad palju rohkem. Seda läbi tehes tekib aga arusaamine, kuidas tegelikult tunniaega jaotada, mis materjal alles jätta ja mis mitte. Sealt edasi oli juba palju selgem, mida täpselt teha,» räägib Ann Alice.

SÄRAVATE SILMADEGA LOENGUPIDAJAD

Tudengid kutsus kokku füüsikaüliõpilaste seltsi juhatus. Koos projekti eestvedaja Taavi

Pungasega arutati, millised aktiivsematest tudengitest võiksid olla tundide andmisest huvitatud ja kellele oleks ka esinemisjulgust klassi ette minna. Kuigi alguses olid olemas ka üldised mõtted, mis teemadel kooliõpilastele tunde anda võiks, valisid tudengid oma tunniteemad lõpuks ise. Just enda tugevustest ja huvidest lähtuvalt.

«Nii ongi kõige parem, kui inimene räägib teemast, mis teda ennast tõeliselt huvitab. Ka õpilaste tagasisidest kostis välja, et oli näha, et teema väga huvitab seda inimest ja seepärast oli teda nauditav kuulata,» ütleb Taavi.

Kokku andsid tudengid üle Eesti 71 tundi. Käidi põhiliselt Tartu ja Tallinna koolides, aga ka mujal. Näiteks Viljandis, Pärnus ja Rakveres. Põhirõhk oli abiturientide õpetamisel, kuna 12. klassi füüsikas on palju juttu mikro- ja megamaailmast. Just sellega seostub palju, mida tänapäeva teadusmaailmas uuritakse ja millega tudengid ise ülikoolis tegelevad.

«Tahtsime, et nad näeksid, mis meie, tudengite arvates tegelikult füüsika on. Et nad ei teeks otsust ainult selle põhjal, mida koolitundides õpivad, vaid teaksid, milliseid avastusi praegu tehakse. Tihti arvatakse, et füüsikud on igavad inimesed ja mõnda peletab juba seegi,»

seletab Taavi.

Osa füüsikaõpetajaid, kes tudengid enda klassile tundi andma kutsus, palus tutvustada just selliseid teemasid, kus saaks õpilastele ka katseid näidata, kuna koolil endal ei pruugi selliseid vahendeid olla. Õpilastele meeldivad eelkõige aga just sellised tunnid, kus midagi katsetada ja teha saab.

Mitmed tudengid said endaga kaasa tuua põnevaid katsevahendeid ja näidata näiteks seda, kuidas klaaspulgast optilist kiudu tömmata või kuidas töötavad superkondensaatorid.

Kuigi Ann Alice'i tunni teema, kosmoloogia, oli üsna teoreetiline, sai tema näidata galaktikatest palju pilte ja teha joonistele lisaks ka mõne eksperimendi. Kosmoloogiaalaseid katseid on klassiruumis raske teha, aga et jõuda teemadest arusaamisele, peab rääkima füüsikalistest nähtustest ja katseid saab teha nende kohta.

«Muutsin eri soolalahustega küünlaleegi värvi – see oli väga hea tähtede spektritist ja valgusest rääkimise juures. Samuti lasin klassis ringi käima isetehtud spektrograafi, kus sai näha, kuidas ühest otsast sisse minev valgus selle sees murdub,» toob ta näiteks.

Õpilased jäid tudengite antud tundideta aga teemast olenemata väga rahule. Üliõpilaste füüsikatundidele andis tagasisidet enam

Füüsikatudengid Andreas Valdmann ning Agnes Vask Hugo Treffneri gümnaasiumi 12d klassiga. Foto: Uku Pütsepp

kui 500 kooliõpilast ja koguni 97% vastanutest soovitaks sellist tundi ka teistele abiturientidele.

KEERULISED ASJAD LIHTSAKS LAHTI

Taavi sõnul kiideti tagasisides kõige enam noorte õpetajate julget ja vaba olekut. Samuti toodi välja, et teemad olid arusaadavad ja seletati hästi lahti. Küll öeldi ka seda, et füüsika on põhiteadmiste kohapealt huvitav, kuid jääb tavaliisele kooliõpilasele kaugeks.

Ka Ann Alice tunnistab, et kõige suurema aja tunni ettevalmistamisest võttis teoreetiliste kosmoloogiateemade lihtsalt lahti seletamine. Selleks tuli kõik hoolikalt läbi mõelda ja eri teemad omavahel siduda, et jutt loogiliselt voolaks.

«Füüsikas ja teistes matemaatilisemates teadustes ongi raske oma tulemusi laiemale seltskonnale tutvustada. Tihti ei oskagi seletada, miks see töö on oluline

ja mida maailma jaoks tähendab. Kui see kogemus andis füüsikatudengitele võimaluse oma huvialasid arusaadavas keeles seletada, siis äkki oskame tulevikus kõik oma asjadest paremini rääkida,» räägib Taavi.

Projekti rahataotlus järgmiseks õppeaastaks on juba esitatud ja peagi hakatakse otsima uusi füüsikatudengeid, kes aasta pärast koolilastele oma lemmikteemadest rääkima lähevad. Koolide huvi sellega jätkata on olnud väga suur ja suur osa tänavusi noori loengupidajaid on juba tagasikutse saanud.

Taavi lisab, et tegelikult oleks tore, kui ka teiste erialade inimesed saaksid nende kogemusest innustust samuti midagi sarnast teha.

«Konkurente me ei karda, sest koolides on ju palju eri huvidega noori. Kasu saavad nagunii need, kes on juba mingist valdkonnast huvitunud, aga kes veel kõhk-

levad ega tea, mis näiteks päris füüsika on. Kui kooli minna ja rääkida, siis on õpilased paremini informeeritud ja oskavad aimata, mida nad üldse ülikooli õppima tulevad.»

PROJEKTI TUNNITEEMAD ESIMESEL AASTAL:

- «Grafeen - tuleviku supermaterjal»
- «Kuidas asteroide kae-vandada?»
- «Kvantarvutid»
- «Superkondensaatorid»
- «Optilised kiud – kuidas Internet meile koju jõuab?»
- «Galaktikate uurimine tänapäeval»
- «Arvutusmeetodid aatomite ja molekulide füüsikas»
- «Kaos ja kompleksst-teemid»

Mille üle tunnevad muret välisõotajad?

Aprilli lõpus toimus Tartus kaks rahvusvahelist seminari, mille peateema oli välisõotajate kohanemise toetamine. Koos arutleti, milliseid toetusi, võimalusi ja lahendusi pakkuda, et välisõotajad end Eestis kodusemalt tunneksid.

Merilyn Merisalu
Raivo Valk

Ülikool rõhutab oma paljudes arengudokumentides põhjusega rahvusvahelise mõõtme tähtsust – mobiilsus on olnud akadeemilise maailma tähtis osa kogu aeg. Kui vaadata muudatusi õotajaskonna rahvuslikus koosseisus, on sinne töökeskkond kutsunud Tartusse üha enam välisteadlasi ja õppejõude.

Aprilli lõpu seisuga töötas Tartu ülikoolis 157 akadeemilist välistõotajat, lisaks veel 17 muul ametikohal panustavat välismaalast ning ülikooliga töösuhetes mitteolevad külalisõppejõud ja arvukad lühemaks ajaks saabunud külalised.

Seminaridel toodi välja mitmed teemad, mis Eestisse tulija vaatepunktist enam tähelepanu vajavad: pereliikmete kaasamine, ingliskeelse info parem kättesaadavus, sinise kultuuriroomi ja töökeskkonnaga kohanemine.

VÕORAS KEEL JA KULTUUR

2013. aastal projekti TANDEM (Talent and Extended Mobility in the European Innovation Union) osana tehtud välistõotajate küsitluses murede kohta tõid Eesti eri kõrgkoolides töötavad välistead-

lased esmase probleemkohana välja, et meie keele ja kultuuri kursusi pole piisavalt palju ja olemasolevad kursused on liiga jäigad. See tähendab, et kursustel pole võimalik õppida kaugõppes, nädalavahetustel, suvel või näiteks Skype'i vahendusel.

Keeleõppega seotud probleemide võimalike lahendustena võiksid toimida olemasolevate kursuste ümberkorraldamine ja tasuta eesti keele veebikursused. See ei piiraks välismaalaste ajakäsitust ja nad saaksid teadmisi omandada neile sobival ajal ja kohas.

Tartu ülikool on korraldanud oma välistõotajatele mitmeid keele- ja kultuuriprogramme. Näiteks möödunud aastal osales eri taseme eesti keele kursustel 37 välis- või külalisõppejõudu ja kolm nende pereliiget. Korraldati kuus Eesti kultuuri tutvustavat üritust, millel osaleti kokku 87 korral.

Peale selle toimub klubiõhtute sari «Dorpaten Dotzentabend», mis püüab TÜ rahvusvahelisele kogukonnale pakkuda kultuurilist meelelahutust ning arutelu- ja suhtlemisvõimalust. Samuti on välistõotajad oodatud osalema ülikoolipere ühistel ettevõtmistel. Osaliselt ingliskeelne on programm näiteks ülikooli spordi- ja perepäevadel. Igal sügisel toimub ka traditsiooniline rektori vastuvõtt siin töötavatele

välismaalastele ja seminar uutele välistõotajatele.

Mullu valmis ka TÜ välistõotaja käsiraamat, mille eesmärk on hõlbustada välismaalt saabuvate akadeemiliste õotajate ja teadlaste kohanemist sinise eluga. Raamat sisaldab juhiseid ja nõuandeid Tartu ülikoolis töötamise ning hakkamasaamise kohta Tartus ja Eestis. Teemade ring ulatub ülikoolielust ja ülikooli juhtimisest kuni igapäevaste nõuannete jagamiseni elukorralduses.

KUST LEIDA VAJALIKKU INFOT?

18% uuringus osalenutest tõi välja probleemid, mis on seotud eelkõige elukohaga. Järgnesid asjaajamise ja bürokraatiaga seonduvad takistused (13% vastanutest) ning tööandjat ja keskkonda puudutavad probleemid (13% vastanutest). Kõigi nende valdkondade ühiseks murekohaks oli informatsiooni kättesaadavus.

Näiteks pole inglise keeles kättesaadav eluaseme leidmiseks vajalik info keskmiste üürihindade, maaklerite või vabade elamispiindade kohta. Mõned välisteadlased tõi välja, et töökohal oli suur osa infomatsioonist eesti keeles ning välistõotajaid ei kaasatud otsuste tegemisse.

Seminaridel kõlanud tõdemus, et info on sageli olemas, ent

raskesti leitav või vaid eestikeelne, annab põhjuse läbi mõelda, kuidas saaks oma töövaldkonna teabele ligipääsu paremaks muuta. Infokorraldus tuleks läbi vaadata mujalt tuleja pilguga. Abi võib olla põhidokumentide tõlkimisest, infosüsteemide või veebilehtede põhistruktuuri mitmekesiseks muutmiseks, vajaduse korral üleminekust inglise keelele töökoosolekul jms.

Tartu ülikoolis pakuvad välistõotajatele mõeldud teenuseid rahvusvahelise koostöö talitus, personaliosakond ja teised üksused. Oluline on, et tugistruktuuride pakutav oleks kättesaadav kogu õotajaskonnale, sõltumata emakeelest. Heaks näiteks on olulisemate infotundide ja sisekoolituste korraldamine ka ingliskeelsele osalejale, millega on eriti silma paistnud teadus- ja arendusosakond.

Välistõotajate Eestisse tööle asumise seotud dokumentide vormistamine ei piirdu enamasti pelgalt töölepingu allkirjastamisega. Lühiajalise töötamise registreerimiseks ja elamislubade (töötamiseks) taotlemiseks vajalike dokumentide vormistamisel pakub samuti nõu ja abi personaliosakond.

OLULINE ON HEA KESKKOND

Paljude mobiilsusotsuste juures on tähtis teiste pereliikmete ja lähedaste sõna. Suurt rolli mängib see, kas ka neil on uues elupaigas võimalus leida sisukas, tõine, hobidele või enesetäiendamisele suunatud tegevus.

Selles vallas on paljudel Eesti välistõotajatega organisatsioonidel arenguruumi ning ka Tartu ülikoolil on võimalus läbi mõelda, mil moel pereliikmete kohane-

VÄLISTÕOTAJAD TARTU ÜLIKOOIS

- Välistõotajate protsent on suurim matemaatika-informaatika- (13,8%) ja filosoofiateaduskonnas (8,6%).
- Välistõotajate hulgas on kõige rohkem lähinaabrite Venemaa, Saksamaa ja Soome kodakondsed. Eksootilisematest riikidest on ühe õotajaga esindatud näiteks Guatemala, Indoneesia, Pakistan, Maroko jt.
- Kõige rohkem töötab välismaalasi teaduri (38,5% TÜ-s töötavatest välistõotajatest) ja vanemteaduri ametikohal (16,7%). Ülikoolis töötab 24 välismaalast professorit.
- Välistõotaja käsiraamat on kättesaadav nii trükisena kui ka failina ülikooli siseveebis: siseveeb.ut.ee/for-international-staff.
- Mõtteid, kuidas mujalt saabunu sisseelamist ülikoolis hõlpsamaks muuta, leiab aadressilt: siseveeb.ut.ee/valistootaja-sisseelamise-toetamine.

Allikas: TÜ personaliosakond, seisuga 29.04.2014.

mist ja siinses elus sisseelamist paremini toetada. Positiivne on näiteks kokkulepe Terakese lasteaia ülikooli välistõotajatele ingliskeelse lasteaia teenuse pakkumisel.

Kuidagi ei saa kohanemise toetamisel alahinnata koduüksuse toetamist. Teed sujuvale sisseelamisele aitab sillutada vastuvõtja piisav tähelepanu. Kohanemist võivad kiirendada esmapilgul väikesena tunduvad asjad: tutvustav ringkäik, ühine lõunasöök jne.

Võimaluse korral võiks uus õotaja saada endale mentori või tugisõõu – kolleegi, kes temaga esimestel tööpäevadel aktiivselt suhtleb, nõu annab ning jälgib, et probleemid saaksid lahendatud. Positiivne esimene kontakt annab tulijale kindlust ning on signaals, et ta on oodatud ka inimese ja meeskonnaliikmena.

Aprillis toimunud välistõotajate seminaride mitmetes aruteludes ja töötubades rõhutati organisatsioonidevahelise koostöö tähtsust tugiteenuste pakkumisel

ja ürituste korraldamisel, eriti ressursside piiratud korral. Ilmekaid näited linna, ülikoolide ja teiste välismaalastega tegelevate organisatsioonide heast tööjaotusest ja infovahetusest toodi Kopenhaagenist, Zürichist ja mujalt.

Näiteks Taanis asuvas Kopenhaageni ülikoolis, mis on Skandinaavia suurim, käsitletakse välistõotajaid ja nende pereid ühtse sihtrühmana. Kõigi välistõotajatele mõeldud teenuste kohta käiva info saab kätte ühest kontoriga, nii on inimestel konkreetne koht, kuhu abipalvega pöörduda. Uute välistõotajatele ja nende peredele korraldatakse 1–2 korda kuus praktilisi infokooolekuid, ilmub igakuine infokiri, käivitatakse tugisõõu võrgustik ja toimib hea koostöö kohaliku omavalitsusega.

KUIDAS EDASI LIKUDA?

Viimasel ajal on ka riiklikul tasandil palju räägitud Eesti lähiaastate tööjõuvajadusest ning sellega

Välismaalastest akadeemilised töötajad 2009–2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Välisõppejõud	25	38	42	49	55
Osakaal kõigist õppejõududest	3%	4%	4%	5%	6%
Välisteadustöötajad	53	65	70	92	105
Osakaal kõigist teadustöötajatest	7%	8%	9%	11%	12%
Välismaalastest akadeemilised töötajad kokku	78	103	112	141	160
Osakaal kõigist akadeemilistest töötajatest	5%	6%	6%	8%	9%

Õppejõu või teadustöötaja ametikohal töötavate välistöötajate osakaal on TÜ-s aastatel 2009–2013 märkimisväärselt kasvanud, jõudes 2013. aastal 8,8%-ni. Valdkondade võrdluses on kasv kõige suurem olnud reaal- ja naturaalvaldkonnas, kus 2013. aasta lõpu seisuga oli ligikaudu iga kaheksas akadeemiline töötaja välisriigi kodakondsusega.

Allikas: TÜ personaliosakond

seoses ka välistöötajate vajadusest. Siseministeriumis on ettevalmistamisel kohanemisprogramm, mis hõlbustaks välistöötajate sisseelamist ning annaks neile senisest enam võimalusi õppida eesti keelt ja kultuuri.

See 2015. aasta juulis käivituv programm tähendab, et kõigil

Eestisse tööle tulevatel välismaalastel on esimese viie aasta jooksul võimalik tasuta läbida eesti keele algtaseme koolitus, siinset elukorraldust tutvustav baaskoolitus ning mitmesuguseid koolitusi vastavalt sellele, kas nad on Eestisse tulnud õppija, töötaja, ettevõtja või pereliikmena.

Sisseelamisprogrammi koostamise raames korraldas Balti uuringute instituut Eestis elavate välismaalaste hulgas uuringu, mis kinnitas, et välismaalaste kohanemist Eestis hõlbustaks info parem kättesaadavus ning organisatsioonide omavaheline parem koostöö.

Koduteaduskonna toetus on oluline

Kõige suurem välistöötajate protsent on Tartu ülikoolis matemaatika-informaatika- ja filosoofiateaduskonnas. Arvutiteaduse instituudi juhataja Jaak Vilo sõnul on rahvusvahelise loomuliku osa huvitavast ja kõrgetasemelisest akadeemilisest keskkonnast.

«Värbamist on tehtud nii otse professori kui ka dotsendi tasemele. Samuti oleme veennud mitmeid algselt järel doktoriteks Eestisse tulnud noori vahetama oma teaduri või vanemteaduri positsioon dotsendi ametikoha vastu. See kõik on muidugi võimalik vaid siis, kui saab kombineerida hariduse ja teaduse rahasid,» ütles Vilo.

Arvutiteaduses on eesmärgid tagada värbamise kriteeriumides

kõrgekvaliteediline teaduskompetents ning õpetamise võimekus ja saavutada piisav õppejõudude-tudengite suhtarv, et hoida õpetamise koormused normi piires ja jõuda tudengitele rohkem tähelepanu pöörata. Loomulikult kehtivad samad eesmärgid ühtviisi nii välismaalastele kui ka eestlastele.

Filosoofiateaduskonna dekaan Margit Sutrop kinnitas, et kõige paremini aitab võõrkeelseid õppejõude lõimida kohaliku keele oskus. Kõigi teaduskondade välistöötajate ja nende pereliikmetele pakutakse võimalust eesti keele ja kultuuri õppeks keelekeskuses. Näiteks kevadsemestril õppis keelekeskuses eesti keelt ja/või kultuuri 16 välistöötajat ja

nende pereliiget.

«Peame väga oluliseks välisteadlaste ja -õppejõudude informeerimist teaduskonnas toimuvast ja seetõttu püüame teaduskonna ja instituutide kodulehtedel jagada infot nii eesti kui ka inglise keeles,» tõi Sutrop välja.

Ka teaduskonna Facebooki lehel on kõik uudised paralleelselt eesti- ja ingliskeelsed. Välistöötajad on kutsutud osalema teaduskonna üritustel ning on kaasatud otsustuskogudesse nagu näiteks teaduskonna nõukogu ja instituutide nõukogud. Mitmed filosoofiateaduskonna võõrkeelsed õppejõud ka on osakonna juhatajad, keda aitavad koordinaatorid.

Ka teadust tuleb osata pakendada

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

Ettevõtjate õhtukoolis Hiiumaal istus audiotooriumis hulk inimesi. Tartu ülikooli turunduse dotsent Andres Kuusik küsis rahvahulga käest, kui paljud neist tegelevad ettevõtlusega. Tõusis kätemeri. Natukese aja pärast küsis Kuusik, kui paljud tegelevad iga päev turundusega. Vaid mõni üksik käsi jäi püsti. «Siis ma aasisin neid tükk aega, et olete ettevõtjad küll, aga see pole võimalik, et te iga päev turundusega ei tegele. Tegelete küll, mõtlete ju pidevalt, kuidas oma toodet pakendada, kellele seda müüa, mis müügi-kanalite kaudu – see kõik on ju puhas turundus,» meenutas Kuusik.

Teadlikult või mitte, kuid turundusega puutub päevast päeva kokku igaüks ka erasikuna – kas passiivselt tarbijana või aktiivselt enda imago luues – seetõttu ei jookse teadmised selle kohta kellelgi mööda külgi maha. Mõeldud kuul pidas Kuusik turundusteemalise seminari biotehnoloogia valdkonnas. Ennekõike peatus ta sellel, mida eluteadusi turundades tuleks silmas pidada.

Esimese asjana toonitab dotsent mitmeid kordi, et turunduspõhimõtted on universaalsed, pole vahet, missugusest valdkonnast jutt parasjagu käib. On selleks kõrgetehnoloogiliste toodete, eluteaduste, muuseumi, käsitöö, suur- või väikeettevõtte turundus – ühesugused põhimõtted kehivad kõigile. «Jah, detailides on väikesed erinevused, kuid pigem tulekski jälgida, kuidas toimub turundamine teistes valdkondades. Äkki tehakse muus valdkon-

nas midagi sellist, mida saad oma valdkonda üle kanda ja kasutada. Sellega oled esimene, kes oma valdkonnas nii talitab.» Originaalsusele rõhumine on Kuusiku sõnul väga oluline, sellega, et teed midagi uut ja omapärast, torkad turul paremini silma.

Eelnevast tulenedes on ka trendid eri valdkondades sarnased. Näiteks on toote elutsükkel muutunud väga palju lühemaks. «Kui kunagi ostsid mobiiltelefoni või arvuti, siis said sellega viis aastat hakkama, kui ostad praegu endale mobiiltelefoni, siis ei möödu aastatki, kui välja tuleb juba uus mudel.» See tähendab turunduses tööka, et oma tootega turule tulles astutakse kohe küllalt võitluslikule areenile, mille puhul tuleb mõned tähtsad tõsiasiad enne läbi mõelda. Enam pole tootjal pikka sisenemisfaasi, mille jooksul saavad kliendid toodet proovida ja tundma õppida, niipea kui turule sisenetakse, olakse kasvufaasis. «Konkurendid ründavad kohe ja sa pead olema küllaltki agressiivne, et tarbijaid just enda toodet ostma panna,» ütles Kuusik. Kui enne oli see iseloomulik vaid kõrgetehnoloogiliste toodete turule, siis nüüd näeb seda pea igal pool.

TURUNDUS ON TURUNDUS

Eluteaduste turundamine ei erine palju teiste toodete turundamisest. Üks tähtis nüanss, mis teadusmahukates valdkondades üsna sageli ära unustatakse, on klient. «Satutakse õheville, sest leiutatud on midagi uut ja väga põnevat, seejärel tehakse sellest toode ja alles siis hakatakse seda turundama,» räägib Kuusik. Enne toote loomist tuleks aga juba mõelda, kes võiks olla toote

klient ja mis vajadust toode rahuldama hakkab.

Tegelikult on ühe tootega võimalik rahuldada erinevaid vajadusi. Võtame kas või vee, mida üldjuhul kasutame janu kustutamiseks. Aga kui osta mineraalvett, siis ühest küljest kustutame küll janu, kuid paljudel juhtudel soovime, et need mineraalid teeksid meid tervemaks, annaks jõudu või laseks kauem elada, mida saab pidada hoopis eneseteostamise või saavutusvajaduse rahuldamiseks. Lisaks on turul kallid veed, millega saab eputada ja oma staatust näidata. Tegelikuses on vesi ju siiski kõigest vesi, aga tulenevalt sellest, millist vajadust rahuldatakse, saab toodet modifitseerida ja kliendilt erinevat hinda küsida. Ja see kehtib kõigi toodete puhul.

Väga oluline aspekt on segmenteerimine ehk see, kellele toodet tehakse, ja siin tuleb kindlasti oma võimalused läbi analüüsida. «Näiteks kui IT-valdkonnas luuakse üks universaalne platvorm, siis pärast väikesi kohandusi saab seda näiteks pakkuda metsatööstusele, või kohandada hoopis kaubandusele või pangandusele,» rääkis Kuusik. Kui toodet arendatakse, tuleb juba alguses selgeks mõelda, kellele see on mõeldud. Eraklientide puhul saab järgida sama põhimõtet ja näiteks mõelda, et mis sobib noortele tütarlastele, ei pruugi sobida vanematele meesterahvastele. Iga toote juures on konkreet- sed omadused, mida rõhutada ja arendada, et see sobiks valitud sihtrühmale.

Veel üks tähtis nüanss on positsioneerimine ehk see, kuidas me eristume konkurentidest. «Küsi endalt, mis on selle toote kiiks,» ütles Kuusik. See on eriti

tähtis, kui turule tullakse tootega, mille puhul on tegelikult inimeste vajadus juba täidetud. Näiteks teflonpanni omaduseks on olla toitu mitte külgevõttev. Kui tuled turule uue materjaliga, mis kannab sama eesmärki, siis mis on sinu eripära, kuidas sa konkurendist eristud? «Keemiline valem ei ole kliendi jaoks argument, tuleb mõelda, mille võrra on sinu toode teistsugune. Kui teflon tuleb panni küljest lahti ja rikub tervist, siis võibolla on sul sellele pakkuda välja tervislikum variant, mis ei tule panni küljest lahti või kui tuleb, siis on tervisele hoopis kasulik.»

Need nüansid ja ideed on Kuusiku sõnul teemad, mida ta puudutab igal turunduskoolitusel, olenemata sihtrühmast. «Need on alusasjad, mis unustatakse väga tihti ära,» ütles ta. Seetõttu toonitab ta neid majandusteaduskonna tudengitele juba enne, kui nad siirduvad ettevõtlusesse kas siis tulevaste firmajuhtide või turundusspetsialistidena.

Kuusiku jaoks on oluline, et tudengid teaksid kõiki neid põhimõtteid, näeksid nende taha ja suudaksid luua sügavamaid seoseid, sest nii on neil ettevõtluses rohkem võimalusi ja lööki. Neid ja palju muid vajalikke teadmisi saab sügavuti omandada ka uue magistriõppekava loengutes, mis tulevases sügissemestrist majandusteaduskonda astujat ootavad.

ÕPPEKAVA LÄHTUB PRAKTILISUSEST

Uue magistriprogrammi arendamisel peeti Kuusiku sõnul ennekõike silmas seda, mis on Tartu ülikooli eeliseks teiste kõrgharidusasutuste ees. «Leidsime, et selleks on *alma mater*: meil

on tohutult võimalusi, kuidas teisi valdkondi oma õppetöösse kaasata,» rääkis ta. Turunduse puhul sisaldab uus õppekava endas näiteks aineid psühholoogia, semiootika, õigusteaduse ja kommunikatsiooni valdkonnast. Praeguses õppekavas on nende turunduses väga vajalike teadmiste andmine jäänud Kuusiku sõnul pealiskaudseks.

Õppekava aitab kindlasti atraktiivsemaks muuta teaduskonda jõudnud kaks uut ja põnevat seadet: pilgujälgija ja *face-reader* ehk emotsioonilugeja. Kindlasti saavad need seadmed rakendust aines, kus räägitakse tootearendusest, disainist ja psühholoogiast.

«Rääkides toote omadustest, siis klassikaline lähenemine on väga ratsionaalne, küsides, missugused omadused on kliendi jaoks olulised. Näiteks suhkru- sisaldus, šokolaadi olemasolu või pakendi avamise lihtsus.» Poodi minnes kaob ratsionaalne vaatenurk suures osas ära, alles jääb emotsioon. «Oi, kui kihvt pakend, seda kommi tahaks küll süüa! See otsus on aga langetatud emotsioonidest lähtuvalt.» Inimene on toote poole kallutatud, lähtudes emotsioonist, mis on tekkinud pakendit nähes.

Pilgujälgija ja emotsioonilugeja abil on tootearenduse aines võimalik disainida ja analüüsida erinevaid tootepakendeid: millised omadused selle pakendi juures tekitavad positiivseid emotsioone ja millised negatiivseid.

Miks see kõik on oluline? «Siinkohal on heaks näiteks Prisma kaubanduskett, kus poe töötajaid sätivad ise tooted riulitele, sinna pole lubatud tootjate kaubapaigutajad. Ainukesed reklaamid, mida poest võib

leida, on Prisma omad.» Seetõttu pole tootjal väga palju võimalusi, kuidas ostjaid mõjutada, ainuke variant ongi pakend. See peab olema niivõrd ihaldusväärne, et paistab Prisma kõigi 60 000 toote hulgast silma.

Uus õppekava annab sisseastujatele ka võimaluse süüvida turunduskommunikatsiooni fassaadi taha, kui vastavas õppeaines käsitletakse nii psühholoogilisi, eetilisi kui ka juriidilisi nüansse turunduskommunikatsioonis. Selle aine juures lõövad kaasa tarbijakaitseamet, eetikakeskus ja õigusteaduskond. «Alguses on sissejuhatavad loengud eetikasse, juriidikasse, tarbijakäitumisse ja kommunikatsiooni. Seejärel saame tarbijakaitseametilt hulga kaasusi, mille nad on lahendanud, ning anname need tudengite kätte.» Tudengid hakkavad seminarides kaasuseid eri tasanditel lahkama. Uuritakse kaasuste juriidilisi, eetilisi ja psühholoogilisi külgi. Aine lõpuks peavad tudengid olema võimelised seminaris tarbijakaitseameti esindajatega kaasuste võimalike lahendusvariantide üle diskuteerima.

Kuusik leiab, et praegune õppekava on ammendunud ega ole tudengite jaoks enam atraktiivne. Käesolevast aastast olukord muutub. Ühest küljest on tudengitel võimalik saada sügavad teoreetilised teadmised turunduse taustamehhanismidest ning teisalt on suurem rõhk nende teadmiste rakendamise proovimisel. Käed-külge-lähenemine muudab tudengid tööandjatele atraktiivsemaks ja võimaldab neil tööturul hiljem edukam olla. «Olen uue õppekavaga väga rahul, nii et lausa kadestan neid tudengeid, kes sellel õppida saavad.» ütleb Kuusik lõpetuseks. ☺

Laste saamise hall ala

Foto: Wikimedia Commons

Molekulaargeneetik Liina Nagirnaja avastas pärilikkusaine muutuse, mis näikse esinevat nii raseduse korduva katkemise kui ka nn rasedustoksikoosi puhul.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

Pakutakse, et ühekordne iseeneslik raseduse katkemine esineb elu jooksul kuni neljandikul naistest, seejuures sageli väga varases faasis, nende endi teadmata.

TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudi teadur Liina Nagirnaja uuris aga raseduse nn idiopaatilist, selge põhjusega korduvat katkemist: kolme või enam järjestikust juhtumit pärast seda, kui rasedus on juba kindlaks tehtud.

Hinnatakse, et see leiab aset umbes kolmel viljakal paaril sajast. Peamiselt kolmel esimesel lootekuul, veelgi tihemini aga selle perioodi esimeses pooles.

Varase raseduse katkemise võib tingida lootele eelneva embrüo nurjunud pesastumine või probleemid platsenta väljakujunemisel. Aga umbes pooltel juhtudest valitseb praegu põhjuste osas teadmatus.

«See haigus on väga kompleksne, põhjuste spekter on hästi lai,» räägib mai keskel doktoritööd kaitsnud Nagirnaja.

See tähendab ka mitmetahulist uurimistööd, mida tema alustas nn raseduse hormoonist.

RASEDUSE HORMOON

Uurijatele kannab raseduse hormoon nime hCG: inimese koorioni gonadotropiin. Selle olemasolu on mõõdetud juba 8-rakulises staadiumis, kui embrüo ei ole veel ema organismis pesastunud. Just hCG-l põhine-

vad ka klassikalised rasedustestid ning raseduse püsimiseks on selle tootmine kriitiliselt tähtis.

Sestap tasub eeldada, et ka hCG-d tootvad geenid võiksid olla viljakuse kulgemisel kriitilise tähtsusega.

Varasemate uuringute järgi moodustub hCG-d korduva raseduse katkemise puhul tavapärasest vähem (ehkki loomupärased kõikumised inimeseti on väga suured).

Uurides koostöös naistearst Kristiina Rulliga muu hulgas kaht olulist hCG-d tootvat geeni (CGB5 ja CGB8), leiti sealt tõepoolest mutatsioone, mille seotust hormooni madalama tasemega käis Nagirnaja uurimas Londonis Imperial College'is professor Ilpo Huhtaniemi rühmas. (Viimase kümnendi jooksul on Nagirnaja vaat et igal aastal saanud mõne uurimistoetuse ning Inglismaale sõitis ta Eesti suurima, 200 000-kroonise Ernst Jaaksoni stipendiumi toel.)

Nagu ilmnes, mõjutas üks uuritud geenide muutustest tõepoolest hCG ülesehitust, ent tegi hormooni aktiivsemaks, mitte passiivsemaks.

«Seda moodustus küll vähem, kümnendik, võrreldes normaalse hormooniga, aga selle bioaktiivsus oli kõrgem, see kompenseeris puudujäägi,» räägib Nagirnaja.

Seega peab hCG-d tootvates geenides mutatsioone olemagi vähe või on need n-ö pehme efektiga, mis hormooni talitlust tugevalt ei pärsi. Vastasel juhul loode ellu ei jääks.

See omakorda lubab järeltada, et raseduse hormooni tootvate

geenide mutatsioonid raseduse korduvat katkemist ei seleta.

«Aastate jooksul oleme neid genee põhjalikult uurinud. Tugevaid mutatsioone pole mõtet otsida, sest tundub, et neid ei ole,» mõtiskleb Nagirnaja. «Need geenid on spetsiifilised primaartidele ja olnud neile raseduse säilimiseks evolutsiooniliselt olulised.»

Seega on rasedus korduvalt katkenud mingil muul põhjusel.

«See ongi keeruline: ei ole ühte selget geneetilist põhjust, miks rasedused korduvalt katkevad,» jätkab ta. «Aga meil polegi olnud lootust, et leiame kõigile haigusjuhtudele ühe seletuse.»

UUED KANDIDAATGEENID

Loogilise jätkuna püüti pärast seda tuvastada uusi rasedusega seotud genee. Selleks tuli vaadelda inimese kogugenoomi ja nn koopiaarvu varieerumist: suuri ümberkorraldusi pärilikkusaine alusstruktuurides, mis võib mõjutada ligi kolmandikku kogu inimgenoomi järjestusest. Sealhulgas piirkondi, mis on olulised viljastumisele.

Koopiaarvu varieerumisega on seletatud näiteks autismi ja bipolaarset häiret. Seoses viljastumisvõimega on seda aga uuritud vähe, selge põhjusega raseduse korduva katkemise puhul üksnes 24 aborteerunud platsenta proovide näitel, viitab Nagirnaja doktoritöös.

Raseduse hormooni uurides võrdlesid Nagirnaja ja kolleegid Eesti ja Soome haigusjuhtusid. Nüüd tehti koostööd Taani

tippeksperdi Ole B. Christianse-niga, kes on viljakusprobleeme uurinud 1986. aastast ning omab silmapaistvalt suurt patsientidekatseisikute andmebaasi.

Eesti-Taani koguvalim (veidi enam kui 300 patsienti ja üle 200 kontrollisiku) tõi tõepoolest välja DNA lõigu, mis esines raseduse katkemisega naistel viis korda sagedamini: seitsmel protsendil haigetest ja veidi vähem kui poolteisel protsendil kontrollidest.

«Klassikaliste [pärilike] haiguste kontekstis ei ole see risk võib-olla suur,» arutleb Nagir-naja. «Aga selle haiguse puhul, arvestades kogu heterogeensust ja põhjuste spektrit, on see ikkagi üsna arvestatav. Mina isiklikult ei oodanud sellist efekti.»

Kaks geeni, PDZD2 ja GOLPH3, on aktiivsed platsentas. Seni ei ole neid seostatud varajase rasedusega – küll aga preeklampsia, vererõhku tõstva ning neerude tööd pärssiva nn rasedustoksikoosiga, mis enamasti avaldub raseduse teises pooles, ent mille põhjuseid on siiski seotud varasema funktsionaalse häirega platsentas. Seejuures on ka preeklampsia puhul nende geenide mõju hinnatud samasse suurusjärku.

Teisisõnu, leitud geneetiline ümberkorraldus näikse olevat faktor, mis võib kaasa mängida kas ühe või teise haiguse kujunemisel.

Selle taustal saaks uurida ka erinevate rasedustüsistuste ühiseid põhjuseid, mõtiskleb Nagir-naja. Tema ise aga piüüab järgmiseks aru saada nende geenide funktsioonist.

MURE PEREKONDLIKUD JUURED

Rakud vananevad ja 30ndate eluaastate keskel tõuseb naistel

oluliselt loote kromosoomianomaaliat oht. Ent Nagir-naja viitab, et selles mõttes on vanus peamine põhjus vaid raseduse üksikul katkemisel.

«Korduval katkemisel mängib vanus kindlasti rolli – aga suurte kromosoomianomaaliat, nagu Downi või Turneri sündroom, proportsioon on väiksem,» räägib ta. «Üle poole korduvkatkemistest ei ole seletatavad kromosoomianomaaliatega. See viitab, et on mingid muud süstemaatilised probleemid.»

Idiopaatilise raseduse katkemise riski on patsientide lähisugulastel hinnatud kaks korda kõrgemaks kui mittesugulastel. Sestap tasub uurida vanemate eelsoodumust: kas vanematel leidub geneetilist kombinatoorikat, mis suurendab raseduse katkemise riski. Platsenta enese, seega loote, mitte vanemate genoomi uurimine pole lihtne ka seetõttu, et väga vara katkenud raseduse puhul ei pruugi selle teadustööks eraldamine õnnestuda.

«Ideaalne peaks võrdlema ema, isa ja loodet, aga selliseid valimeid on kogu maailmas väga raske kokku panna,» mõtiskleb Nagir-naja. «Need numbrid ei saa kunagi olema tuhandetes, et suuri uuringuid teha.»

Pakutakse ka, et igal perekonnal võib olla eraldi geneetiline faktor, mis edasi pärandub ja põhjustab raseduse korduvat katkemist. Või kuhjuvad väikese efektiga mutatsioonid, millest igauks mõjutab vähesel määral näiteks vere hüübimist, kogu-mõjuna aga ei suuda embrüo või loode ellu jääda.

Praegu on aga üsna tavaline, et kui üks uurimisrühm raporteerib

kõrge esinemissagedusega geeni-mutatsiooni leidmisest, siis teatab õige pea teine rühm, et nemad seda ei näe. Uuritavaid geene on lihtsalt niivõrd palju, räägib Nagir-naja.

«See on põhiline hall ala. Praegu jääb selle haiguse geneetiline faktor ikkagi suhteliselt lahtiseks.»

PSÜHHOLOOGILISELT TÄHTIS TEADMINE

Eestis ulatub korduva raseduse katkemise ravi efektiivsus mõnel arstil isegi 80 protsendi juurde, mis on veidi kõrgem kui maailma keskmine, räägib Nagir-naja.

Raseduse korduva katkemise puhul õnnestub enamikul paaridest pärast kolme-nelja katkemist siiski laps saada. Ent viljastumisele eelnevaid järjestikusi katkemisi võib olla ka tunduvalt rohkem.

«See on tundlik teema, inimesed ei räägi sellest,» mõtiskleb Nagir-naja. «Arstid ütlevad, et juba see, et mingi põhjus selgub ja et see võib olla geenides, võib patsientidele psühholoogiliselt oluline olla. Isegi kui nad ei saa uuringutest praktilist kasu. Kui ravi ei ole.»

Praegu tugineb iga arst raseduse selge põhjuseeta katkemise ravis paljuski isiklikele teadmistele ja kogemustele, viitab Nagir-naja. Ka see, millal ravi alustada – pärast teist või kolmandat raseduse katkemist – on soovituslik, selgete piirjoonteta.

Raseduse korduva katkemise ühesemate geneetiliste põhjuste teadmine võimaldaks arstidel tegutseda suunatumalt, jätkab ta.

«Ei peaks otsima kombinatioone, mis viivad sünnini,» mõtiskleb ta. «Arstid saaksid põhjustega tegeleda kohe ja vahetumalt.» ①

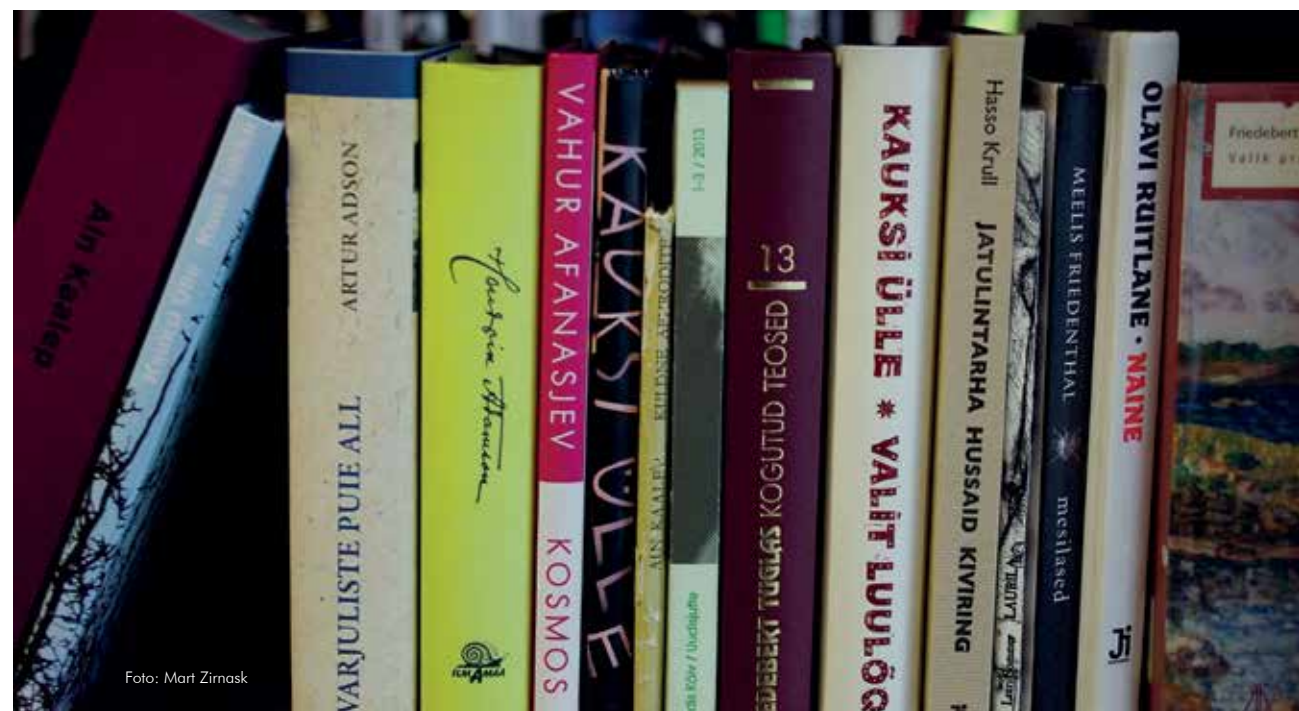

Foto: Mart Zirnask

Lõunaeesti kirjandused

Senised katsed mõtestada lõunaeesti kirjandust kui tervikut on jäänud liiga ühe kultuuri keskseteks, leiab kirjandusteadlane Mart Velsker. Ühtlasi tasuks uutest katsetustest tema arvates eelistada narratiivset-jutustavat, mitte entsüklopeedilist laadi.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

Äsja kaitstud doktoritöös «Lõunaeesti kirjandusloojutajate võimaduse» viitab Marek Tammele, kes on rääkinud ajaloo «monumentaalseks» tõlgendamisest: minevikumälu puhuti kallutatud ehitamisest teatud sündmuste ümber. Kui võrd sobib seda ideed kirjanduslukku üle kanda?

Marek Tamme töödes kordub see väide, et just teadusliku ajaloo ülesanne ei ole kohalike identiteetide toetamine või poliitilise tellimuse täitmine. Teistpidi rää-

gib ta aga ikkagi ajalookirjutuste paljususest.

Ka kirjandusloolane ei tohi mingis plaanis manipulatsioonidele alluda – aga samas on ikkagi paratamatu ka selline identiteeti toetav ajaloomälu. Täiesti ootuspäraselt on olemas näiteks võru identiteeti toetav ajalooline või kirjanduslooline narratiiv. Aga kui hakkame seda teaduslike mõõdupuudega mõõtma ja hindama, siis võime mitmesse kohta seada küsimärke: et kas ideoloogia ei hakka seda mängu juhtima.

Kirjutate doktoritöös, et narratiivne kirjandusloolane on

«stabiilsem lahendus» kui n-ö entsüklopeediline.

Jah, David Perkins (Harvardi ülikooli kirjandusprofessor – MZ.) väidab, et kirjandusloogel on kaks põhitüüpi: narratiivsed ja entsüklopeedilised. Aga mulle tundub narratiiv ikkagi kuidagi primaarne. Esiteks juba ajaloolises plaanis ja teiseks – postmodernistliku ajastu suurejoonelised mängud näitasid, et killustatud ja fragmenteeritud narratiiviga raamat peakirjaga «Kirjandusloolane» võib tihti lõppeda sellega, et lugejal ei ole huvitav. Aga siis tekib juba küsimus, miks serveerida seda kirjandusloona. Pigem

tehagi leksikon – mida inimene samas tavaliselt ei loe esimesest leheküljest viimaseni.

Kui inimesel on soov lugeda algusest lõpuni, siis ilmselt seda toetab narratiiv kõige paremini. Ja toob ka n-ö ajaloolise loogika reljeefsemalt välja.

Internetiajastu muidugi mingis mõttes toetab selliseid mitte väga linearseid lahendusi, kus ei liiguta n-ö alguspunkti lõpp-punkti, vaid lingitakse eri suundades. Aga see tähendab juba hoopis teistmoodi lugemisloogikat ja on omaette teema: et kuidas tehniline külg hakkab kaasa mängima, kui kirjanduslugu väljub raamatu raamest.

Sidus lugu ja seega ka ajaloo järjepidevus kaoks ära?

Ma arvan, et ei kao, ja võrdluseks võiks siin olla narratiivne proosa.

Hayden White (mõjukas võrdleva kirjanduse uurija California ja Stanfordi ülikoolist – MZ) ja teisedki tema järel on välja toonud proosakirjanduse, ajaloo ja kirjanduslooseid ja ühiseid mängureegleid. 1990ndatel oli väga tugev paatos, et nüüd, kui arvutid levivad, normaalne kirjandus kaob, romaane ei kirjutata enam nii nagu vanasti. Aga läks 20 aastat mööda ja ikka ilmuvad samasugused romaanid.

Lõunaeesti sõnakultuuris tunduval tänapäeval tooni andvat väikevormid: luuletused, jutud, laulud. Mitte romaan. Peitub siin ka midagi olemuslikumat kui lihtsalt turu väiksus?

Turg mõjutab paratamatult. Kui autor võtab ette mingi pikema töö, siis ta hakkab mõtlema lugejaskonnale. Mõnel tekib isegi tööjaotus: Olavi Ruitlane luuletab eesti ja võru keeles, aga

romaanide põhikeel kipub ikkagi olema eesti keel.

Samas näiteks Tartu identiteediga seotud eestikeelseid romaane leidub. Selles mõttes oli hästi põnev teos Meelis Friedentahli «Mesilased», millest minu väitekirjas küll pikemalt juttu pole.

Mainite töös, et teose keele valikut kui majanduslikku otsust tasuks uurida.

Jah, see mõte tuli Perkinsilt, kes loetles võimalikke kirjandusloose tõlgendamise kontekste. Nii majandus kui ka poliitika on siin mängus.

Näiteks on uurijad ühel nõul, et tartukeelne vanem kirjandus hääbus, kuna oli väiksem ja jäi suuremale alla. Eks näiteks kirikukirjanduse väljaandjad lugesid ka raha, ja neile olid kasulikud suuremad tiraažid.

Aga romaane ja üldse pikki tekste kohalikes keeltes tõepoolest palju ei ole – samas olid Kauksi Ülle «Taarka» ja «Peko» suvelavastustena väga menüü. Kui tekstile antakse selline rahvaliku suurprojekti vorm, pannakse sinna muusika juurde, siis keeleline küsimus ei kao, aga on seal ikkagi üks teiste seas. Inimene ei saa etendusel aru mõnest setukeelsest repliigist, aga sisu mõistab ikkagi.

Aga setukeelne romaan tekitab tõrke, selle paneb ta käest ära. Mõtisklemisainet sel teemal on.

Monumentaalsemate vormidega on Mats Traat lõunaeesti ruumi sisuliselt üks jäänud?

Kui võtta kirjandust lõunaeesti identiteedi loona, siis on ta ilmselt küll kõige monumentaalsem. Juba mahu poolest: «Minge üles mägedele» on pikem sari kui Tammsaare «Tõde ja õigus».

Tartu keelt on seal rohkem kui üheski teises eesti kirjanduse teoses, ja seejuures ka sellist keelelugu või keelepiiride mängumaa ahenemise reflekteerimist.

Minu meeles väga hea võrukeelne romaan on Kauksi Ülle «Paat». Juttu on olnud selle eesti keelde tõlkimisest. Aga see on ikkagi teistsuguste eesmärkidega kui Traadi asjad.

Samas kehastab Kauksi Ülle tõsisemat lõunaeesti kirjandust kuidagi kõige mitmekülgsemalt, on tegelenud nii kirjanduse kui kirjanduse tõlgendamisega. Minu jaoks on ta nii uuritavatest kui ka taustaautoritest kindlasti kõige olulisem.

Kas teie jaoks on Lõuna-Eesti eri nurkade kirjandustel mingi tugev tonaalne ühisenimetaja? Näiteks Võru-Setu kandi lühivormid on ikka kuidagi «üle völli», lõbusad.

Ameerika ja ka muude näidete pealt nendivad paljud murdekirjanduse uurijad, et vanemas kirjanduses on murdekeelele tihti kaks eesmärki: tugev realismitaotlus või siis just nali, sest kohalik keel mõjub suure keele kontekstis naljakalt.

Lõunaeesti keelekujudes ei ole ehk niivõrd see nali sisse kodeeritud, aga suure keele kontekstis tuleb nihe paratamatult välja. Nagu on eesti keel ja nagu ei ole ka. Selle pinnalt hakatakse mängima.

Kauksi Ülle rõhutab, et lõunaeesti ja eriti võru kirjanduse juures on kogu aeg oluline olnud mingisugune suuline komponent, seos folklooriga. Ja Lauri Sommer kirjutab ühes artiklis, et lõuna-eestlus on «igal pool eksimatult äratuntav, kuid pole kuskil sõnasatatav».

Spekuleerida saaks mingi maastikutunnetuse või kohaliku ajalootunnetuse üle – aga arvan, et neid külg on ikkagi rohkem, eriti minu teema puhul: asi paistab ühtmoodi, kui ma räägin ainult võru kirjandusest, aga hoopis teistmoodi, kui toon mängu Põhja-Liivimaa kirjanduse tervikuna.

Võiks ehk mõelda, et Lõuna-Eesti on kogu aeg olnud kultuuriliselt ärgas ala, aga samas on sellel poliitilise võimuga olnud vähem pistmist kui Tallinna ümbrusel. Lõunas on enamjaolt olnud teatav distantseeritus ametlikust võimust.

Kauksi Ülle nimetas 2004. aastat «seto kiranduse kehtestamise» aastaks. Kuidas sellel kehtestajal praegu tervis on? Just nüüd, 2013–2014 on «Seto kirävara» projekt (Seto Instituudi kava järgi 13-osaline sari – MZ) ilmutanud ennast väga jõuliselt. Ilmus Merca luulekogu ja ka setu luule väike antoloogia. Eks Kauksi Ülle näidendid ja «Taarka» film on siin kaasa mänginud, aga ka see, et setu kirjandust oli seni vähem kui võru kirjandust või ka vanas tartu kirjakeeles kirjutatud kirjandust.

Aga kogu see teemaring on õrn, ideoloogiliselt ikkagi kuidagi laetud. Seotud lõunaeestluse ja kohaliku identiteedi kasvuga. Tekib küsimus, kui palju kirjandusuurija tohib selle plaaniga kaasa mängida.

Näiteks folklorist Valdo Valper on Kauksi Üllert kritiseerinud, et ta võtab oma määratlustes mängu ka eestikeelseid tekste. Aga väga ranget puhta keele printsiipi siin ilmselt ka taga ajada ei saa.

Viitate töös Tiit Hennoste tähelepanekule, et 20. sajandi

alguse Eesti avangardkirjandus oli paljuski Lõuna-Eesti juurtega. On see geograafia ka tänapäeva kandunud, kas või Tartu NAK-ile mõeldes?

Hennoste räägib 1910. aastate lõpu ja 1920. aastate alguse põhimõttelisest keeleuuendusest, kus lõunaeesti komponent lõi kirjanduses nagu mingi uue aluspõhja.

1980. aastate lõpus tuli seesama n-ö tunnuste komplekt uuenenud vormis eesti kirjanduses selgelt uuesti välja. Kauksi Ülle, Apoo Ilvese ja Olavi Ruitlase küsimused on nagu keerulisemad või omaette – aga näiteks Karl Martin Sinijärv, kes on siiski läbi ja lõhki Tallinna autor, hakkas lõunaeesti keelega mängima. Samamoodi on huvitav, kuidas (:):kivisildnik, kes on Pärnust, aga Kauksi Üllega koostööd teinud, ulatus mõjutama kogu seda Lõuna-Eesti mängu.

Aga üks olulisemaid näiteid viimastest kümnenditest on ilmselt Hasso Krull, kelle tekste on võru keelde tõlgitud ja kes on ka ise eriti võru kirjanduse teemadel sõna võtnud. Krull annab lõuna-eestilisele avangardile küll mingis mõttes uue näo.

Noor keeleteadlane Kristel Uibo leidis hiljuti, et verbivormides eristuvad Eesti murded pigem ida-lääne kui põhja-lõuna suunal. Millise kirjandusruumi me saaksime, kui jõujooned ka seal ära vahetada või üldse kaotada?

Eks piiride vedamise võimalusi on palju. Rahvakultuuriliselt Võrumaa justkui sulab päris hästi Põhja-Eestiga, aga Setu- ja Mulgimaa ei sula. Edela-Eesti on üks meie lõunapoolsemaid nurki, kunagine salatsiliivi ala, aga me justkui ei räägi sellest

VELSKRI KIRJANDUSLOOD

• Kirjandusteadlane Mart Velsker on peamiselt uurinud uuemat eesti luulet ja kirjanduskriitikat. Ta on olnud ka Helsingi ülikooli eesti keele ja kirjanduse lektor.

• Ta on sündinud Tartus, lõunaeesti keeltega puutus kokku juba õpinguaegsetel murdekeelpeditsoonidel, ent tema doktoriväitekirja (juhendaja Arne Merilai, oponentid Tiit Hennoste ja Cornelius Hasselblatt) vormus nende ümber pika aja jooksul pärast teema korduvat vahetamist.

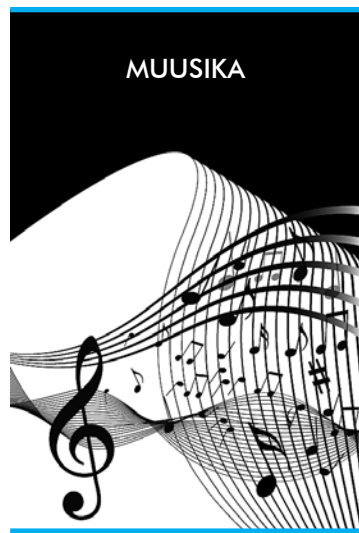
• Põhijäreldusena pakub Velsker lõunaeesti kirjandusloost kirjutamiseks välja kuus võimalust: kirjanduse ja luule ajalood, kohaliku ja eesti luule võrdlev ajalugu, võru kirjanduse ajalugu, tartukeelse kirjanduse ajalugu 17. sajandist 20. sajandi alguseni ning tartu kirjanduse ajalugu.

Lõuna-Eestina. Tüüpiline on ka Tartu kujutamine Eesti linnana: räägitakse tähtsatest eestikeelsetest tekstidest Tartuga seoses, aga võib-olla kõige kuulsamad sealkandis elanud literaadid – venekeelsed, saksakeelsed – võivad jääda täiesti mainimata.

Üldiselt torkab silma, et varasemad katsed kohalikest kirjandusloost rääkida kipuvad olema väga ühe keele ja kultuuri kesksed. ☹

Galvaaniliste elevan- tide muusikamosaiik

Tartu viieliikmeline ansambel Galvanic Elephants andis hiljuti välja debüütalbumi «Mosaic». Märten Rattasepp kirjutab, mis muljeid tekitab see inimesel, kelle muusikaeelistused on veidi karmimat laadi.

Märten Rattasepp
kirjandus- ja teatriteaduse 2. aasta magistrant

Galvanic Elephantsi kõla moodustab mõnusa segu kergelt tantsulisest elektroonilisest (süntesaatori-toetusega) popist, millesse põimub veidi kitarrikesket alternatiivset indie-rokki, shoegaze-alatooni, mõnel hetkel ka trip-hopi.

Plaati kuulates tekkisid seosed näiteks Anthony and the Johnsonsi, Ásgeiri, ajuti Daft Punki, vahel natuke Future Islandsi, ja mitmete teistegi muusikutega.

Mingil määral võib sarnaseid kommentaare märgata ka mujal arvustustes, ehkki arvustajad

võivad viidata hoopis teistele kollektiividele – eks need valikud sõltugi rohkem kuulaja enda muusikalisest taustast. Kõike ometigi ei jõuta jälgida, kuid tähenduslikud korrelatsioonid neis vihjavates näitevalikutes siiski ilmnevad.

Nii need viited kui ka žanrinimetuste paljusus annavad ehk aimu, et seda bändi iseloomustab üsna eriilmeline kõlapilt, mis võib olla ühtaegu positiivne ja negatiivne. Aimata võib noorte muusikute muusikamaailma ja selle nüansside tundmist ning head jälgendusoskust.

Selgelt on tegemist mitmekülgse (te huvidega) bändiga, kelle helis toimub ühes osas mitmetasandiline vohamine, teisel mosaiikne kokkuklappimine (vihje kaanekujunduses?): kihid, tasandid, taustad põimuvad, üritades luua mingit struktuuri või mustrit.

Mulje on läbivalt pigem subtiilne, kergelt hallutsinogeenne ning sugereeriv. Seda eriti vokaalis ja teatud rütmikorduste ülesehituses. Üleliigset üksluisust ja sarnasust, mis asja igavaks muudaks, esile ei kerki. Niisiis, suhteliselt omapärane, ent ühtaegu (õõvastavalt) tuttav muusika.

Siin on kindlasti üks ambivalentsemad punkte, mis asub negatiivse-positiivse piirilal. Ansambli helipilt võiks ju tõesti kõlada veelgi

omanäolisemalt, vältimata teiste jäljendamist. Aga kuidas seda saavutada? Ja mis see «omanäolisus» täpselt ikkagi oleks?

Ei saa unustada, et muusikamaailm on üüratult lai ning vahest liigagi hõlpsalt kättesaadav. Pea kõik artistid meenutavad ajuti paratamatult kedagi teist. Siin saaks Harold Bloomi «mõjuängi» teooriaga huvitavaid analüüse läbi viia.

Samas võib albumi mõnetise eklektilisuse puhul tekkida mulje, et see bänd veel tegeleb oma koha otsimisega. Seda «õiget» unikaalsust pole veel tabatud, potentsiaalset taset saavutatud – eksperimenteerimise vajadus kestab, jälgendatugi ometigi erinevaid muusikuid.

Põhiosas on Galvanic Elephantsi värske album ikkagi intrigeerivalt hübriidne, üritades leida «midagi» – vahest üht õiget punkti, singulaarsust, mis sisaldaks endas kõike. Kultuurne taust kõlab meeldivalt läbi.

Pillimänguuskus väärib omaette tunnustust, ka ei jääda muusikaliselt liiga lihtsaks ja korduvaks – kõigile antakse võimalus. Piirimail võib aduda kergelt proge-muusikasse kaldumist, isegi kui see üsna kergekoeliseks progeks jääb. Ent helimaastiku ülesehitusse panustab taoline ornüansseeritus jõuliselt, see on

nagu optimaalselt väljatimmitud mitmekülgsus.

Minu jaoks on tihtipeale indie-roki üks suurimaid puudusi olnud muusikute, eriti trummarite, oskuste ebapädev kasutamine. Aktuaalseks-ehedaks näiteks võiks tuua The War on Drugsi värske loo «Red Eyes». Kui teised bändiliikmed saavad vahepeal natukenegi põnevust luua, meloodiad välja käia, siis on seal trummarile jäetud viis minutit kõige igavamat ja lihtsamat rütmilöömist, millele paaril korral vahele pikitud mõni ülilabane üleminek (ei-kuhugi-minek).

Nii poleks trummarit vajagi, saaks mõne lihtsakoelise masina asemele panna. Ja mitte mingit sugereerivat mõju sel igikorduval rütmitaustal pole, vastupidi, selle üleliigne ja rusuv lihtsakoelisuus ning mõttetus riivab hoopis julgalt kõrva.

Üldise tavana alustan uue muusika hindamist selle esialgsema, nõ instinkti-tasandist lähtuva meeldejäävuse põhjalt. Hiljem saab üle- ja läbikuulamiste kaudu avastada kõikvõimalikke nüansse – mõistagi kui on, mida avastada. Ehk, mida rohkem meeldejäädav hetki kohe ette jääb, seda paremad on šanss eduks.

On positiivne, et «Mosaic» sisaldab üsnagi mitut sellist mõjusat, nobedalt silma-/kõrvatoravat lugu: ennekõike «We Are Together» (Daft Punki mõju), «Pawns in a Line», «Idée Fixe» (keset päeva avastan ootamatult, et see laul käib mu peas lõputult ringi), ja eriti «Napoleon».

Viimane neist on vist kummalisel kombel mu lemmiklugu. Väga sümpatiseerib too elektropiuksumine, mis vaikselt kriginaks kasvab; enne kui vokaal, eriti refräänis, veidralt sugereerimata kukub. Põhiline kujutluspilt, mis

Galvanic Elephants sai valmis debüütalbumi, mis pakub eriilmelist muusikat, kus põimuvad kihid, tasandid ja taustad.

Foto: Patrik Tamm / Müürileht

järjekindlalt esile tõuseb, on üks Napoleone täis vaimuhaigla, nagu mõnes vanas halvas anekdoodis.

Vastandina, ehkki meeldejäävuse kontekstis samavõrra kõrgel kohal, leidub albumi lõpus üks lugu, mis mind halastamatult ärritab: «Olympics». Tunnistan kergelt hämmeldust, kuna pole ammu kohanud laulu, mis oleks ühtaegu niivõrd vastumeelne, kuid siiski kuidagi sümpaatne. Sellega on midagi justkui sügavalt valesi, aset on leidnud mingi kohatu moonutus.

Näiteks tundub, et kõlapilt on sobimatult helge, positiivne

ning rütmikas, ja satub konflikti ülejäänud albumit toonitava melanhoolsema vaoshoitusega. Nii teemavalik kui ka põhiliseks vokaaliks lõigatud spordikommentaariumi heliklipid ei taha ülejäänud kontekstiga, ükskõik kui ebamäärane see ka oleks, kuidagi kokku sobida.

Lõppkokkuvõttes tuleb siiski kiita Galvanic Elephantsi panust kodumaisesse muusikamaailma. Nad on välja andnud tööpoolest ühe omapärase ja üllatava albumi, mis jääb igati edukalt kriipima ning kummitama – avaldab muljet, nagu öeldakse.

Fotod: 2x Anni Suvi

Ajaloolase haridusega moedisainer

Kairi Lentsiuse (26) üks kursusekaaslane Tartu ülikooli päevilt on praegu Viljandi Ugalas lavastaja, teine kirjutab Postimehe ajalehele tehnoloogialugusid. Kairi ise jätkab kooliteed aga Rootsi tekstiilülikoolis.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Seda, et tütar on seotud kunstimaailmaga, mõistsid Kairi vanemad juba siis, kui ta veel väike tüdruk oli. Nii pandi ta õppima Tartu kunstigümnaasiumi kunstiklassi. Alguses põhiliselt joonistamisega tegeleenud tüdruk hakkas seal rohkem meisterdama ja materjalidega mängima. Seda teeb ta suure rõõmuga ka praegu.

«Tegelikult olid juba väiksena mu lemmikmänguasjad ehitamise ja kokkupanemisega seotud: Lego, konstruktor. Meisterdama hakkasin varakult!» meenutab neiu. Konkreetne moehuvi tekkis tal koolis ja sellega jätkas Kairi ka Miina Härma gümnaasiumisse minnes. Seal sai ta rohkem tegeleda ka ajalooaga, mis teda samuti väga huvitas.

Kui gümnaasiumi lõpus tuli teha erialavalik, võitiski kunstilembuse ees ajalugu. Seda küll eri asjaolude kokkulangemisel. Ajaloo erialal õppimine võimaldas tal aga Tartusse jääda ja suurema hulga huvidega tegeleda.

«Ma ei saa öelda, et kasutan ajalooõpingute jooksul omandatud teadmisi iga päev, aga kindlasti on see mu silmaringi märgatavalt avardanud. Siiamaani on uhke tunne mõelda, et peahoones

sai loengutes käia, raamatukogus on ajalooriivitel tuttav iga teine teos vähemalt kaanepildi järgi. Korra sai üle kaarsilla käidud, mõnikord terve öö enne eksamit õpitud ja hilinenuna Lossi maja treppidest üles sööstetud,» räägib Kairi.

Eredalt on tal meeles näiteks esimese kursuse kunstiajaloo loengud Juhan Maistega ja püüd pidada sammu tema loomingulise mõtteleenuga. Lisaks veel Olaf Mertelsmanni värvikad metafoorid ning lõputud teadmised ja temast innustatuna soov aru saada, kuidas luua oma peas ajaloo mõistmiseks ja mõtestamiseks samasuguseid süsteeme.

Hea sõnaga meenutab Kairi õppejõududest muidugi ka oma lõputöö juhendajat Aigi Rahitamme, kellelt ta õppis palju huvitavat ja kasulikku.

ÕPPIS KAHES KOOLIS KORRAGA

Ajaloo õppimine läks Kairil edukalt. Üsna ruttu sai aga selgeks, et ta tahab teoreetilise õppe kõrval ka millegi loomingulisemaga tegeleda. Esialgu hakkas ta TÜ maaliiosakonnast joonistustunde võtma, teisel ülikooliaastal otsustas neiu aga proovida kahes koolis korraga ja alustas õpinguid Tartu kõrgema kunstikooli tekstiiliosakonnas.

«Päris tihti oli tunne, et mul oleks kaksikut vaja, kes oleks vahel kahes kohas korraga. Mõtlesin aga, et kui mulle tundub, et saan hakkama ja täitsa pooleks ei pea end tõmbama, siis teen selle ära!»

Onneks olid kõrgema kunstikooli õppejõud mõistvad, kui Kairi pidi kunstikooli tiheda tunniplaaniga ajal hoopis ülikooli loengusse või seminari minema. Kasuks tuli muidugi see, et mõned teooriaained sai ta üle kanda – enamasti Tartu ülikoolist kunstikooli, aga korra ka vastupidi.

Kunstikoolis õppis Kairi tundma nii Eesti tekstiili- kui ka moedisainis toimuvat, samuti sai ta kõik õpitu kohe ka praktikasse üle kanda.

«Mööblidisaini projektidega osalesime kolm aastat järjest Stockholmi mööblimessil ja moekollektsioonidega sai üles astunud Mood-Performance-Tantsul. Osalesin mitmetel näitustel, Eesti disainerite liidu konkurssidel ja mind nomineeriti isegi Eesti disainiauhinnale Bruno,» loetleb Kairi.

Seda, kas ta disainis ja ajaloo ka midagi ühist leiab – loomulikult peale selle, et ka disainil on ajalugu – küsitakse Kairilt vahel ikka. Tavaliselt vastab ta, et mõlemal alal töötades tuleb olla kriitiline.

«Ajaloos räägitakse allikakriitikast ja sellest, kuidas kahelda info või selle mõtestamise tõesuses. Disainerina töötades on samamoodi vaja kriitiliselt suhtuda igapäevastesse esemetesse ja tarbimisharjumustesse – kas see, kuidas asjad on tehtud või kuidas neid tehakse, on ikka kõige parem ja õigem viis?»

TÕMBAS KA VENNA MOEDISAINI

Ühel suvel Inglismaal väikeses ettevõttes Partimi töötades ja sealset disainerit Londoni moenäda eel aidates sai moepisik Kairist lõplikult võitu. Kui Tartu ülikoolis ajaloo eriala lõpetatud sai, jäigi tal rohkem aega just sellele vallale. Nii oli tal õnn kunstikooli lõpetamise kõrval praktiliselt olla ka kohalikus mainekas Ivo Nikkolo moemajas.

«Praktika oli õnneks 2–3 päeva nädalas ja oli võimalik planeerida kooliasju nii, et saaks edasi-tagasi käia. Ivo Nikkolo moemajas praktiliselt olles töötasin Xenia Joosti ja Eve Hansoni assistendina, nüüd olen Xenia brändile ka kujundusi teinud,» räägib Kairi.

Eelmisel aastal asutas Kairi koos venna Marekiga aga täiesti oma disainifirma. Lentsius Design on hea näide tekstiiliga tuttava õe ja lennuinsenerist venna koostööst.

Kairi naerab, et tegelikult on ta vennaga alati natuke koos töötanud. Igasuguste tehniliste probleemidega on ta alati üsna kiiresti kas venna või isa jutule jõudnud. Kui Marekil jälle tekstiilide või õmblemisega tegemist oli, aitas omakorda õde.

«Üle-eelmisel sügisel oli mul koolis tootarenduse kursust ja seal see meie aksessuaariprojekt

Kairi koos venna Marekiga Lentsius Design mansetinõppe tutvustamas.

alguse saigi. Tegime esimese partii käevõrusid, kujundasid karbid ja etiketid ning lõpuks pakkusid disainipoodidesse müüki, et oma toodet testida,» tutvustab Kairi vennaga koos välja mõeldud projekti.

Sellele järgnenud kevadel tundus hea mõte võtta osa Eesti disainerite liidu konkursist «Meeste ASI». Seal pälvis õevenna mansetinõppide kollektsoon «Puravik» teise koha ja auhinna toel saigi alus pandud pereprojektile Lentsius Design.

Kairil ei ole küll praegu, magistriõpingute kõrvalt Rootsisis aega oma brändile uusi tooteid välja mõelda, aga ta loodab suvel jälle ühisprojektile natuke rohkem aega pühendada.

KESKKONNASÕBRALIKU MOE LOOJA

«Mansettide jaoks oleme kasutanud mahagoni ja roostevaba terast, käevõrude juures ka duralumiiniumi. Aksessuaarid on enamasti pisikesed ja nende valmistamisel on hea võimalus kasutada ära teiste ettevõtete

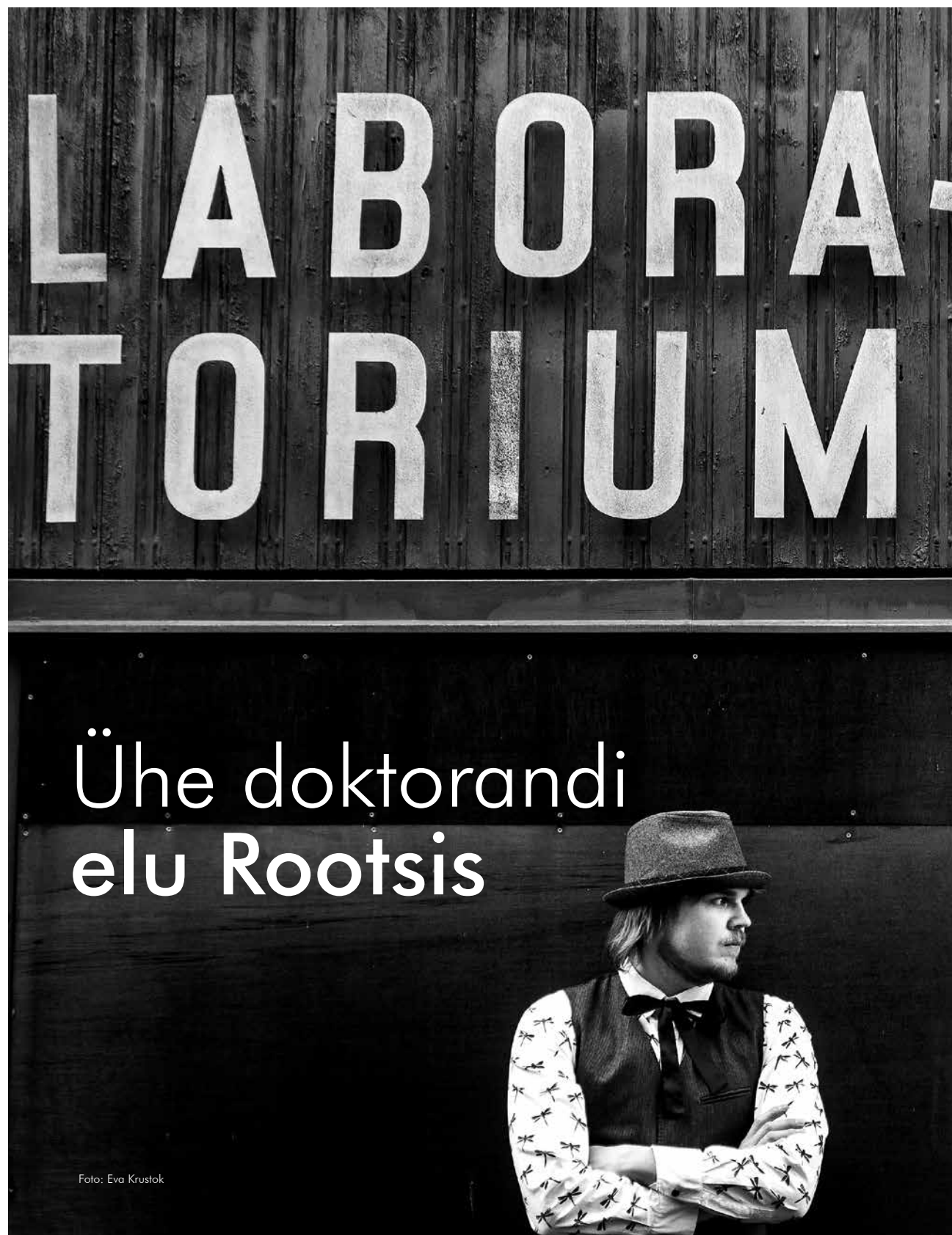
jääke, aga ma ei tõsta seda alati esiplaanile, sest usun, et toode peaks ikka enda eest rääkima,» jutustab ta tööprotsessist.

Keskkonnasäästlikkus on aga väga oluline märksõna teise Lentsius Designi projekti juures. Kunstikooli lõpetades tegi Kairi koostööd Eesti kaitseväge ühendatud õppeasutusega ning töötles mahakantud sõjaväetelgid ümber naiste mantlikollektsiooniks.

«Projektiga TELK on teine lugu, sest materjal, millega ma töötan, on ajalooga ja lisab kogu projektile teise näo või ilme. Seal olen palju kasutanud vanu materjale või jääke, et teadvustada inimestele tekstiili ja moe ületarbimise ning jäägi probleemi.»

Tegelikult ongi Kairi sees peidus väike maailmapäästmise soov. Ta näeks hea meelega seda, et moedisain ei tooks endaga nii palju negatiivset kaasa nagu praegu. Probleemid, nagu toksilised kangavärvid, olematud reovee puhastamise süsteemid arengumaa- des, alamakstud tööjõud, rõivad, mis kaks kuud pärast tootmist jõuavad prügimäele ja maapinda reostavad väetised oleval sellest vaid väike osa.

«Endalt disainerina küsingi, kas seda on võimalik kuidagi muuta. Paljuski on nendes probleemides süüdi kiirmoe süsteem, aga praegu ei tundu seal tagasteed veel olevat. Ma tahaksin seda muuta ja anda asjadele rohkem väärtust, sest just viimaseid esemeid hoitakse kõige rohkem. Tahaksin muuta ka inimeste suhtumist. Mood ei ole ainult igal hooajal muutuvad trendid, mida ilmatingimata peab jälgima! Siin peaks mõtlema, kas tahetakse olla isikupärane või lihtsalt trendi kehastus?»

Ühe doktorandi elu Rootsis

Ivo Krustok
Tartu ülikooli vilistlane

Kahja ja poole aasta eest sai selgeks, et minu plaan võimalikult vähe reisida ja suurem osa elust Eestis veeta ei õnnestu. Konkurents doktorantuuri kohtadele Eestis oli tol aastal üsna tihe ja kuna soovisin oma sügisestes plaanides kindel olla, kandideerisin ka kohale väljaspool Eestit. Juhendaja abil sain kontakti Mälardaleni ülikooliga Rootsis ning pärast minu CV üle vaatamist soovisid nad minuga intervjuu teha.

See oligi esimene kord, kui ma Västerasi läksin. Ülikooli soov minuga kiirelt kohtuda ja mind kohale lennutada tundus alguses väga kentsakas. Juttu oli mitmetest kandidaatidest ning nad kõik kutsuti kohale. Intervjuu kestis peaaegu terve päeva. Kuigi ametlik osa oli võib-olla vaid paar tundi, kohtusin ma päeva jooksul mitmete oluliste tegelastega ülikoolis, lõunatasin teiste doktorantidega ja rääkisin sama juttu vähemalt neli korda läbi.

Minu mälestused tollest korra on üsna udused. Ma mäletan laborit, mida mulle tutvustati, ülikooli koridore ning inimeste nägusid, kellega kohtusin hiljem uuesti. Sellest, kuidas üks doktorant mind aga linna tutvustades rongijaama tagasi saatis, ei mäleta

ma midagi. Tean, et me läbisime mingi osa vanalinnast ning nägin ka linnavalitsust, aga nüüd neid kohti külastades ei saa ma aru, kust kaudu me läksime ja mida ma nägin. Kogu see reis oli veidi sürrealistlik: kandideerisin ometi võõraste riiki, kooli, tundmatute inimeste keskele doktorantuuri. Kui maandusin tagasi kodumaal, rääkisin vanematele, et ilmselt läks hästi ning sellest, et doktorantide palk on Rootsis uskumatult suur.

Järgmine kord, kui ma Rootsi tulin, võtsin kaasa suure osa oma maisest varast ning asusin õppima doktorandina Mälardaleni ülikoolis. Algus oli üsna konarlik. Kuigi mul olid vanemad kaasas, et aidata mind asjade vedamisega, osutus korteri leidmine suuremaks probleemiks, kui algul arvasin. Vahetasin kirju kohaliku üliõpilasmajutusega ning sain aru, et neil on mulle tuba olemas. Tõsi, tuba oli, aga toal puudus uks. See oli ainus koht, mis oli neil veel vaba. Lisaks asus see koolist üsna mitme kilomeetri kaugusel ning kuna tegu oli mitme tudengi vahel jagatud korteriga, jäi minule elutuba – see selgitab, miks ust polnud.

Ööbimisvariant mulle ei sobinud ja õnneks ulatasid juhendajad abikäe, seetõttu veetsin ma esimesed nädalad ülikooli kulul kohalikus hostelis. Mulle see sobis, kuna hostel asus ülikoolile väga lähedal ning oli üsna mugav, kuid vaevalt, et ülikool oli väga vaimustuses sellest peaaegu tuhandeurosest kuarvest. Õnneks aitas üks minu uutest töökaaslastest mind hädast välja ning andis teada, et tema tuttav otsib üürilist. Mind tegi rõõmsaks ka fakt, et leidsin linnas mõne tuttava väljaspoolt ülikooli: mulle toa üürinud Malin

oli ääretult tore inimene ning aitas mind mitmetes Rootsiga seonduvates probleemides. Oleme sõbrad tänini.

Teine suur probleem olid töökaaslased ja sõbrad. Mitte et töökaaslased oleksid olnud ebameeldivad, nad olid ja on siiani väga toredad ja abivalmid. Minusugusele häbelikule inimesele tuli uute inimestega harjumine raskelt. Olukorda ei teinud ka lihtsamaks fakt, et mu naine elas veel aasta pärast mind Eestis.

Rootslased tunduvad olevat algul üsna sõbralikud ja avatud, eriti, kui oled harjunud veidi külmemate eestlastega, aga nad on siiski põhjamaa inimesed ning nendega heaks sõbraks saamine võtab omajagu aega. Mulle see muidugi sobib, olen ise ka põhjast ja introvert, aga see fakt tegi minu esimese aasta Rootsis üsna üksildaseks. Enamikel õhtutel tulin koju, tegin süüa, vahetasin paar sõna Malini või ta poegade ja veetsin ülejäänud aja Skype'is oma abikaasaga – ja nii iga päev. Üritasin ka võimalikult tihti Eestis käia, et üksildust peletada. Peamiselt käisin laevaga ja iga paari kuu tagant.

Tunne Eestisse jõudes oli muidugi vägev: kehas mõnutunnet reguleeriva serotoniini põhjustatud ülev tunne kestis mitu päeva alates hetkest, mil laevalt maha tulin. Sain kokku oma kaasa, pere, sõpradega, einestasin oma lemmikrestoranides ning nautisin üldiselt elu. Võtsin alati ka mingi osa tööd kaasa, aga nagu enamik tudengeid peaks juba teadma, sellel polnud väga suurt mõtet.

Kõik oli vastupidi, kui Rootsi tagasi jõudsin. Juba laevasõit oli kurb: vaatasin alati, kuidas sadam eemaldus, rääkisin veel veidi sõpradega internetis ning püüdsin

võõraste inimestega ühes kajutis magama jääda. Pärast tagasi jõudmist oli esimene nädal täiesti vastupidine serotoniini tekitatud rõõmule. Motivatsioonitase oli madal ning asi hakkas vaikselt juba depressioonile lähenema.

Arvan, et siin oleks vaja veidi ka oma tööst ja õpingutest rääkida – see aitaks mu kirjeldatud emotsioone veidi paremini ka seletada. Doktorantuur, nagu enamik pikaajalisi ettevõtmisi, ei ole lihtne. Uut tegevust alustades ollakse tihti üsna tugevas võitluses iseendaga, see tähendab, tuleb leida teemas ennast ja end teemas. Doktorantide seas tundub see olevat üsna levinud olukord. Eriti kui pead pärast magistrantuuri teemat, suunda, ülikooli, töörühma või kõiki neid koos vahetama. Uue *status quo*ga harjumine on keeruline ja ma ei imesta üldse, et ka Eestis suur osa doktorante enne kaitsmist välja kukub. Ei saa nende eest küll rääkida, ent enda kogemusi jagan hea meelega.

Doktorikraadi omandamine Rootsis on mitmes mõttes erinev Eesti praktikast. Tudengitelt eeldatakse pärast magistrantuuri märksa kõrgemat valmisolekut ja palju rohkem otsuseid tuleb ise vastu võtta, seda kohati juhendajata, oled sa siis selleks valmis või mitte. Aus oleks mainida, et mina ei olnud. Esimesel aastal ma lausa kahtlesin, kas olen üldse võimeline doktorantuuri lõpetama.

Kui Tartus tegelesin ma inimestega, keda oli tundnud üle mitme aasta ning jätkasin laboritööd sarnaselt bakalaureuseastme lõpuga, siis nüüd pidin ümber harjuma bakteritelt mikrovetikatele. Mikroorganismid küll mõlemad, aga liikuda ühest eluriigist teise, on bioloogile ikka suur

Ivo tunnistab, et on Rootsis elades ja töötades üles leidnud esialgu kaduma läinud kire ja innukuse.

Foto: Ivo Krustok

asi. Asja ei parandanud ka see, et minu juhendajate jaoks oli see teema üsna uus ning pigem olid nad huvitunud tehnoloogilistest aspektidest, mitte teaduslikest.

Esimene aasta kulus peamiselt väikseid ja enamasti ebaõnnestunud katseid tehes, artikleid lugedes ning planeerides. See kõik sai lõpu üllataval kombel Hiinas konverentsil. Seal kulmineerus tegelikult kogu minu esimene aasta Rootsis. Esiteks oli selle reisi planeerimine üsna keerukas ning mitmed doktorandid tegid seda koos. Tänu sellele sain ma teiste doktorantidega palju lähe-

dasemaks ning tutvusin siin ka ühe oma parima sõbraga, kellega lendudel Hiinasse ja tagasi agaralt vestlesime.

Teiseks oli see minu esimene suur konverents ning pidin seal esitlema oma uut teemat: mikrovetikad reovee puhastamiseks. Seisin oma posteril ees ja arutasin teiste tudengitega teemasid, mis puudutasid peamiselt Hiinat, tabades ennast mõttelt, et pean oma teadustöös parem olema. Need mõtted kitsendasid lõpuks minu uurimissuunda teemadele, mis mind praegu väga huvitavad ning mille üle ma olen õnnelik. ☺

USK JA USKMATUS

Foto: Siim Vatalin

Atko Rimmel
TÜ kirikuloo teadur

Alates 21. sajandi esimese kümnendi keskpaigast, mil uusateismi nimetuse saanud liikumine Ameerikas ja Suurbritannias küllaltki jõuliselt esile kerkis, on akadeemilised ringkonnad näidanud üha suurenevat huvi mittereligioossuse (ingl non-religion või irreligion) eri aspektide vastu. Ehkki uusateismi hoog näikse olevat raugemas, laieneb mittereligioossuse uurimine üha enam ning ateismi kõrval pööratakse tähelepanu teiste mittereligioossete voolude (vabamõtlejate, humanistide, ratsionalistide jne) uurimisele ning kõrvale ei ole jäetud ka aina suurenevat rühma religiooselt ükskõikseid. Euroopa ühe enim sekulariseerunud riigina võib Eesti osutada selles valdkonnas küllaltki huvitavaks «katsepõlluks».

Mittereligioossus on katustermin eri seisukohtade tähistamiseks, mis on end esmaselt defineerinud religioonist erinemise kaudu. Siia alla kuuluvad ateistid, agnostikud, antiklerikaalid, humanistid, skeptikud, sekularistid, vabamõtlejad, usuliselt ükskõiksed ja veel hulk sarnaste liikumiste esindajaid, kelle seisukohad on üldjoontes võrdlemisi sarnased, kuid rõhk on eri aspektidel. Filosoofiliselt tugineb enamik neist omavahel läbipõimunud, üksteist mõjutavatele ja kohati isegi vastanduvatele

seisukohtadele, nt naturalismile (kõike seletatakse ainult loodusseadustega) või materialismile (kõige aluseks on materia). Tunnetusteoreetiliselt aga empirismile (igasugune teadmine pärineb kogemusest), ratsionalismile (tõsikindel teadmine pärineb mõistusest enesest, vastandatakse ilmutusele) või skeptitsismile (igasugune teadmine on kaheldav). Viimane neist, tõi küll, on tänapäeval minetanud oma antiigist pärit nimekaimude radikaalse põhimõtte kahelda kõiges, kuid jõudnud radikaalsusse teises suunas, pidades ainsaks mõeldavaks teadmiste allikaks (loodus)teadusi, ja on seega muutunud filosoofilisest positsioonist metodoloogiliseks seisukohaks.

Oma maailmavaate põhjendamine teaduslikkusega, veendumus (loodus)teaduse kõikvõimsuses ning religiooni ja teaduse väidete nägemine konfliktimudelid raames on tihtipeale omane ka teistele mittereligioossetele vooludele. Ehkki tegu on tänaseks väga levinud seisukohaga, on teaduse ja religiooni konfliktimudel õigupoolest suhteliselt uus konstrukt ja pärit alles 19. sajandist. Enne seda tajuti teadust eelkõige religiooni toetavana ning väljend «teaduslik ateism» oleks põhjustanud ainult naerupahvakaid ja arusaamatust. Iseenesestmõistetavusest hoolimata ei ole religioonivastasuse (või ateismi) ja teaduse seostamine probleemidest siiski täiesti vaba. Nimelt näeb teaduse põhiprintsiibiks olev metodoloogiline naturalism ette, et maailma tuleb seletada ainult loodusseaduste abil, üleloomulikule (nt imed) või teispoosusele (nt jumala loomisakt) viitamata. See tekitab aga täiesti õigustatud küsimuse: kuidas saab süsteem, mille üheks põhialuseks on «mitte rääkida jumalast» meile jumala kohta üldse midagi öelda, või veelgi enam – seda eitada (teaduslik ateism) või jaatada (nt kreatsioonism)? Kui siiski püüda teadust ja jumalat kuidagi siduda, siis maksimaalselt saab teadus tõestada agnostilist positsiooni (jumala kohta ei ole võimalik mitte midagi kindalt öelda). Ian Barbouri religiooni ja teaduse suhtemudelite järgi oleksid nad «võõrad», Stephen Jay Gould lõi selle suhte kirjeldamiseks koguni uue termini, NOMA (*non-overlapping magisteria* ehk mittekatuvad õpetused). Samas, metodoloogiline naturalism võib küll viia metafüüsilise naturalismini, st olemasolev piiratakse rangelt ainult selle maailmaga,

kuid vältimatu põhjuslik seos nende vahel siiski puudub. Nii on ateismi metafüüsilised väited ikkagi ainult veendumus- ja mitte teaduspõhised ning kui ateismil on teadusega üldse midagi pistmist, siis peamiselt selles, et populaartasandi ateism on tänapäeval pea eristamatu saientismist – see on (samuti veendumuspõhine) fundamentalistlik seisukoht, mille kohaselt ainult loodusteadused on võimelised maailma adekvaatselt kirjeldama ning selle kohta vastuseid andma.

Kuid mis toimub Eesti mittereligioosel maastikul? Meie rahvusliku eneseteadvuse kohaselt on eestlased usuleige rahvas ja kirikusse suhtutakse paljuski kui võõrvallutajate käsilasse aastasadade vältel. See 20. sajandi algusest pärit rahvusnarratiivi motiiv muutus oluliselt radikaalsemaks pärast 2005. aastal toimunud Eurobaromeetri uuringu tulemuste avalikustamist. Vaid 16% jumalasse uskujatega olime Euroopas viimasel (või esimesel) kohal, mistõttu peagi liikvele läinud rahvaliku tõlgenduse kohaselt on eestlased «maailma kõige ateistlikum rahvas» ning kui üldse millessegi usutakse, siis teadusesse ja ratsionaalsusse. Kuigi ka teised uuringud näitavad, et Eesti kuulub Euroopa enim ilmalikustunud maade gruppi («kõige ateistlikumat» vaevalt ongi üldse võimalik leida), siis 2010. aastal tehtud väga põhjaliku uuringu «Elust, usust, usuelust» tulemused olid mittereligioossuse vallas õigupoolest üsna üllatavad. Juba üldiselt andmeid vaadates torkab silma erinevate uue vaimsuse (*new age*) konteksti kuuluvate uskumuste suur osakaal – isegi sedavõrd, et religioonisotsioloogidest kolleegid on hakanud üha enam rääkima uue vaimsuse peavoolustumisest. Planeetide seisumõju inimsaatusel tema sünnihetkel uskus 55% kõigist vastanuist, mingit energiat või kõrgemat eluvormi 61%, inimeste ettenägemisvõimet 81%, sensitiivide ravivõimeid 78% ja inglite olemasolu 48%. Omamoodi naljakaski on see, et kui inimhinge olemasolu uskus 47% vastanuist, siis taimede hinge puhul oli protsent 61 ja loomade puhul koguni 78! Üllatuslikult ei erinenud end ateistide või ateismi kaldujatena määratlenute vastused paljudel juhtudel märkimisväärselt üldisest keskmisest – planeetide mõju uskus neist 43%, sensitiivide ravivõimeid 72%, kõrgemat eluvormi või energiat täpselt pooled, taimede hinge 55% ja loomade hinge isegi 75% jne. Kõige tipuks oli Eesti ateistide ja ateismi kaldujate seas ligi 10% neid, kes uskusid isikulise jumala olemasolu!

Kuidas seda (näilist?) vastuolu seletada? Kui läheneda skeptiliselt, siis teatud piirini on selline eklektitsim kindlasti filosoofilise ja religioosse hariduse puudumise tagajärg. Samuti võib tegu olla mõistelise segadusega, sest läbi aegade on ateismi all mõistetud väga erinevaid asju – õigupoolest peaks rääkima isegi erinevatest ateismidest. Kõige kitsamalt defineerides tähendab ateism väidet, et jumalat ei ole olemas (mis ei ole kuidagi vastuolus uskumisega nt sensitiividesse), kuid tänu nõukogude ajale, mis rõhutas ateismi seost materialismiga, on Eestis levinud arusaam, et ateism on nii jumala kui kõige üleloomuliku või teispoole eitamine. Eelkõige sobib aga seletuseks teine nõukogude ajal ateismile tekkinud tähendus – igasuguse seose puudumine kiriku ja religiooniga, mis samuti ei ütle midagi muude uskumuste puudumise või olemasolu kohta. Mõisteline hägusus võib aga ulatuda veelgi kaugemale – nimelt puuduvad Eestis ajaloolistel põhjustel kõikvõimalikud mittereligioossetes liikumised (vabamõtlejad, humanistid jne, kelle «piirangud» jumalasse suhtumisel ei ole nii ranged kui ateistidel), mistõttu kõiki mittereligioossuse erinevaid nüansse kutsutakse lihtsalt ateismiks. Seega, mõistelisest aspektist vaadeldes on uuringu tulemused täiesti fantastilised – pärast 50 aastat kestnud ateistlikku propagandat pole enamikul eestlastest vähimatki aimu, mis see ateism õigupoolest olla võiks!

Märksa intrigeerivam on aga mõte, et võib-olla on meil tegu sootuks uue ateismivormiga, mida poolnaljatamisi olen nimetanud uusvaimseks ateismiks, kus sõbralikult üheskoos eksisteerivad nii teispoosust eitavad kui ka teispoosusele viitavad seisukohad.

Kui tavaliselt pannakse maailmavaade kokku sarnastest või omavahel tugevamalt seotud filosoofilistest, sotsiaalsetest ja poliitilistest väidetest või mõttevooludest, siis antud juhul võib märgata, et maailmavaade saab olla ka palju vähemtraditsiooniliste elementide kombinatsioon. Maailmavaateline konflikt asjaosaliste eneste jaoks tõenäoliselt üldse puudub, sest uusvaimseid praktikaid ei tajuta religioossetena, pigem teatud elustiili osana. Ka võivad ateismi näiline teaduslikkus ja uue vaimsuse flirt teadusega sulanduda üheks terviklikuks maailmavaateks – seda enam, et mõlemad oponeerivad «vanale religioonile» – ja vastuoluline tundub see vaid kõrvaltvaatajale. ☹

Täisversiooni esseest saab lugeda aadressil ajakiri.ut.ee.

Sule, sõitis juba esimesel öhtul IV mängudelt Kaunasest tagasi. Hõõrumisi tuli vahel ette isegi Tallinna ja Tartu sportlaste ning spordijuhtide vahel.

Soomlased hakkasid osalema kolmandatest mängudest, olles ise nende korraldajad. Nad olid teistest peajagu üle ning kogusid nii palju punkte kui teised kokku. Vaatamata kõvale vihmale, kus staadion lausa lainetas, sooritasid soomlased viis üliõpilaskokkude rekordit. Ühe omanik oli tuntud sportlane ja hilisem Soome president Urho Kaleva Kekkonen, kes hindas väga kõrgelt SELL-i mängu. Kui soomlased kahtlesid, kas neil tasubki nii tugevatena edaspidi võistelda, põhjendas Kekkonen jätkamist välispoliitikaga. Balti riigid olid nagu Soomegi eelpostidast ähvardava ohu vastu ja seetõttu peeti koostööd väga kasulikuks. Kekkonen nägi SELL-is ja selle sporditöös n-ö äärerikkide miniliitu. Ta oli SELL-i mängudel nii osaleja kui ka spordijuht.

SELL-i mängu ei saa vaadelda lahus suurvõistlustest, sest ka neil osalesid edukamad üliõpilassportlased. Kuid SELL-ist said üliõpilassportlased motivatsiooni harjutamiseks, võistluskogemusi ja enesekindlust teisteks rahvusvahelisteks võistlusteks. Jäi ju üliõpilasaeg paljudel sportlastel lühikeseks, sest põhiliselt treeniti ja võisteldi. Nagu matemaatikat õppima asunud Paul Kereselgi, kes ühelt võistluselt teisele suundus. Kuid 1938 jõudis ta ka SELL-i II maleturniiril osaleda ja kaks võitu saavutada.

Ülemaailmselt üliõpilasmängudel Varssavis, Roomas, Pariisis, Torinos jm töid Eesti üliõpilassportlased aastail 1924–1939 12 esikohta, 15 hõbe- ja 16 pronksmedalit. Kuulsatest

Tänavuste SELL-i mängude avamispeol marssisid ka Hiina üliõpilased.

Foto: Kaimo Puniste

sportlastest võiks nimetada kergejõustiklasi Ruudi Toomsalu, luuletajat, odaviskajat Johannes Schütz-Sütist, kergejõustiklast Nikolai Küttist, kuulitõukajat ja kettaheitjat Arnold Viidingut jmt.

UUED SELL-ID

Nõukogudeaegses ülikoolis oli sport küll igati soositud, kuid tudengitel oli vähe võistlemisvõimalusi välismaal. Probleeme tekkis isegi Nõukogude Liidu ulatuses, sest Eesti üliõpilassportlased olid sageli liiga edukad ning nende eemal hoidmiseks püüti leida takistusi. Parimad pääsesid siiski ka olümpiamängudele. Taasiseseisvunud Eesti tudengisportlastel jagus rahvusvahelisi võistlusi küllaga, kuid lausa spordi suurpidu naabritega puudus.

Valter Lenk meenutas Kaarsilla juures enne tänavuste SELL-i mängude suurejoonelist avatseremooniast, kuidas rektor Peeter Tulviste 1995. aasta edukamate üliõpilassportlaste autasustamisel Balti riikide üliõpilaste olümpiaadi 75. aastapäeva tähistamise mõttest kinni haaras. Idee idanes ning 1997 arutasid nn SELL-i riigid

mängude taastamist. Konverentsil allakirjutatud lepingus märgiti, et SELL-i mängud on avatud kogu maailma üliõpilastele. Nii see on alates 1998. aastast ka olnud, mil Tartus osales 800 sportlast 13 riigist. Koguni Balti miniuniversiaadiks kutsutud SELL-i mängud toimuvad iga aasta vaheldumisi Soomes, Eestis, Lätis, Leedus.

Eesti üliõpilasspordi põnevast ajalugu saab näha Eesti spordimuuseumi näitusel, kus on näiteks Gerd Kanteri, Olga Aleksejeva, Irina Embrichi ja teiste universiaadimedalid, Kanteri nn kullaketas jmt. Peale medalite, karikate, maskottide on näitusel ka haruldased filateeliatooted, märgid ning mälestusmündid. Kui kõigesse süüvida, võiks näituseruumideski hüüda meie üliõpilasspordi kohta «Super!», nagu lausus SELL-i mängude kohta Eesti meister võrkpallis Taavi Nõmmistu. Kõrgetasemelistel mängudel tuli Eesti Leedu järel teiseks, Tartu ülikooli sportlased said 48 medalit.

Kasutatud kirjandus vt. www.ajakiri.ut.ee

HEA KAASLANE SUVEKS!

Tartu Ülikooli Kirjastuses
suur valik raamatuid 1. – 30. juunini

-50%

PAKKUMINE KEHTIB KIRJASTUSES KOHAPEAL E–R 9–16,
W. STRUVE I (TÜ raamatukogu, sissepääs Akadeemia tänavalt)

 TARTU ÜLIKOOL
KIRJASTUS

737 5945
tyk@ut.ee
www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

LÕPUTÖÖDE PRINTIMINE JA KÕITMINE

**TÜ multimeediatalitusest
hea hinnaga, kiiresti ja kvaliteetselt**

Kujundame, küljendame ja prindime mitmesuguseid õppe- ja reklaammaterjale, samuti pakume eri veebilahendusi ning konverentside täisteenindust pisitrükistest kuni videoülekanneteni.

Paljud printimise hinnad on nüüd ülikooli töötajate ja üliõpilaste jaoks odavamad!

Teaduskondade lõpuaktuste pildistamine ja videoülekanded on ka sel aastal tasuta.

TÜ multimeediatalitus:

media@ut.ee
Lossi 3-141B
avatud 8.00 – 17.00
tel 737 5591

ÜLO LUMISTE – 85

Foto: erakogu

Jaanikuu viimasel päeval tähistab oma 85. sünnipäeva akadeemik ja emeriitprofessor Ülo Lumiste.

Ülo Lumiste on sündinud Vändras ja lõpetanud sealse keskkooli 1947. aastal kuldmedaliga. Võtnud kuulda matemaatikaõpetaja soovitusi, astus ta samal aastal õppima Tartu riikliku ülikooli matemaatikaosakonda. Oma esimese auhinnatöö kirjutas Lumiste Lobatševski planimeetria kohta geomeetria-professor Jaan Sarve juhendamisel. Tema diplomitöö valmis operaatorvõrrandite lahendusmeetodite vallast tollase dotsendi Gunnar Kangro juhendamisel.

Pärast ülikooli lõpetamist *cum laude* 1952. aastal asus noor matemaatik tööle TRÜ geomeetria kateedris, kus ta hakkas õpetama geomeetria põhikursusi ja matemaatika ajalugu. Diferentsiaalgeomeetrias rahvusvaheliselt tunnustatud teadlaseks kujunemisel sai määravaks suunamine õppeaastaks 1953/1954 täienduskursusele ja aastaks 1956 aspirantuuri Moskva riikliku ülikooli.

Moskvas tegutses maailmatasemel koolkond, kes kasutas

muutkondade, st pindade üldistuste uurimisel Cartani liikuva reeperi meetodit. Juba 1958. aastal kaitses Lumiste Moskvas kandidaadiväitekirja, milles kirjeldas just sel meetodil teatud eriomadustega alammuutkondi. Peatselt ilmusid ka esimesed rahvusvahelist huvi tekitavad teaduspublikatsioonid. Algas sisukas, huvitav ja pühendumist nõudev teadlaskarjäär.

Järgnevate aastate jooksul alustas Lumiste tõsiseid uurimuid veel geomeetria aluste ja Eesti matemaatika ajaloo vallas. Lisaks leidis ta aega kõrgkooli õpikute kirjutamiseks geomeetria põhikursuste jaoks. Teadusuuringute põhiohk aga oli ja jäi alammuutkondade teooria eri aspektidele, kaasates ka üliõpilasi ja aspirante. Nii pandi 1960. aastate alguses alus Eesti diferentsiaalgeomeetria koolkonnale.

Kokku on Lumiste juhendamisel jõudnud kaitsmiseni 15 dissertatsiooni, neist viimane 2013. aastal, lisaks arvukalt diplomi- ja magistratööid. Läbivalt on Lumiste huviorbiidis olnud eriliste sümmeetriaomadustega alammuutkonnad. Selle kolossaalse aastakümnete jooksul tehtud uurimistöö tulemused on kokku võetud 2009. aastal Springeri kirjastuses ilmunud mahukas monograafias.

Paralleelselt eelnimetatud valdkondadega tõusis Lumiste huviorbiiti uus kaasaegse diferentsiaalgeomeetria temaatika – seostuste teooria kihtkondades, millele oli pühendatud tema 1968. aastal Kaasanis kaitsitud doktoritöö. Need tulemused leidsid olulise rakenduse teoreetilise füüsika kalibratsiooniteoorias.

Lumiste on olnud aktiivne ülikooli- ja erialase elu korraldamisel. Ta on pikka aega juhatanud algebra ja geomeetria kateedrit, olnud matemaatika-teaduskonna dekaan, rahvusvaheliste teaduskonverentside korraldaja, teadusajakirjade retsensent, väitekirjade oponent, osalenud mitmete erialanõukogude ja seltside tegevuses. Tema kutsus 1987. aastal uuesti ellu Eesti matemaatika seltsi ja oli selle esimene president. Lumiste mahukas tööpanus on leidnud tunnustamist Eesti Vabariigi Valgetähe III klassi teenetemärgi, kahe riikliku teaduspreemia, Eesti TA medali ja TÜ Raefondi preemiaga. Aastal 2009 kuulutas Inglismaal Cambridge'is asuv rahvusvaheline biograafiakeskus Ülo Lumiste vastuvõetuks maailma juhtivate teadlaste ridadesse diferentsiaalgeomeetria ja geomeetria aluste vallas.

Kolleegid ja õpilased hindavad Lumiste suhtlemise väljapeetust ja tagasihoidlikkust ning tema looduslähedast ja sportlikku eluviisi. Ta on olnud usaldusväärne ja innustav kaaslane nii talvistel Kääriku suusamaratonidel, suvistel paadimatkadel kaunis looduses ja Uno Sahva legendaarses võimlemisrühmas kui ka pärast pingelisi konverentsipäevi ette võetud jalutuskäikudel, tutvumaks ümbruskonna huviväärsustega. Tööstressi on aidanud maandada ka TRÜ meeskoori ettevõtmised. Rõõmsad ollakse nüüdki, kohates teda TA koosolekul või Liivi tänava maja üritustel koos armsa abikaasa Silviaga.

Parimate soovidega edasiseks kolleegide ja õpilaste nimel
E. Abel ja K. Riives-Kaagjärv

RISTO NÄÄTÄNEN – 75

Foto: Andres Tennus

14. juunil saab 75-aastaseks kognitiivse neuroteaduse professor Risto Näätänen. Professor Näätänen töötab Tartu ülikoolis alates 2007. aastast, mil ta pidi Helsingi ülikoolist ealise diskrimineerimise tõttu lahkuma.

Naljaga pooleks võib öelda, et Ristot oli vaja selleks, et meie, eestlased, saaksime aru, et õ-häälikut ei andnud Otto Wilhelm Masing meile 200 aastat tagasi mitte lihtsalt rõõmuks pruukida. Näiteks selleks, et tellida üks õlu samal ajal õele õndsalt õhates, missugune

õnn ja rõõm on õuele saabunud. Sugugi mitte – see paljudele keeltele tundmatu krõnksuga muna avakse ka täpsemate keelespetsiifiliste ajumehhanismide mõistmisele, mis nüüd kõnetab juba märkimisväärt osa erialamaailmast. Väga õpetlik lugu sellest, kuidas mõni asi, mis alguses lihtsalt rõõmu teeb, osutub hiljem oskuslikult ja uue nurga all rakendatuna ülimalt edasiviivaks vahendiks!

Risto panus teadusesse ongi ühest küljest ülimalt kompaktnel. See on eelkõige (aga mitte ainult) lahknevusnegatiivsuse nähtuse avastamine 1978. aastal. Teisest küljest on see panus jällegi väga mitmekesine. See aju omadus kodeerida automaatselt muutusi ümbritsevast keskkonnast vastuvõetavas sisendis, on leidnud ühe psühholoogilise nähtuse kohta hämmastava vastukaja, väljendudes sadade teadusrühmade igapäevatoos, tuhandetes artiklites, regulaarsetes rahvusvahelistes konverentsis ja pidevalt toimuvates suurtes konverentside sektsioonides. Lahknevusnegatiivsus saigi tõelise tuule tiibadesse alles siis kui umbes 20 aasta eest ilmnesisid

märgid selle aju funktsionaalset seisundit ja õppimisvõimet peegeldava nähtuse võimalikust kliinilisest kasulikkusest.

Vahelepõikena tuleb öelda, et muidugi ei ole see pika teadlaskarjääri jooksul Risto esimene rakenduslik teade ühiskonnale. Ühe esimese suure asjana hakati Soomes Risto ettepanekul liikluses rakendama kiiruspiiranguid. See ettepanek sai, tõsi küll, tõelise jõu president Urho Kaleva Kekkoneni 1973. aasta uusaastakõne abil.

Suure rakendatava avastuse tegemine on vist küll iga teadlase unistus. Ristol on õnn olla just praegu selle unistuse täitumise lävel! Päev, mil protseduurid ja registreerimisvahendid võimaldavad lahknevusnegatiivsust rutiinselt mõõta ja kliinilise seisundi hindamiseks või prognoosimiseks kasutada, ei ole enam valgusaastate taga. Soovime Ristole selle lävepaku peatset ületamist, sest sellest võib temaga koos kogu maailm!

Palju õnne ja põnevaid avastusi!

Kolleegid psühholoogia instituudist

õpetamise metoodika kateedrisse. Siin on Tiit tegutsenud ligi nelikümmend aastat, neist viimased 28 dotsendina ja aastast 1996 ka selle üksuse ideoloogi ja juhina.

Pedagoogikateadlasena on teda paelunud õppimise ja õpetamisega seonduvate aspektide uurimine, nagu matemaatiliste mõistete süsteemi loomise ja omandamise probleemid; kuidas õppekava pädevuste realiseerimine koolimatemaatikas seonduv õpetajate arusaamadega matemaatikaõpetusest; millised on õpetajate õpikäsitlused ja õpeta-

mispraktikad ning nende seosed õpilaste arengu ja õppimisega. Järjekindlalt on ta propageerinud ja uurinud, kuidas mõjutab õppeprotsessi tulemusi IKT vahendite rakendamine.

Üldhariduskooli õppekavaarendusega on Tiit olnud seotud taasiseseisvunud riigi algusaegadest alates. Uuele oma riigi õppekavale üleminek eeldas naaberriikide õppekavade põhjalikku läbitöötamist ja koolimatemaatika ainepädevuste süsteemi väljatöötamist. Pikka aega tuli Tiidul juhtida ka vabariikliku matemaatika ainekomisjoni tööd.

Eesti liitumine rahvusvaheliste tasemeuuringutega TIMSS ja PISA tõi kaasa uue tööloigu: õpilaste saavutuste analüüsi, uuringute mõju analüüsi meie matemaatikaõpetusele ja hiljem ka testide tõlkimise ja kohandamise ülesande.

JAAN ELKEN – 60

Foto: Andres Tennus

No mis juubel see 60 tänapäeval ka ära ei ole! Vaat arenenud sotsialismi tingimustes saadeti meesterahvas 60 aastaseks saades austusavalduste saatel pinsile (muidugi reeglina jätkas

Hindamatu on Tiidu panus õpetajakoolituse arendusse. Programmi juhina on tal tulnud hea seista õpetajakoolituse õppekava pideva ajakohastamise eest. Tema dünaamiliste jooniste tegemise oskusest ja uute aktiivsete õppemeetodite kasutamisest on end nakatada lasknud nii üliõpilased kui ka kolleegid. Juubilar on üliõpilaste seas väga lugupeetud õppejõud, kelle mitmekesiseid ja sügavaid teadmisi hinnatakse samavõrd kui tema huumorimeelt ja oskust keerukaid asju lihtsaks rääkida. Ise on ta öelnud: «Õpetaja peab mõtlema kui filosoof ja kõnelema kui talupoeg».

Märkimata ei saa jätta, et juba mitu põlvkonda lapsi on õppinud matemaikat just Tiidu kirjutatud kooliõpikutest. Matemaatikaõpetajate pere teab teda kui väsimatut täienduskursuste õpetajat, neljakümne aasta pikkuse

ta järgmisel esmaspäeval samal kohal töötamist ja sai seetõttu topeletraha).

Aga peale au ja -kirjade oli meesterahva tarvis kaks enam-vähem kohustuslikku lisa selle sündmuse tähistamiseks: tööka kollektiivi poolt kingiti pinsile saadetava sotsiaalsele seisundile (ametikohtale) ja asutuse varalisele võimekusele vastav kalapüügikomplekt ning ARS-i (kunsttööstuskombinaat, mis tegeles autoritiraažides tarbekunsti tootmisega) nahkkaante vahel kaunilt kirjutud ja kirjutatud loataht, mis andis pensioneerunule õiguse vabalt naiste sauna minna.

Nujah, nüüdseks on pensioniiga lükkunud määramatusse kaugusesse, muust rääkimata.

Ja kunagi rahulikku pinsipõlve pidavat Elkenit ei kujuta ette ka.

traditsiooniga matemaatikaõpetajate päevade korraldusjuhti ja matemaatikahariduse edendajate tunnustamise (professor Rägo medali) ürituste korraldajat. Tihedad on olnud Tiidu ametialased sidemed kolleegidega Soomest. Ta on olnud üks õpilasvahetuse algatajaid Eesti-Soome põhikoolide matemaatika olümpiaadil, samuti mitmete koolimatemaatika innovatsiooniga seotud üleriigiliste ja rahvusvaheliste konverentside korraldajaid.

Pingsast tööst puhkab Tiit oma maakodus mesilindude eest hoolitsedes ning laste ja lastelaste tegemistest rõõmu tundes.

Õnnitleme üksuse töökat juhatajat, suurepäraselt kolleegi ja head sõpra ning soovime palju jõudu ja jaksu edaspidiseks!

Kolleegid koolimatemaatika ja -informaatika keskusest

Ometigi on kuuskümmend tähis, millest ei saa kuidagi mööda vaadata. Midagi väga olulist on ju nende aastate jooksul sessinatses maailmas ka ära tehtud. Ja teinud on Jaan Elken enamgi kui mitu inimest kokku oleks suutnud. Kindlasti oleks maaliõpetus juba kümnekond aastat tagasi Tartu ülikoolis hingusele lastud minna, kui selle õppekava ees ja eest poleks seisnud ja võidelnud talle omasel kirglik-küünilis-humoorikal moel professor Jaan Elken.

Ennekõike aga on tänu temale praeguseks Tartus üles kasvanud ja kaela kandma hakanud uus põlvkond (maali)kunstnikke, keda väljaspool Eestitki tunnustatakse. Põlvkond kunstnikke, keda oleks raske – kui mitte võimatu – liigitada sildi alla loll kui maalikunstnik.

TIIT LEPMANN – 65

Foto: erakogu

15. mail sai 65-aastaseks TÜ koolimatemaatika ja -informaatika keskuse juhataja, dotsent Tiit Lepmann.

Tiidu lapsepõlv, kooli- ja tööaastad on möödunud Emajõe linna. Tema õpetajate alguseks võib lugeda aastat 1967, kui ta pärast Tartu VII keskkooli lõpetamist valis edasiõppimiseks Tartu ülikooli matemaatikateaduskonna. Selle lõpetamise järel 1972 suunati ta tööle Tartu 10. keskkooli matemaatikaõpetajaks. Noore meesõpetajana 1975. aastal tehti talle ettepanek asuda tööle matemaatika

Jaan Elken pole mugav kolleeg, ma olen seda ikka öelnud. Ei ole ta mugav ülemuste-alamatele, kolleegidele ega üliõpilastele. Miks? Aga sellepärast, et ta sunnib sind oma mugavustsoonist väljuma: kas võitlema endaga koos või enda vastu. Samas ei saa kunagi täitsa kindel olla, kas tegu on või ei ole manipulatsiooniga. Või hoopis mängu iluga. Ometigi, lõpuks

oled õnnelik ja/või rahul, et oled selles protsessis osalenud.

Kunstniku, kunsti propa-geerija ja administraatorina (Eesti Kunstnike Liidu president 1999–2013) on ta tegutsenud sama kirglikult ja edukalt. Igal aastal esineb ta vähemalt paari isikunäitusega, osaleb kümnetel ühishäitustel, avaldab pidevalt artikleid (maali)kunstist, kujundab, organiseerib ja kureerib näitusi

ning osaleb arvukates komisjo-nides.

Mis siis muud kui palju õnne teetähisel ja jõudu, tervist ning edu Sinu tänuväärseks tänamatus töös! Ja jätkugu Su elu ka edasi kui üks suur *performance!*

Kolleegide nimel
Anne Parmasto

ANNE AROLD – 60

Foto: Andres Tennus

28. mail tähistas 60. sünnipäeva saksa filoloogia osakonna kaua-egne õppejõud, saksa keeleteaduse dotsent Anne Arold.

Anne Aroldi elukäik on olnud Tartu ülikooliga seotud alates 1973. aastast, mil ta alustas saksa filoloogia ja saksa keele õpetaja õpinguid. Saksa filoloogia õppejõuna asus ta tööle 1983. aastal, olles tänaseks õpetanud enam kui viitkümmet ainekursust saksa keele lingvistika eri valdkondades ning tõlkimise alal.

Töö ja pere kõrvalt kaitses Anne 1992. aastal magistrakraadi inimese välimust kirjeldavate saksa keele omadussõnade struktuurilis-semantilisest analüüsist

ja 2000. aastal doktorikraadi saksa ja eesti keele sõnamoodustusmallidest. Saksa keeleteaduse dotsendina töötab Anne alates 2001. aastast.

Anne Aroldi tegevus teadlase ja õppejõuna on olnud viljakas. Suur osa tema teadustööst käsitleb saksa keele leksikoloogiat, saksa ja eesti keele kõrvutavat uurimist ning saksa-eesti kakskeelset leksikograafiat. Kahtlemata võib öelda, et neis valdkondades kuulub ta parimate asjatundjate hulka Eestis. Lisaks leksikoloogiale on Anne väljapaistev praktik leksikograafi ja toimetajana.

Tähtsamatest töödest võib nimetada 2007. aastal kaastoi-metamisel ilmunud Kibberman-ni, Kiroitari ja Koppeli (1976) «Saksa-eesti sõnaraamatu» täiendatud ja parandatud välja-annet ning kõige värskema tööna 2013. aasta lõpus koostöös Anni Räätsiga ilmavalgust näinud saksa-eesti verbivalentsi sõnaraa-matut.

Huvi saksa keele vastu on Anne süstinud ka õpilastesse. Tänu oma põhjalikele ja süste-maatilistele teadmistele saksa keelest ning alati sõbralikule ja avatud suhtlemisele on ta üliõpilaste seas väga hinnatud

õppejõud. Viimastel aastatel on Anne juhendamisel kaitsnud kolm doktoritööd ning arvukalt magistratööd.

Anne ei pälvi kolleegide ja sõprade imetlust mitte ainult tänu suurepärasele orienteeru-misele lingvistilistel maastikel, vaid ta tegeleb innukalt ka sport-liku orienteerumisega kodu- ja välismaistes metsades.

Kui tööpäevad veedab Anne üliõpilasi õpetades ja neile aine-punkte jagades, siis nädalalõpp leiab Anne traditsiooniliselt metsast jooksmas ja sedapuh-ku endale punkte ja energiat kogumas. Anne pole olnud ülimalt edukas mitte üksnes Ees-ti orienteerumislüüdi korralda-tud võistlustel, vaid ta on oma vanuseklassis osalenud edukalt ka orienteerumise maailma-meistrivõistlustel. 2011. aastal pälvis Anne ülikooli sportlikema töötaja tiitli.

Soovime armsale kolleegile jätkuvat energiat keeleteaduse saladuste avastamisel, üliõpilaste juhendamisel ja jooksuradade vallutamisel.

Kolleegid saksa filoloogia osakonnast

ERIK PUURA – 50

Foto: Andres Tennus

Üllatusega märkasime, et oota-matult on täismeheikka jõudnud meie noor kolleeg Erik. See ju juhtus nii hiljuti, tegelikult 1982, kui geoloogia esimesele kursu-sele astus pikka kasvu kõhetu noormees, kel eneseteadvust palju rohkem kui teistel. Viima-seks oli muidugi põhjust, Erik tuli ju mitte metsast, vaid Tallinnast. Geoloogide perest ja vend Ivargi oli ees õppimas. Ajapikku tuli hakata eriala valima. Legendaarne geoloogiaprofessor Rõõmusoks pakkus lahenduse: see oleks nii ilus, kui üks vendadest uuriks fosfaatseid lukuta brahhiopode ja teine karbonaatseid lukuta brahhiopode. Aga sellest ei

saanud asja, sest Erikut hakkas tõmbama sinnera, kus mingi keemiline-tehnoloogiline protsess selgitamist või valemisse panemist ootab.

Ilmselt said tema kui tehnoloogiaspetsialisti karjääris määra-vaks aastad nõukogude sõjaväes (Erik sattus olema esimeses üliõpilaste lennus, keda ülikool armeeteenistusest ei vabastanud ja sinna neil teise kursuse asemel minna tuli). Nimelt töötas Erik seal akude hooldajana. Seal teh-tud uuringute tulemused avaldati aastakümne hiljem Postimehes («Miks pliiakud plahvatavad?» 5. märts 1996). Tehnoloogiline külg temas avaldus ka IT-sfääris, nimelt disainis ta Lahesõja ajal lihtsa arvutimängu, kus noored geoloogid said laboris igavuse peletamiseks üksteist mustvalgel ekraanil raketidega tulistada.

1990. aastate algus oli muidugi huvitav aeg, kus järsku oli maailm valla. Pea igaüks noortest geoloogidest kasutas seda võimalust ja eemaldus lühemaks või pikemaks ajaks lääne suunas. Erik võttis asja muidugi eriti põhjalikult ette. 1991–1992 läbis ta Manchesteri ülikooli magistriprogrammi ja sai seal MSc kraadi keskkonnakaitse alal. Seal tagasi ja doktorantuuri astununa viis tee Stockholm

kuninglikku tehnikaulikooli, kus ta kaitses 1998. aastal PhD kraadi keemiatehnika erialal (vormistades vahepeal omale veel keemialitsentsiaadi kraadi). Sellega oli meil valmis koolitatud rahvusvahelise haardega kesk-konnageoloog, keda Eestis varem polnud nähtud. Õnneks otsustas ta karjääri tehes koduülikooli kasuks ega võtnud vastu ahvatlevat pakkumist asuda müüma tehismaterjalist vorstinahku.

Rahutu visionäär, nagu Erik on, ei saanud ta ka leppida vaikse kabinetiteadlase eluga ja edasine oligi tagantjärele vaadates üsna loomulik liikumistee: tehnoloogiainstituudi asedirektorist direktoriks ja sealt prorektoriks. Kõige selle juures või kõrval üliõpilaste poolt kõrgelt hinnatud õppejõud ja teaduse populariseerija. Loodetavasti on ikka kehtiv ka internetis leiduv üleskutse aastast 2010 <http://erikpuura.wordpress.com/kontakt/> «Kui Teid vaevab mingi keskkonna-ala-ne küsimus, siis kõige lihtsam on saata e-kiri erik.puura...»

Igal juhul olgu siin kõigi kolleegide nimel veel kord üle antud õnnitlused ümmarguse tähtpäeva puhul!

Leho Ainsaar

Õnnitleme

85 Leo Nurmand, arstiteadus-konna emeriitprofessor – 12. juuni

75 Tõnu Möls, matemaatika-in-formaatikateaduskonna emeriitdot-sent – 12. juuni

Arvo-Ülo Rooso, turvatoõtaja – 26. juuni

65 Ede Jõevar, riidehoidja –

4. juuni

Tõnis Kripson, inimese anatoo-mia õppetooli laborant – 14. juuni
Enn Leppik, rahanduse ja majan-dusarvestuse õppetooli külalislek-tor – 21. juuni
Virve Vall, raamatupidaja – 19. juuni

60 Jüri Ginter, pedagoogika osakonna lektor – 26. juuni
Margot Peetsalu, kirurgiliste

haiguste dotsent – 12. juuni

Teet Örd, kondensaine teooria professor, väljateooria labori juha-taja – 18. juuni

55 Anne Kull, süstemaatilise usu-teaduse professor – 30. juuni
Meeli Väljaots, algõpetuse didak-tika lektor – 7. juuni
Heli Väärtnõu-Järv, orgaanilise keemia teadur – 11. juuni

50 Aavo Lang, inimese füsioloogia dotsent – 15. juuni
Reet Mändar, meditsiinilise mikrobioloogia dotsent – 10. juuni

45 Katri Armolik, assistent – 24. juuni
Jelena Ivanova, raamatukoguhoidja – 6. juuni
Jüri Plado, geofüüsika ja petrofüüsika vanemteadur – 8. juuni
Merle Taimalu, kasvatusteaduste dotsent, hariduskorralduse magist-

riõppekava programmijuht – 22. juuni
Irja Vaas, kunsti ja käsitöö didaktika lektor – 8. juuni

40 Laur Järv, teoreetilise füüsika vanemteadur – 12. juuni
Eva Piirimäe, poliitilise teooria dotsent – 19. juuni
Karin Sein, tsiviilõiguse dotsent – 27. juuni
35 Karin Kiss, täiendkoolituse

KAITSMISED

28. mail kell 12.15 kaitses **Mart Velsker** eesti kirjanduse erialal doktoritööd «Lõunaeesti kirjandusloolo kirjutamise võimalusi» («Possibilities of Writing a South Estonian Literary History»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Arne Merilai, oponentid Cornelius Hasselblatt (Groningeni ülikool, Holland) ja Tiit Hennoste.

29. mail kell 10.15 kaitses **Sven-Erik Enno** geograafia erialal doktoritööd «Thunderstorm and Lightning Climatology in the Baltic Countries and in Northern Europe» («Baltimaade ja Põhja-Euroopa äikese- ning välgukliima»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Jaak Jaagus ja Piia Post, oponent Michael Kunz (Karlsruhe ülikool, Saksamaa).

30. mail kell 15 kaitses **Liina Rimmel** liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Relationships Between Inflammatory Markers, Body Composition, Bone Health and Cardiorespiratory Fitness in 10- to 11-year-old Overweight and Normal Weight Boys» («Seosed põletikumarkerite, keha koostise, luutiheduse ja kehalise

võimekuse vahel 10–11 aastastel ülekaalulistel ja normaalkaalulistel poistel»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Jaak Jürimäe, prof Vallo Tillmann, prof emer Toivo Jürimäe, oponent prof Sigitas Kamandulis (Leedu spordiakadeemia).

2. juunil kell 12.15 kaitses **Tiina Rütmaa** uurali keelte erialal doktoritööd «Kontrastiivne ülevaade kõneviisisüsteemist ungari ja eesti kõrvallauses» («Mood System in the Hungarian and Estonian Subordinate Clause»). Kaitsmine toimus TÜ senatis saalis. Juhendajad prof Helle Metslang ja dots Tõnu Seilenthal, oponent prof János Pusztay (Lääne-Ungari ülikool).

2. juunil kell 14.15 kaitses **Rene Altrov** keeleteaduse erialal doktoritööd «The Creation of the Estonian Speech Corpus and the Perception of Emotions» («The creation of the Estonian Emotional Speech Corpus and the perception of the emotions»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Urmas Sutrop ja Hille Pajupuu (Eesti keele instituut), oponent prof Jens Allwood (Göteborgi ülikool, Rootsi).

4. juunil kell 14.15 kaitses **Helen**

spetsialist – 1. juuni
Ülle Aarna, laborant – 9. juuni
Liisi Lemminen, TÜ raamatukogu direktori kohusetäitja – 15. juuni
Toomas Lott, filosoofia ajaloo teadur – 18. juuni
Andres Luhamaa, keskkonnafüüsika teadur – 19. juuni

30 Inna Bentsalo, spaamajanduse assistent – 14. juuni

Poltimäe majanduse erialal doktoritööd «The Distributional and Behavioural Effects of Estonian Environmental Taxes» («Keskkonnamaksude jaotuslikud ja käitumuslikud efektid Eesti näitel»). Kaitsmine toimus Economicumis (Narva mnt 4-B306). Juhendajad prof Tiit Paas, prof Henrik Klinge Jacobsen (Taani tehnikaülikool), oponentid Anil Markandya (Baskimaa kliimamuutuste keskus) ja Sirje-Ilona Pädam (Tallinna tehnikaülikool).

5. juunil kell 10 kaitses **Doris Vahtrik** kehalise kasvatuse erialal doktoritööd «Leg Muscle Function in Relation to Gait and Standing Balance Following Total Knee Arthroplasty in Women» («Alajäseme funktsionaalne seisund gonartroosiga naispatsientidel enne ja pärast põlveliigese endoproteesimist»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Mati Pääsuke, oponent Jari P. Arokoski (Ida-Soome ülikool).

6. juunil kell 10.15 kaitses **Triin Triisberg** taimeökoloogia ja ökofüsioloogia erialal doktoritööd «Factors Influencing the Re-vegetation of Abandoned Extracted Peat Lands in Estonia» («Jääksõude taastaimestumist mõjutavad

faktorid Eestis»). Kaitsmine toimub TÜ botaanika osakonnas (Lai 40-218). Juhendajad Edgar Karofeld, prof Jaanus Paal, oponent prof Eeva-Stiina Tuittila (Ida-Soome ülikool).

6. juunil kell 12.15 kaitses **Peeter Talviste** hüdrogeoloogia erialal doktoritööd «Temporal Changes in Weak Natural and Artificial Soils – Influence on Geotechnical Characteristics» («Nõrkade savi- ja tehispinnaste geotehnilised omadused»). Kaitsmine toimub Chemicumis (Ravila 14a-1019). Juhendajad prof Kalle Kirsimäe ja vanemteadur Tiit Hang, oponent prof Leena Katariina Korkiala-Tanttu (Aalto ülikool, Soome).

6. juunil kell 14 kaitses **Ingrid Liiv** arstiteaduse erialal doktoritööd «Autoimmune Regulator Protein Interaction With DNA-dependent Protein Kinase and Role in Apoptosis» («Autoimmuunregulaatorvalgu interaktsioon DNA-sõltuva proteiinkinaasiga ja seos apoptoosiga»). Kaitsmine toimub Biomeedikumis (Ravila 19-1006). Juhendaja prof Pärt Peterson, oponent dots Hanna Jarva (Helsingi ülikool, Soome).

9. juunil kell 12.15 kaitses **Katrin Lasberg** geoloogia erialal doktoritööd «Chronology of the Weichselian Glaciation in the Southeastern Sector of the Scandinavian Ice Sheet» («Weichseli jäätumise kronoloogia Skandinaavia jäätumise kagusektoris»). Kaitsmine toimub Chemicumis (Ravila 14a-1019). Juhendajad prof Volli Kalm ja vanemteadur Tiit Hang, oponent prof Wojciech Wysota (Nicolaus Copernicuse ülikool, Poola).

9. juunil kell 13 kaitses **Olga Jagintseva** vene kirjanduse erialal

doktoritööd «Этимологическое исследование некоторых диалектных названий предметов домашнего обихода» («Mõningate kodutarvete murdenimetuste etimoloogias»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots emer Juri Kudrjartsev, oponentid prof Oleg Nikitin (Moskva oblasti riiklik ülikool), dots Natalja Netšunajeva (Tallinna ülikool).

9. juunil kell 15 kaitses **Liivi Maddison** arstiteaduse erialal doktoritööd «Tissue Perfusion and Metabolism During Intra-abdominal Hypertension» («Kudede perfusioon ja metabolism intra-abdominaalse hüpertensiooniga patsientidel»). Kaitsmine toimub A. Linkbergi auditooriumis (Puusepa 8). Juhendajad prof Joel Starkopf ja Juri Karjagin, oponent prof Vladimir Cerny (Praha Karli ülikool, Tšehhi).

10. juunil kell 12.15 kaitses **Andero Uusberg** psühholoogia erialal doktoritööd «Electroencephalographic insights into affective attention» («Elektroentsefalograafiline vaade emotsionaalse tähelepanu mehhanismidele»). Kaitsmine toimub TÜ sotsiaal- ja haridusteaduskonna nõukogus. Juhendaja prof Jüri Allik, oponent Gennady Knyazev (Venemaa meditsiiniteaduse akadeemia Siberi haru).

11. juunil kell 15 kaitses **Krista Ress** arstiteaduse erialal doktoritööd «Childhood Coeliac Disease in Estonia, Prevalence in Atopic Dermatitis and Immunological Characterisation of Coexistence» («Lapsea tsöliaakia Eestis, esinemine atoopilise dermatiidiga lastel ja koosinemise immunoloogiline iseloomustus»). Kaitsmine toimub Biomeedikumis (Ravila 19-1006).

Juhendajad prof Raivo Uibo ja dotsent Oivi Uibo, oponent dots Petri Kulmala (Oulu ülikool, Soome).

12. juunil kell 10.15 kaitses **Villu Soon** zooloogia erialal doktoritööd «A Phylogenetic Revision of the Chrysis Ignita Species Group (Hymenoptera: Chrysididae) With Emphasis on the Northern European Fauna» («Kuldherilaste (*Hymenoptera: Chrysididae*) *Chrysis ignita* liigirühma fülogeneetiline revisjon rõhuasetusega Põhja-Euroopa faunal»). Kaitsmine toimub loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Vanemuise 46-301). Juhendaja vanemteadur Urmas Saarma, oponent Lars Krogmann (Stuttgarti loodusajaloo muuseum).

12. juunil kell 15 kaitses **Kai Muru** arstiteaduse erialal doktoritööd «Prenatal Screening Strategies, Long Term Outcome of Children With Marked Changes in Maternal Screening Tests and the Most Common Syndromic Heart Anomalies in Estonia» («Sünnieelsete söeluuringute strateegiad, kaugtulemused lastel skriiningtestide muutuste korral ja sagedasemad sündroomsed südamerikked Eestis»). Kaitsmine toimub A. Linkbergi auditooriumis (Puusepa 8). Juhendajad prof Katrin Öunap ja dots Tiia Reimand, oponent dots Vedran Stefanovic (Helsingi ülikooli keskhaigla, Soome).

16. juunil kell 14 kaitses **Raivo Kolde** informaatika erialal doktoritööd «Methods for Re-using Public Gene Expression Data» («Meetodid avalike geeniekspressiooni andmete taaskasutamiseks»). Kaitsmine toimub arvutiteaduse instituudis (Liivi 2-404). Juhendaja prof Jaak Vilo, oponentid prof Lars Juhl Jen-

sen (Kopenhaageni ülikool, Taani) ja Kimmo Palin (Helsingi ülikool, Soome).

17. juunil kell 10 kaitseb **Jüri Liiv** keemia erialal doktoritööd «PVDF (polyvinylidene difluoride) as Material for Active Element of Twisting-ball Displays» («PVDF (polüvinüleenidifluoriid) kasutamine twisting-ball tüüpi kuvari aktiivlemendi valmistamiseks»). Kaitsmine toimub Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendajad prof Jaak Järv ja prof Toomas Tenno, oponent prof Senentxu Lanceros-Méndez (Minho ülikool, Portugal).

17. juunil kell 13 kaitseb **Andrei Nikonov** viroloogia erialal doktoritööd «RNA-Dependent RNA Polymerase Activity as a Basis for the Detection of Positive-Strand RNA Viruses by Vertebrate Host Cells» («RNA-sõltuva RNA polümeraasi aktiivsuse kaudu on selgroogsete rakud võimelised tuvastama pluss ahelaga RNA viiruste nakkuse»). Kaitsmine toimub molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23B-105). Juhendaja prof Mart Ustav, oponent Volker Lohmann (Heidelbergi ülikool, Saksamaa).

19. juunil kell 12.15 kaitseb **Kent Langel** biotehnoloogia erialal doktoritööd «Cell-penetrating Peptide Mechanism Studies: From Peptides to Cargo Delivery» («Rakku sisenevate peptiidide mehhanismide uurimine: peptiididest transpordini»). Kaitsmine toimub tehnoloogiainstituudis (Nooruse 1-121). Juhendaja prof Ülo Langel, oponent Sandrine Sagan (Pariisi UPMC ülikool, Prantsusmaa).

20. juunil kell 12.15 kaitseb **Rauno Temmer** materjalitehno-

loogia erialal doktoritööd «Electrochemistry and Novel Applications of Chemically Synthesized Conductive Polymer Electrodes» («Keemiliselt sünteesitud juhtivpolümeersele elektroodide elektrokeemia ja uudsed rakendused»). Kaitsmine toimub tehnoloogiainsituudis (Nooruse 1-121). Juhendaja vanemteadur Tarmo Tamm, oponent prof Hyacinthe Randriamahazaka (Pariisi Diderot' ülikool, Prantsusmaa).

20. juunil kell 14.15 kaitseb **Jingyi Gao** eesti ja soome-ugri keeleteaduse erialal doktoritööd «Basic Color Terms in Chinese: Studies after the Evolutionary Theory of Basic Color Terms» («Põhivärvinimed hiina keeles: uurimus põhivärvinimedevolutsioonilise teooria põhjal»). Kaitsmine toimub filosoofiateaduskonnas (Jakobi 2-438). Juhendaja prof Urmas Sutrop, oponent prof Zhongwei Shen (Amhersti ülikool, Massachusetts, USA).

26. juunil kell 13 kaitseb **Irina Rudik** vene kirjanduse erialal doktoritööd «Русская тема в сборнике Марины Цветаевой «Версты. Стихи. Выпуск I» (1922)» («Vene teema Marina Tsvetajeva kogumikus «Verstad. Luuletused. I osa» (1922)»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja Roman Voitehovitš, oponentid prof Liudmila Vladimirovna Zubova (Peterburi riiklik ülikool, Venemaa) ja prof Ludmilla Sproge (Läti ülikool).

27. juunil kell 10.15 kaitseb **Eele Õunapuu-Pikas** botaanika ja ökoloogia erialal doktoritööd «Spatio-temporal Variability of Leaf Hydraulic Conductance in Woody Plants: Ecophysiological Consequences» («Lehe hüdraulilise juh-

tivuse ajalis-ruumiline varieerumine puit-taimedel: ökofüsioloogilised tagajärjed»). Kaitsmine toimub TÜ botaanika osakonnas (Lai 40-218). Juhendaja dots Arne Sellin, oponent Patrizia Trifilò (Messina ülikool, Itaalia).

27. juunil kell 12 kaitseb **Artürs Ivuškāns** liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Bone Mineral Parameters in 11–13-year-old Boys: Associations With Body Composition and Physical Activity» («Luutiheduse, keha koostise ja kehalise aktiivsuse vahelised seosed 11–13-aastastel poistel»). Kaitsmine toimub senati saalis. Juhendajad dots Jarek Mäestu, prof Jaak Jürimäe ja prof Toivo Jürimäe, oponent dots Arunas Emeljanovas (Leedu spordiülikool).

30. juunil kell 10 kaitseb **Kersti Vaarmets** keemia erialal doktoritööd «Electrochemical and Physical Characterization of Pristine and Activated Molybdenum Carbide-Derived Carbon Electrodes For the Oxygen Electroreduction Reaction» («Напники электроредукции мольбдеенкарбида: характеристика и модифицирование сублимированием синтезированных материалов электрохимическая и физическая характеристика»). Kaitsmine toimub Chemicumis (Ravila 14a-1021). Juhendajad prof Enn Lust, teadur Jaak Nerut, oponent prof Pawel J. Kulesza (Varssavi ülikool, Poola).

30. juunil kell 12 kaitseb **Lauri Tõntson** keemia erialal doktoritööd «Regulation of G-protein subtypes by receptors, guanine nucleotides and Mn²⁺» («G-valkude alatüüpide regulatsioon retseptorite, guaniinnukleotiidide ja

Mn²⁺ poolt»). Kaitsmine toimub Chemicumis (Ravila 14a-1021).

STIPENDIUMID

LHV panga stipendium IT Akadeemia õppekavade tudengitele

Stipendiumi suurus on 3000 eurot. Kandideerida saavad kõik Eesti kodanikud või alalise elamislooga isikud, kes õpivad IT Akadeemia poolt aktsepteeritud bakalaureusetaseme õppekaval täiskoormu-

Juhendaja prof Ago Rinke, oponent prof Tatsuya Haga (Tokio

sega ning kellel puudub töösuhe mõne teise pangaga. Kandidaadi kaalutud keskmine hinne peab olema vähemalt 75% maksimumist ja bakalaureusetööl peab olema majandus- või finantssektoris praktiline väärtus. Taotluse saab esitada IT Akadeemia kodulehel www.studyitn.ee/scholarship. Taotlusele tuleb lisada motivatsioonikiri, taotleja CV, õpingutulemused kogu õppeaja kohta viimases koolis ning

TUNNUSTUSED

TÜ väikese medaliga tunnustati sotsiaal- ja haridusteaduskonna ühiskonnateaduste instituudi õppekorralduse spetsialisti **Katrin Lendokit**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 70. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna füüsika instituudi valvur **Hele-Mai Koppel** ning 50. sünnipäeval loodus- ja

tehnoloogiategaduskonna keemia instituudi rakenduselektrokeemia õppetooli juhataja, füüsikalise ja elektrokeemia vanemteadur **Alar Jänes**.

TÜ tänukirja pälvis 75. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna füüsika instituudi tahkisteooria vanemteadur **Imbi Tehver** ja füüsika instituudi konsultant **Peet Konsin**, 65. sünnipäeval kehakultuuriteaduskonna spordibioloogia

TEATED

Juunis TÜ aulas: 8. juunil kell 14–17 Heino Elleri nimelise muusikakooli lõpuaktus; 12. juunil kell 18 Jorma Tootsi doktorikontsert.

6. juuni kell 11.45 toimub Oeconomicumis (Narva mnt 4-B206) üliõpilaste ja õppejõudude rolle käsitleva **uurimuse tulemuste esitus**. Esitusel avatakse teema laiemalt, teada saadakse, kuidas üliõpilased ja õppejõud enda ja teiste rolle tajuvad ning millised on vastastikused ootused.

6. juunil toimub Tartu ülikoolis **rahvusvaheline töötuba** «EU, Russia and Their Common Neighbours: New realities in the making». Töötuba käsitleb Ukraina kriisi mõjusid, Euroopa Liidu idapartnerluse väljavaateid ning muutunud poliitilist, majanduslikku ja julgeoleku olukorda Euroopas. Seminar, mis kannab eesti keeles pealkirja «Euroopa Liit, Venemaa ja nende ühised naabrid uute reaalsuste künnisel», tõukub tõdemusest, et tänavused sündmused Ukrainas on selgeks märgiks mitmete oluliste Külma sõja järgsete püüdluste luhtumisest. Seminar

ülikool, Jaapan).

bakalaureusetöö teema ja lühikirjeldus. Taotluste esitamise tähtaeg on 19. juuni, taotlejad peavad olema valmis bakalaureusetöö eeldatavaid tulemusi stipendiumikomisjonile tutvustama 3. juulil. Lisainfo: IT Akadeemia programmijuht Marily Hendrikson (telefon 6 285 811, e-post marily.hendrikson@hitsa.ee).

ja füsioteraapia instituudi funktsionaalse morfoloogia vanemteadur **Karin Alev**, 60. sünnipäeval arstiteaduskonna anatoomia instituudi inimese anatoomia vanemassistent **Hannes Tomusk**, loodus- ja tehnoloogiategaduskonna me-reinstituudi pelaagiliste kalade tööühma juhataja ja kalandusbioloogia vanemteadur **Tiit Raid** ning sotsiaal- ja haridusteaduskonna ühiskonnateaduste instituudi ajakirjanduse assistent **Aune Unt**.

toimub inglise keeles. Seminari korraldab TÜ Euroopa Liidu - Venemaa uuringute keskus (CEU-RUS). Üritus leiab aset aadressil ülikooli 20 (III korrus).

10. juunil kell 18 leiab aset **rektori tänuüritus** Tartu ülikooli pensioneerunud töötajatele. Üritus toimub ülikooli ajaloo muuseumi valges saalis.

19. juunil kell 17 toimub **rektori vastuvõtt** Tartu ülikooli 2013/2014. akadeemilise aasta *cum laude* lõpetanutele. Üritus leiab aset ülikooli botaanikaaias.

IN MEMORIAM

Jana Temelová

Jakub Novák

Tartu ülikooli geograafia osakonna teadurid Jana Temelová ja Jakub Novák ning üks nende pisi-poegadest said rängas autoavariis surma ööl vastu pühapäeva, 4. mail Poola kiirteel.

Jana ja Jakubi uurimisteema oli seotud Ida-Euroopa linnades toimuvate sotsiaalsete ja ruumiliste muutuste ning inimeste ruumilise mobiilsusega. Täpsemalt huvitas neid linnapiirkondades – kesklinnas, paneelilamupiirkondades ja valglinnaaladel – toimuv ning kuidas see toimib Ida-Euroopa pealinnades. Jana ja Jakubi tõi Tartusse asjaolu, et Tartu ülikooli geograafiaosakonnas asuvatest rände- ja linnauringute keskusest ja mobiilsuslaborist on kujunenud oluline sõlmpunkt Ida-Euroopa linnades toimuvate sotsiaalsete ja ruumiliste muutuste analüüsimisel. Nii Janal kui ka Jakubil oli uurimistöök kolmeaastane Mobilitease järeldoktori grant ning Tartus olid nad elanud koos juba kaks ja pool aastat. Jakub oli siin olnud ka varem, doktorantuuri ajal 2008.–2009. aasta talvel. Koos soovisid nad

Tartusse jääda veel kauemaks.

Jakub ja Jana keskendusid oma viimase aja uurimistöös Tallinnas ning Prahast toimuvate sotsiaalsete ja ruumiliste muutuste võrdlusele. Tallinn ja Praha moodustavad huvitava võrdluspaari, sest Tšehhi vabariik esindab kiirete reformiriikide seas kõige sujuvamat üleminekut, Eesti aga kõige radikaalsemate reformidega riiki. Nende uurimistulemused tõestavad, et valitud üleminekutee on mõjutanud mõlemas pealinnas oluliselt nii sotsiaalset ebavõrdsust kui ka ruumilist segregatsiooni. Eriti ilmekalt ilmneb see kesklinnas: üüriregulatsioonid on hoidnud ruumilise segregatsiooni taseme Prahast Tallinnaga võrreldes palju madalamana.

Tegemist oli väga harmoonilise paariga ja ka nende tööelu oli tihedalt põimunud. Jana ja Jakub töötasid samas ruumis ning kirjutasid valdava osa oma artiklitest koos. Jakubile meeldis rohkem töö andmetega, Janale aga töö kirjandusega. Mõlemad sulandusid suurepäraselt kollektiivi, enamik nende viimase aja artikli-

Foto: erakogu

test on kirjutatud koostöös meie geograafia osakonna teaduritega.

Nii Jana kui ka Jakub nautisid Tartu miljööd. Lisaks huvitavale uurimistööle hindasid nad väga Tartu rahulikku elukeskkonda ning mittehierarhilisi sotsiaalseid suhteid. Mõlemad õppisid eesti keelt ning nende vanem poeg kasutas kõnes enam eesti kui tšehhi keelt. Tartus sündinud noorema poja keeleõpetajaks oli sinne hoidja. Jana ja Jakub olid väga meeldivad, sõbralikud, abivalmid ja vastutulelikud ning hästi perekesked. Tihti sõitsid nad Eestis ringi, nautides siinset loodust ja kultuurielu. Nende hobid seonduvad sportimisega, matkamisega ja käsitöoga. Jakub läbis mitmel korral ka Tartu suusamaratoni.

Jana ja Jakub on lahkunud ülekohtuselt vara, aga nad jäävad alatiseks meie meeltesse, nagu ka nende töö.

Kolleegid geograafia osakonnast

IN MEMORIAM

Kersti Loolaid

30.07.1958–19.05.2014

Meie kallis sõber ja kolleeg Kersti Loolaid (neiuna Kõrve) suikus igavesele unele toomingate õitsemise aegu.

Kersti sündis Tartus õpetajate peres. Loodus oli kinkidega helde, andes talle ilu ja andekuse, eelkõige aga päikeselise iseloomu ja armastava südame. Oma kooliteed alustas Kersti Tamme gümnaasiumis (toona Tartu V Keskkool), mille lõpetas 1976. aastal. Sügav loodushuvi viis ta õppima bioloogiat Tartu ülikooli bioloogia-geograafiateaduskonnas. Ülikooli lõpetas Kersti 1981. aastal bioloog-botaaniku erialal, kaitstes diplomitöö Baikali järve lähistelt kogutud algofloora andmetel.

Kersti abiellus 1979. aastal Ülariga, klassivennaga gümnaasiumipäevilt, kes on samuti meie ülikooli kasvandik. Perre sündisid lapsed Laura, Eva ja Indrek. Kersti asus 1984. aastal tööle TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituuti, kus töötas 10 aastat. Seejärel töötas Kersti 20 aastat botaanika ja ökoloogia instituudis metoodikuna ja viimasel viiel

aastal õppekorralduse spetsialistina. Üliõpilastele oli tõeliseks õnneks, et selles ametis oli just Kersti, sest tema empaatiavõime, elutarkus ja peenetundelisus aitasid lahendada ka kõige keerulised olukorrad.

Kersti ärgas vaim ja teadmisjahu leidsid rakendusteadustöös. Ta kaitses 2000. aastal magistrirakendi tütarlaste arengubioloogiast. Teadustegevus jätkus botaanikaosakonna ökofüsioloogia õppetoolis, kus alates 2008. aastast hakkas Kersti doktorandina uurima juureproduktiooni ja varise osa puistute süsinikuringes. Ta lülitus rahvusvahelisse juureteadlaste võrgustikku COST E38, esines paljudel konverentsidel. Algas tema aktiivne koostöö Helsingi ülikooli juureteadlastega. Raske haigus ei võimaldanud tal oma tööd lõpule viia.

Kerstiga koos tööd teha oli puhas rõõm. Kui midagi tundus korrast ära olevat, siis tegi Kersti esimesena ettepaneku olukorra parandamiseks, oli see siis teadustöö, õppekorralduse või kodu-

Foto: erakogu

kaunistuse vallas. Kersti elurõõm ja teotahe olid nakatavad, selle kohta, mis elus on kaunist, ütles ta alati: nautige. Me tikume seda tihti unustama, ei oska elada, hinnata oma elu. Vähemasti loodust hindame me kõik. Loodus oli Kersti elus alati tähtsal kohal, ka enne niitmist koduaias ja maakodu heinamaal näitas ta ette, mis taimi ei või puutuda. Eriti imetles ta kalastava jäälinnu lendu oma maakodu juures Ahja jõel. Jäälinn lendab ikka – imeline, särav ja harukordne nagu Kersti ise. Meil oli õnn olla Kersti kaasteeline.

Kersti pani alati kõigele naeratuse kaasa, naeratavana jääb ta meie südamesse.

**Sõprade ja töökaaslaste nimel
Krista Lõhmus**

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee